

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Povilo Matevičiaus,
V kurso, finansų ir mokesčių teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

Pinigų plovimo prevencija

Vadovas: prof. dr. Bronius Sudavičius

Recenzentė: asist. dr. Agnė Juškevičiūtė-Vilienė

Vilnius

2020

TURINYS

ĮVADAS	2
1. PINIGŲ PLOVIMO SAMPRATA, NEIGIAMA ĮTAKA VALSTYBĖS EKONOMIKAI, ĮSTAIGOMS, PROCESAS, BŪDAI	4
1.1. Pinigų plovimo samprata, neigiama įtaka valstybės ekonomikai, įstaigoms	4
1.2. Pinigų plovimo procesas, būdai	5
1.2.1. Prekyba pagrįstas pinigų plovimas	10
1.2.2. Pinigų plovimas, susijęs su auksu	12
1.2.3. Pinigų plovimas, susijęs su deimantais	14
1.2.4. Pinigų plovimas, susijęs su naujais mokėjimo būdais	16
1.2.5. Pinigų plovimas, susijęs su kazino ir lošimų sektoriumi	20
2. EFEKTYVIOS PINIGŲ PLOVIMO PRIEŽIŪROS SISTEMOS SUKŪRIMAS VALSTYBĖJE	28
2.1. Pagrindinės pinigų plovimo prevencijos užduotys valstybėms, pareigos atsakingoms jų institucijoms	28
2.2. Veiksmingos kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemos principai	29
2.3. Organizaciniai efektyvios kovos su pinigų plovimu priežiūros metodai	33
2.3.1. Banko priežiūros organo vykdoma priežiūra	34
2.3.2. Finansinės žvalgybos vieneto ar kito subjekto vykdoma priežiūra	34
2.3.3. Bendra finansinės žvalgybos vieneto, banko priežiūros organo ir kitų institucijų vykdoma priežiūra	35
2.3.4. Lietuvos organizacinis kovos su pinigų plovimu priežiūros metodas	35
3. PINIGŲ PLOVIMO PREVENCIJOS REGLAMENTAVIMAS, RAIDA, REKOMENDACIJOS, BANKŲ PRIEŽIŪROS PRINCIPAI	38
3.1. Nacionalinis Lietuvos reglamentavimas ir jo raida	38
3.2. Europos Tarybos ir Europos Sąjungos reglamentavimas ir jo raida	47
3.3. Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) rekomendacijos	73
3.4. Bazelio komiteto pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų rinkinys	74
IŠVADOS	76
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	77
SANTRAUKA	85
SUMMARY	85

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Europos Taryba ir Europos Sąjungos institucijos bei nacionalinės valstybių valdžios ir su pinigų plovimu kovojančios institucijos, įstaigos jau dešimtmečiais siekia išspręsti pinigų plovimo ir organizuoto nusikalstamumo problemas. Deja, teisės pažeidėjai taip pat sparčiai tobulėja ir sugalvoja vis naujų būdų, kaip būtų galima legalizuoti neteisėtai įgytas pajamas iš neteisėtų šaltinių (pvz., mokesčių vengimo, korupcijos, prekybos narkotikais ir kita). Dėl šios priežasties Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir nacionalinės valstybių teisinės sistemos taip pat yra nuolatos tobulinamos, kad galėtų užtikrinti veiksmingą pinigų plovimo prevenciją. Tinkamos pinigų plovimo prevencijos svarba pasireiškia tuo, kad, užkertant kelią teisės pažeidėjams legalizuoti neteisėtai įgytas pajamas, teisės pažeidėjams yra suduodamas smūgis sumažinant tokių neteisėtų lėšų panaudojimo galimybes įprastoje rinkoje ir jų motyvaciją nusikalsti. Taip pat jau pačioje pinigų plovimo proceso pradžioje aptikus pinigų plovimą, atsiranda galimybė nustatyti pirminius teisės pažeidimus ir užkirsti kelią teisės pažeidėjams tęsti jų neteisėtus veiksmus. Todėl pinigų plovimo prevencija turi būti tinkamai vykdoma jau įvairiose finansų įstaigose, versluose, kad jos atpažintų neįprastą asmenų veiklą ir kuo greičiau praneštų atsakingoms valstybės institucijoms apie tai, o šios imtųsi veiksmų tiriant jų pranešimus ir išaiškinant pinigų plovimo atvejus bei pirminius nusikaltimus, kurie anksčiau nebuvo nustatyti.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra išnagrinėti pinigų plovimo sampratą, procesą, jo būdus, kaip jam turi būti užkertamas kelias ir kaip Europos Tarybos, Europos Sąjungos bei Lietuvos nacionalinis teisinis reglamentavimas vystėsi nuo pirmųjų teisės aktų ir jų redakcijų.

Darbo uždaviniai. Darbo tikslui pasiekti yra keliami tokie uždaviniai:

1. Išnagrinėti pinigų plovimo sampratą, procesą, tam tikrus konkrečius jo būdus;
2. Išnagrinėti kaip turi būti sukuriama efektyvi kovos su pinigų plovimu priežiūros sistema valstybėje ir kaip su pinigų plovimo problema kovoja Lietuva.
3. Išnagrinėti Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir nacionalinio Lietuvos pinigų plovimo prevencijos teisinio reglamentavimo raidą.

Darbo objektas. Šio magistro darbo objektas yra pinigų plovimo samprata, būdai, atsakingų institucijų, įstaigų kompetencija užtikrinant pinigų plovimo prevenciją ir teisinio reglamentavimo raida šioje srityje.

Tyrimo metodai. Siekiant įgyvendinti užsibrėžtą tikslą ir išspręsti iškeltus uždavinius, darbe yra naudojami tokie metodai: aprašomasis metodas (naudojamas aprašant pinigų plovimo procesą, jo būdus, Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir nacionalinį Lietuvos teisinį reglamentavimą pinigų plovimo prevencijos srityje, veiksmingos kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemos principus), lyginamasis metodas (naudojamas lyginant kokius organizacinius efektyvios kovos su pinigų plovimu priežiūros metodus pasirinko kitos valstybės ir Lietuva), analizės metodas (naudojamas analizuojant organizacinių kovos su pinigų plovimu metodų privalumus ir trūkumus bei Lietuvos pasirinktą organizacinę kovos su pinigų plovimu priežiūros metodą), lingvistinis metodas (naudojamas lingvistiškai analizuoti kaip pinigų plovimo samprata yra pateikiama Lietuvos nacionaliniame, Europos Sąjungos teisiniame reglamentavime ir Dennis W. Cox knygoje).

Darbo originalumas. Pagrindė visa specialioji literatūra ir kita praktinė medžiaga, naudota rašant šį magistro darbą, buvo anglų kalba, o lietuvių kalba yra prieinamas tik Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinis teisinis reglamentavimas bei teismų praktika. Tačiau, žinant kaip svarbu yra kuo anksčiau atpažinti pinigų plovimą, manytina, kad

pinigų plovimo procesas bei jo būdai turi būti pateikiami visiems Lietuvoje suprantama lietuvių kalba, todėl šis magistro darbas aptaria ne tik Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinį reglamentavimą, bet ir patį pinigų plovimo procesą bei tam tikrus jo konkrečius būdus, kurie yra prieinami kasdieniniame gyvenime. Magistro darbe taip pat analizuota Europos Sąjungos ir Lietuvos teisinio reglamentavimo raida bei Lietuvos pasirinktas organizacinis kovos su pinigų plovimu priežiūros metodas ir lingvistiškai analizuota pinigų plovimo samprata skirtinguose šaltiniuose.

Svarbiausi darbe nagrinėti šaltiniai. Atsižvelgiant į tai, kad šiame magistro darbe yra nagrinėjamas pinigų plovimo procesas, tam tikri konkretūs jo būdai, efektyvios pinigų plovimo priežiūros sistemos sukūrimas valstybėje ir Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinis teisinis reglamentavimas, didžiausias dėmesys yra skiriamas apie pinigų plovimą rašiusių autorių darbams bei Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionaliniam teisiniam reglamentavimui pinigų plovimo prevencijos srityje. Aprašant pinigų plovimo sampratą, būdus ir efektyvios pinigų plovimo priežiūros sistemos sukūrimą pagrinde yra remiamasi Dennis W. Cox knyga „*An Introduction to Money Laundering Deterrence*“ ir Pierre-Laurent Chatain, John McDowell, Cédric Mousset, Paul Allan Schott knyga „*Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors*“, taip pat Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) ir Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) veikalais, rekomendacijomis bei Bazelio bankų priežiūros komiteto pagrindiniais bankų priežiūros principais. Nagrinėjant Lietuvos nacionalinį teisinį reglamentavimą pinigų plovimo prevencijos srityje pagrinde yra analizuojama Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo įstatymo raida. Tuo tarpu nagrinėjant Europos Tarybos, Europos Sąjungos teisinį reglamentavimą pinigų plovimo srityje yra analizuojama Europos Tarybos 1990 m. lapkričio 8 d. Europos konvenciją dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ir Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos, Europos Komisijos priimtų teisės aktų raida.

1. PINIGŲ PLOVIMO SAMPRATA, NEIGIAMA ĮTAKA VALSTYBĖS EKONOMIKAI, ĮSTAIGOMS, PROCESAS, BŪDAI

1.1. Pinigų plovimo samprata, neigiama įtaka valstybės ekonomikai, įstaigoms

Dennis Cox knygoje „An Introduction to Money Laundering Deterrence“ pinigų plovimo sampratą apibrėžia kaip veikimą, kai asmuo, gavęs neteisėtas pajamas, siekia užtikrinti, kad galėtų panaudoti šias lėšas taip, kad užsitikrintų, jog kiti asmenys nesuprastų, kad šios lėšos yra gautos iš neteisėto elgesio. Norėdami tai pasiekti, jie stengiasi užmaskuoti pajamas tam, kad pirminis pajamų šaltinis būtų paslėptas ir kad lėšos atrodytų teisėtos.¹ Atsižvelgiant į tai, kad dažnai reikia užmaskuoti grynuosius pinigus, teisės pažeidėjai ieško teisėtų grynujų pinigų verslų, kad, pasinaudodami jais, galėtų paslėpti pirminį neteisėtų pinigų šaltinį.²

Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme pateikiama platesnė pinigų plovimo samprata, kadangi ji apima ne tik nusikalstamu būdu įgytų lėšų nuslėpimą arba užmaskavimą, bet ir pagalbą bet kokiam nusikalstamoje veikoje dalyvaujančiam asmeniui išvengti teisinių šios veikos pasekmių, taip pat rengimasis, pasikėsinimas, bendrininkavimas vykdant tokią veiką.³ Tokius pačius veiksmus apima ir Europos Parlamento bei Europos Sąjungos Tarybos 2015 m. gegužės 20 d. priimtoje direktyvoje (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB, pateikiama pinigų plovimo samprata.⁴

Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras 2009 m. išleistoje ataskaitoje nurodė, kad apie 2,7 % viso pasaulio bendrojo vidaus produkto lėšų (1,6 trln. JAV dolerių 2009 m.) yra „išplaunama“ pasitelkiant įvairias pinigų plovimo schemas.⁵ Dėl problemos masto, pinigų plovimo prevencijos svarbumas atsispindi ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, kurioje ESTT yra pripažinęs, kad „su viešosios tvarkos apsaugos tikslu sietina kova su pinigų plovimu laikoma teisėtu tikslu, galinčiu pateisinti laisvės teikti paslaugas kliūtis“.⁶

Chatain, Pierre-Laurent; McDowell, John; Mousset, Cédric; Schott, Paul Allan; Willebois, Emile van der Does de knygoje „Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors“ nurodyta, kad pinigų plovimas turi neigiamą įtaką valstybės ekonomikai, nes jis veikia ekonominį augimą, silpnina individualius bankus ir

¹ COX, D. *An Introduction to Money Laundering Deterrence*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2011, p. 2.

² *Ibid.*, p. 3.

³ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275, 2 str. 17 d.

⁴ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva (ES) 2015/849 2015 m. gegužės 20 d. dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB*. 1 str. 3 d.

⁵ *Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes: Research Report* [interaktyvus]. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime, 2011, p. 5. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf>.

⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. balandžio 25 d. sprendimo *Jyske Bank Gibraltar*, C-212/11, EU:C:2013:270, 64 punktą [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=4A781D1176EBA2E75F28767081CD8012?text=&docid=136784&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7247118>>.

menkina valstybės finansinio sektoriaus reputaciją. Knygoje kaip pagrindinis būdas kovojant su pinigų plovimu išskiriamas stipraus finansinio sektoriaus skatinimas.⁷

Dažniausiai aprašomos šios neigiamos pinigų plovimo pasekmės įstaigoms:

- reputacinės: klientai, kurie suteikia stabilų indėlių bazę ir sudaro patikimus skolininkus, praranda pasitikėjimą įstaiga susijusia su pinigų plovimu ir perkelia savo verslus kitur;

- sandorių (transakcinės): sutrikę vidaus procesai ar santykiai su kitais bankais trukdo įstaigai arba padidina jos veiklos ir finansavimo išlaidas;

- teisinės: kyla ieškinių, neigiamų sprendimų, neįvykdomų sutarčių, baudų ir nuobaudų, tarp kurių gali būti licencijos atėmimas ir vadovybės atleidimas (ir galbūt draudimas visam gyvenimui dalyvauti bankininkystės sektoriuje), rizika.⁸

Įvairių valstybių valdžioms tenka pagrindinė užduotis užtikrinti, kad bankinė sistema negalės būti panaudota siekiant pinigų plovimo tikslų ir kad nebus įmanoma pasiekti šių tikslų be aktyvaus bankų prižiūrėtojų įsikišimo. Pinigų plovimo politikos, procedūrų ir taisyklių įgyvendinimo, priežiūros ir vykdymo sunkumai tampa vis labiau aktualūs tiek išsivysčiusioms, tiek ir besivystančioms valstybėms.⁹

Atkreiptinas dėmesys, kad besivystančios valstybės vis dažniau prašo Pasaulio banko, Tarptautinio valiutos fondo, Amerikos plėtros banko, Azijos plėtros banko ir kitų tarptautinių ar regioninių institucijų techninės pagalbos sukuriant efektyvų ir išsamų priežiūros aparatą, atitinkantį tarptautinius pinigų plovimo užkardymo standartus. Tai tapo pagrindiniu iššūkiu tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygiu.¹⁰

1.2. Pinigų plovimo procesas, būdai

Norint nelegaliai įgytus pinigus pateikti kaip teisėtus – „išplautus“ sujungiamos teisėtai ir neteisėtai įgytos lėšos. Neteisėtai įgytus pinigus „išplauti“ labiausiai tinka grynųjų pinigų verslai. Šis pinigų plovimo būdas pasižymi dviem savybėmis:

- dažniausiai yra panaudojami grynųjų pinigų verslai kaip „skalbyklos“ tam, kad palengvinti teisėtų ir neteisėtų lėšų sumaišymą tarpusavyje;

- sumaišius teisėtai ir neteisėtai įgytus pinigus nuslėpiama pirminė nelegali pinigų kilmė.¹¹

Ši pinigų plovimo schema gali būti iliustruojama tokiu pavyzdžiu: jei verslas grynaisiais pinigais įprastai uždirba 20 000 eurų per savaitę ir jeigu prie šios sumos būtų pridėti 5 000 eurų neteisėtai įgytų pajamų iš neteisėto šaltinio, tai ši suma nebūtų lengvai pastebima.

Dennis Cox išskiria du pagrindinius pinigų plovimo stilius, nurodo verslo rūšis, kuriomis pinigų plovėjai piktnaudžiauja dažniausiai.

Pagrindiniai pinigų plovimo stiliai yra du - profesionalus ir mėgėjiškas. Profesionalus pinigų plovėjas pasinaudoja bet kokiais finansų įstaigos kontrolės sistemų trūkumais.

Gerau organizuoti teisės pažeidėjai gali paslėpti neteisėtas pajamas pasinaudodami daugybe grynųjų pinigų verslų, bet dažniausiai lėšų slėpimui naudojamos verslo rūšys, kuriomis pinigų plovėjai piktnaudžiauja pasitelkiant įvairių būdų schemas, yra šios:

- savitarnos skalbyklos;

⁷ CHATAIN, P., et al. *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009, p. xxiii. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mone101Official0Use0Only1.pdf>>.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ COX, D. *An Introduction to Money Laundering Deterrence*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2011, p. 3.

- laikraščių pardavimo vietos;
- taksi;
- barai ir greito maisto restoranai;
- kazino;
- draudimo kompanijos;
- turto valdymo įmonės;
- antikvariniai daiktai;
- turtas.¹²

Šis išvardintų verslų, kuriais piktnaudžiaujant teisės pažeidėjai vykdo pinigų plovimą pasitelkiant įvairių būdų schemas, sąrašas nėra baigtinis, kadangi, kaip nurodoma William C. Gilmore knygoje, pinigų plovimo būdai yra ribojami tik teisės pažeidėjų vaizduotės.¹³

Nusikalstamų veikų metu, tokių kaip vengimas mokėti mokesčius, prekyba narkotikais, korupcija, yra gaunamos neteisėtos pajamos, kurias teisės pažeidėjas vėliau stengiasi užmaskuoti.

Taigi, prieš prasidedant pinigų plovimo procesui, asmenys pirmiausia įvykdo neteisėtus **pirminius nusikaltimus**, iš kurių jie įgyja neteisėtas lėšas, o vėliau, pasinaudojant pinigų plovimo procesu, bando paslėpti tokių lėšų pradinį šaltinį. Dennis Cox nurodo, kad pradžioje pinigų plovimo atgrasymo įstatymais buvo siekiama apriboti ir nustatyti organizuotų teisės pažeidėjų ir gaujų veiklą.¹⁴ Vėliau buvo išplėsta apimant narkotines medžiagas bei prekybą narkotikais ir tai dabar yra labai svarbi teisinio reguliavimo dalis. Tikėtasi, kad apsunkinus lėšų panaudojimą, kurių sindikatas gauna iš narkotinių medžiagų gamybos ir platinimo, bus sumažinti narkotinių medžiagų prieinamumo ir vartojimo mastai.¹⁵

Sukūrus efektyvią pinigų plovimo atgrasymo sistemą tikėtasi sumažinti nusikalstamas veikas trijose pagrindinėse srityse:

- organizuotame nusikalstamume;
- prekyboje narkotikais;
- teroristų finansavime.¹⁶

Daugumoje valstybių šios veikos yra neteisėtos, bet jas ne visada lengva tiksliai apibrėžti. Daugelyje valstybių reglamentavimo sritis vėliau buvo smarkiai praplečiama ir dabar šios trys nusikalstamos veikos taip pat gali apimti visas šias ar keletą nusikalstamų veikų:

- plėšimą ar vagystę;
- šantažą ar turto prievartavimą;
- kyšininkavimą ar korupciją;
- įvairių rūšių piratavimą;
- nelegalią pornografiją ar prostituciją;
- prekybą žmonėmis;
- mokesčių vengimą.¹⁷

Mokesčių vengimas yra išskirtinis pirminis nusikaltimas pinigų plovime, kadangi tuo užsiimantys asmenys bando „išplauti“ itin dideles pinigų sumas, kurios įprastai yra didesnės nei gaunamos iš kitų nusikalstamų veikų.¹⁸ Mokesčių vengėjai dažniausiai siekia perkelti

¹² *Ibid.*, p. 4.

¹³ GILMORE, W. *Dirty money: The evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism (fourth edition)*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011, p. 48.

¹⁴ COX, D. *An Introduction to Money Laundering Deterrence*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2011, p. 5.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ MASCIANDARO, D.; TAKÁTS, E.; UNGER, B. *Black Finance: The Economics of Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2007, p. 196-197.

pinigines lėšas į kitas jurisdikcijas (arba mokesčių rojus), kad valstybės mokesčių administratoriui nekiltų įtarimų dėl lėšų kilmės.¹⁹ Pavyzdžiui, Kaimanų salų bankinis sektorius Tarptautinių atsiskaitymų banko duomenimis yra šeštas didžiausias pasaulyje su 1,365 trln. JAV dolerių tarpvalstybinio turto (angl. *cross-border asset*), tačiau Tarptautinė kovos su pinigų plovimu organizacija pabrėžia, kad šios salos turi rimtų efektyvios kovos su pinigų plovimu trūkumų.²⁰ Būtent dėl tokių atvejų, siekiant užkirsti kelią mokesčių vengimui ir pinigų plovimui, Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD) nurodo, kad mokesčių tyrėjai ir auditoriai turėtų pranešti atitinkamoms atsakingoms institucijoms apie pastebėtas įtartinas finansines operacijas, sandorius ir keistis informacija su kitų valstybių mokesčių tyrėjais ir auditoriais bei prašyti jų pagalbos esant tarpvalstybiniais sandoriams.²¹

Pinigų plovimo procesas skirstomas į tris etapus:

- 1) talpinimo (angl. *placement*);
- 2) sluoksniavimo (angl. *layering*);
- 3) integracijos (angl. *integration*).²²

Pradinės pajamos patenka į bankinę sistemą per suvoktą silpnąją vietą, o tada lėšos yra perkeliamos taip, kad pradinis lėšų šaltinis būtų paslėptas. Galiausiai, lėšos vėl yra integruojamos į įprastą bankų sistemą kaip „švarios“.²³

Talpinimas yra pradinis pinigų plovimo etapas. Pirmiausia yra gaunamos nelegalios lėšos iš neteisėtos nusikalstamos veikos (pvz., mokesčių vengimo, vagysčių ar prekybos narkotikais), o tada šias lėšas yra siekiama patalpinti į finansų sistemą tam, kad pradėti pinigų plovimo procesą.²⁴

Pradinis talpinimas reiškia, kad lėšos yra perkeliamos iš pradinio grynujų pinigų šaltinio į kitą formą, kuri tikimasi leis pinigų plovėjui toliau sluoksniuoti ir maskuoti šias neteisėtai įgytas lėšas (pvz., įsigyjant kazino žetonų už neteisėtas lėšas, išsikeičiant neteisėtas lėšas į užsienio valiutas, pasidalinant neteisėtas lėšas tarp skirtingų asmenų, sumaišant neteisėtas lėšas su teisėtų verslų sugeneruotomis lėšomis, vykdant neteisėtų lėšų kontrabandą).

Pvz.: teisės pažeidėjas pardavinėja narkotines medžiagas ir uždirba 1 000 eurų, tačiau taip pat turi restoraną, kuris vykdo visiškai legalią maitinimo veiklą. Siekdamas pradėti pinigų plovimo procesą teisės pažeidėjas dirbtinai padidina restorano lankomumo, pardavimų skaičius ir taip į restorano apskaitą įtraukia nelegaliai įgytus 1 000 eurų už prekes ar paslaugas, kurios iš tikrųjų niekam nebuvo suteiktos. Galiausiai, tokie 1 000 eurų, įgyti iš narkotikų prekybos, tampa „legaliomis“ pajamomis restorano banko sąskaitoje ir taip yra nuslepiamas jų neteisėtas pirminis šaltinis.

Pinigų plovėjai daugiausia dėmesio skiria toms sritims, kuriose mažiausiai tikimasi kontrolės. Jei pinigų plovėjas turi tam tikrų žinių, kad asmeniui ar įmonei ypač reikalingi grynieji pinigai, tai greičiausiai toks asmuo ar įmonė ir bus pasirinkta neteisėtų lėšų talpinimui.

Sritys, kurios gali būti naudojamos talpinimo procesui:

- meno kūrinių įsigijimas;

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Cayman Islands Mutual Evaluation Report* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019, p. 8-9. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsr/CFATF-Cayman-Islands-Mutual-Evaluation.pdf>>.

²¹ *Money Laundering and Terrorist Financing Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors* [interaktyvus]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019, p. 30. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.oecd.org/tax/crime/money-laundering-and-terrorist-financing-awareness-handbook-for-tax-examiners-and-tax-auditors.pdf>>.

²² COX, D. *An Introduction to Money Laundering Deterrence*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2011, p. 10.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Ibid.*

- antikvarinių daiktų įsigijimas;
- daiktų pirkimas turguje;
- antspaudų ir monetų įsigijimas;
- investicinių produktų pirkimas (pvz., investicinių fondų);
- išsiimant nereikalingus draudimo produktus;
- naujų ar naudotų automobilių pirkimas;
- laivų pirkimas;
- žetonų pirkimas kazino,
- loterijos bilietų pirkimas;
- obligacijų įsigijimas;
- įsigyjant privačių kompanijų akcijas;
- teikiant grynujų pinigų paskolas įmonėms;
- perkant prekes ar tauriuosius metalus.²⁵

Pavyzdžiui, pinigų plovėjas už grynuosius pinigus įsigyja vertingą, seną paveikslą, o paskui po kiek laiko jį parduoda ir gauna „legalių“ pinigų už jį.

Talpinimo procesą galima apriboti pastebint pinigų plovėją, nes pinigų plovėjai aktyviai ieškos:

1. banko padalinio, kuriam yra daromas spaudimas padidinti jų indėlių bazę;
2. banko, kuris stengiasi išlaikyti likvidumą;
3. pardavėjo, kuriam nurodyta pasiekti didesnius pardavimų skaičius, nes tikėtina, kad tokiu atveju, siekiant didesnių pardavimų, pardavėjai gali sumažinti savo pinigų plovimo prevencinę apsaugą.²⁶

Darytina išvada, kad nesąžiningiems asmenims labiausiai tinkantys taikiniai yra asmenys arba įmonės, kurioms labai reikia grynujų pinigų arba pardavimų.

Dažnai, būtent, per pirmąjį talpinimo etapą kovos su pinigų plovimu institucijoms yra geriausios galimybės aptikti tokias plaunamas lėšas ir patraukti asmenis baudžiamojon atsakomybėn.

Po lėšų patalpinamo prasideda antrasis pinigų plovimo etapas – **sluoksniavimas**. Sluoksniavimo etapo tikslas yra užmaskuoti įplaukas taip, kad būtų neaiškus pradinis lėšų šaltinis ir dabartinė padėtis.²⁷ Paprasčiausias būdas tą pasiekti gali būti naudojimas neteisėtų fondų juos investuojant į ką nors teisėto, kad šie fondai vėliau atrodytų „švarūs“ (pvz., parduodant įsigytą auksą, deimantus, antikvarinius daiktus savo ar kitoje jurisdikcijoje). Kitais atvejais, yra sudaromos daug sudėtingesnės operacijų serijos.²⁸

Sudėtingesnių schemų atvejais pinigų plovėjas perveda lėšas iš daug sąskaitų daugybėje skirtingų jurisdikcijų ir per įvairias įmones, siekdamas užtikrinti kuo sudėtingesnę audito seką ir nutraukti ryšį su pradinėmis nusikalstamu būdu įgytomis pajamomis (pvz., parduodant įsigytą auksą, deimantus, antikvarinius daiktus keliose užsienio jurisdikcijose). Pačiais profesionaliausiais pinigų plovimo atvejais fondai gali „suktis“ iki dešimties kartų, prieš pakartotinai integruojant juos į bankų sistemą.²⁹

Sluoksniavimo etape pinigų plovėjai susiduria su skirtingais sunkumais, atsižvelgiant į jų pasirinktą investavimo būdą. Pavyzdžiui, antikvariniai daiktai, paveikslai ar antspaudai gali būti teisėtai įsigyti privačiai, todėl pinigų plovėjui kyla maža rizika. Antikvarinių daiktų galima įsigyti antikvariniuose turguose, parduotuvėse, aukcionuose ar net automobilių багаžinių ar „blusų“ turguose. Jie gali būti paveldimi, surasti ar padovanojami. Kai kurie iš šių pardavėjų

²⁵ *Ibid.*, p. 11.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*, p. 12.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

tvarko oficialius pirkimo-pardavimo įrašus, tačiau kiti – ne. Jei nėra užduodami jokie klausimai, pinigų plovėjui yra suteikiamas akivaizdus pranašumas. Labiau rizikingas sluoksniavimo būdas būtų turto pirkimas (pvz., nekilnojamojo turto), nes jame gali dalyvauti teisininkai, kurie gali į tai atkreipti dėmesį, kai bus pervedamos didelės pinigų sumos. Teisininkai taip pat gali būti įpareigoti pranešti apie galimai netinkamą veiklą.³⁰

Integracija yra paskutinis pinigų plovimo proceso etapas. Tai yra etapas, kai neteisėtos pajamos yra pakartotinai integruojamos į teisėtą finansinę sistemą ir asimiliuojamos su kitomis lėšomis sistemoje. Šiame etape užmaskuotos nusikalstamu būdu įgytos pajamos gali būti gražintos pinigų plovėjui kaip „teisėtos“ lėšos ir vėliau jo panaudotos.³¹ Pinigų plovėjai paprastai „išvalytas“ lėšas sugražina į įprastą ekonomiką, tačiau parodydami, kad tokios lėšos buvo įgytos „teisėtais“ būdais. Pagrindinis pinigų plovėjo tikslas yra sėkmingai integruoti lėšas taip, kad būtų ypač sunku atskirti teisėtas ir neteisėtas (nusikalstamu būdu įgytas) lėšas ir tada jas laisvai naudoti bet kokiais kitais paskirčiais.

Yra daugybė būdų, kaip „išplautas“ lėšas galima integruoti į įprastą ekonomiką. Pagrindinis pinigų plovimo tikslas šiame etape yra nusikalstamu būdu įgytų lėšų susigražinimas tokiu būdu, kuris neatkreiptų dėmesio ar nesukeltų įtarimų (pvz., gaunant bankinius pavedimus į savo banko sąskaitą už laimėjimus kazino ar už parduotą turtą). Dažnai dėl pinigų plovėjų godumo ir piktnaudžiavimo sėkmingai veikiančiomis pinigų plovimo schemomis, finansų įstaigai kyla įtarimų ir teisės pažeidėjas galiausiai yra identifikuojamas.

Susigražintos „išplautos“ lėšos vėliau yra panaudojamos įsigyjant turtą, sportinius automobilius, meno kūrinius, juvelyrinius dirbinius ir kitą, nebūtinai iš karto atkreipiant į tai aplinkinių dėmesį. Rizikinga yra tai, kad pastebimas turto demonstravimas gali sukelti įtarimų ar pavydą aplinkiniams, o tai gali lemti neteisėtų veiksmų nustatymą. Vis dėlto, pinigų plovėjai naudoja vis labiau kūrybingus ir unikalius būdus siekdami savo tikslų.

Įprasti pinigų plovėjų naudojami integracijos metodai yra šie:

- paprasčiausias lėšų integravimo būdas yra pervesti pinigus į legalų banką iš fiktyvių, pinigų plovėjams priklausančių bankų;
- siųsti „pagražintas“ sąskaitas faktūras, pervertinančias prekių ar paslaugų vertę, ir leidžiančias jiems perkelti lėšas iš vienos valstybės į kitą. Sąskaitos faktūros šiuo atveju veikia kaip lėšų, perduotų finansų įstaigoms, kilmės patvirtinimas;
- steigti anonimines įmones valstybėse, kuriose yra garantuojama teisė į tokių veiksmų slaptumą. Vėliau, pasitelkdamis tokias įmones, jie gali suteikti paskolas iš „išplautų“ pinigų būsimam sandorio atveju. Be to, jie taip pat gali padidinti savo pelną; atsiimti mokesčių lengvatas už paskolos gražinimą, rinkti iš pačio savęs palūkanas už paskolas;
- nutraukti draudimo polisą sumokėjus premiją. Tokiu atveju, kai draudimo polisas buvo įsigytas iš neteisėtai įgytų lėšų, draudimo bendrovės gražinta įmoka, be abejo, yra „išplautos“ lėšos;
- įsigytą turtą galima parduoti atviroje rinkoje arba privačiai. Idealiu atveju, pinigų plovėjui lėšos yra pervedamos elektroniniu būdu į jo teisėtą banko sąskaitą.³²

Tai tik keli būdai, kuriais turtas gali būti integruotas atgal į įprastą ekonomiką. Paprastai pinigų plovėjų tikslas yra gauti iš teisėto šaltinio išmoką gryniaisiais pinigais, kuriuos jie vėliau gali įnešti į savo teisėtą banko sąskaitą, arba bankinį pavedimą į savo banko sąskaitą. Kai tai yra pasiekama, „plovimo“ ciklas būna baigtas, o teisės pažeidėjas gali laisvai naudoti lėšas bet kokiam norimam tikslui.³³

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*, p. 13.

³² *Ibid.*, p. 13-14.

³³ *Ibid.*, p. 12-14.

Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD) integracijos etapą skirsto į du etapus: pagrindimo integraciją (angl. *integration – justification*), kai turtas yra vėl integruojamas į įprastą ekonomiką ir yra sukuriamas neteisėtai įgytų lėšų „teisėtos“ kilmės pagrindimas, ir investavimo integraciją (angl. *integration – investment*), kai teisės pažeidėjas įsigyja pageidaujamus daiktus, turtą už „išplautas“ lėšas jau siekdamas asmeninės naudos (pvz., prabangius namus, automobilius, lėktuvus, jachtas ir kita).³⁴

1.2.1. Prekyba pagrįstas pinigų plovimas

Prekyba pagrįstas pinigų plovimas yra apibrėžiamas kaip nusikalstamu būdu įgytų pajamų užmaskavimas pasitelkiant prekybos sandorius ir taip siekiant įteisinti jų neteisėtą kilmę. Praktikoje tai galima pasiekti klaidingai pateikiant importo ar eksporto kainą, kiekį, kokybę, tipą.³⁵

Daugeliu atvejų tai taip pat gali būti piktnaudžiavimas finansine sistema vykdant nesąžiningus sandorius, susijusius su įvairiomis pinigų perdavimo priemonėmis, pavyzdžiui, pavedimais. Pagrindiniai prekyba pagrįsto pinigų plovimo būdai yra šie:

- per didelės arba per mažos vertės sąskaitų faktūrų išrašymas už prekes ar paslaugas;
- kelių sąskaitų faktūrų išrašymas už prekes ar paslaugas;
- per didelio arba per mažo prekių arba paslaugų kiekio tiekimas;
- klaidingai apibūdintos prekės ir paslaugos.³⁶

Pinigų plovimas **išrašant per didelės arba per mažos vertės sąskaitas faktūras už prekes ar paslaugas** yra vienas iš seniausių būdų apgaulingai perkelti vertę per valstybių sienas, tačiau iki šiol išlieka dažna praktika. Pagrindinis šio būdo elementas yra klaidingas prekės ar paslaugos kainos pateikimas, siekiant perkelti papildomą vertę tarp importuotojo ir eksportuotojo.³⁷

Išrašydamas prekių ar paslaugų sąskaitą faktūrą už mažesnę nei rinkos kainą, eksportuotojas gali perduoti vertę importuotojui, nes šiuo atveju mokėjimas bus mažesnis nei vertė, kurią importuotojas gaus parduodamas tas prekes ar paslaugas atviroje rinkoje. Pvz., įmonė „A“ pristato 1 mln. rašiklių, kurie kiekvienas yra vertas po 2 eurus, įmonei „B“ su vieno rašiklio kaina išrašytoje sąskaitoje faktūroje kaip 1 euro. Įmonė „B“ atlieka 1 mln. eurų bankinį pavedimą įmonei „A“ už gautus rašiklius. Tuomet įmonė „B“ parduoda 1 mln. rašiklių atviroje rinkoje ir pasideda papildomą 1 mln. eurų į savo banko sąskaitą.

Kita vertus, išrašydamas prekių ar paslaugų sąskaitą faktūrą už didesnę nei rinkos kainą, eksportuotojas gali gauti vertę iš importuotojo, nes šiuo atveju mokėjimas bus didesnis nei vertė, kurią importuotojas gaus, kai parduos tas prekes ar paslaugas atviroje rinkoje. Pvz., įmonė „C“ pristato 1 mln. rašiklių, kurie kiekvienas yra vertas po 2 eurus, įmonei „D“ su vieno rašiklio kaina išrašytoje sąskaitoje faktūroje kaip 3 eurų. Įmonė „D“ atlieka 3 mln. eurų bankinį pavedimą įmonei „C“ už gautus rašiklius. Tuomet įmonė „C“ sumoka 2 mln. eurų savo tiekėjams ir pasideda likusį 1 mln. eurų į savo banko sąskaitą.

³⁴ *Money Laundering and Terrorist Financing Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors* [interaktyvus]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019, p. 17, 61. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.oecd.org/tax/crime/money-laundering-and-terrorist-financing-awareness-handbook-for-tax-examiners-and-tax-auditors.pdf>>.

³⁵ *Trade based money laundering* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2006, p. 3. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trade%20Based%20Money%20Laundering.pdf>>.

³⁶ *Ibid.*, p. 4.

³⁷ *Ibid.*

Šiuo atveju reikia atkreipti dėmesį į kelis svarbius punktus. Pirmia, nei vienas iš pirmiau paminėtų sandorių nebus atliekamas, jeigu importuotojas ir eksportuotojas slapčia nesusitars atlikti tokį nesažiningą sandorį, kadangi vienam iš jų jis sukurtų nuostolius. Antra, per didelės arba per mažos vertės sąskaitų faktūrų išrašymas eksportuojant arba importuojant gali turėti reikšmingų padarinių mokesčiams (pvz., importuotojui, kuriam yra išrašoma sąskaita faktūra už mažesnę nei gaunamų prekių rinkos kainą, gali reikšmingai sumažinti importo mokesčius). Trečia, kuo sudėtingesnė prekė yra perduodama – tuo sunkiau muitinėms nustatyti galimus pažeidimus, kadangi jos gali neturėti duomenų apie tokios prekės rinkos kainą (pvz., reti, brangūs meno kūriniai).³⁸

Kitas metodas, naudojamas pinigų plovimui, apima **daugiau nei vienos sąskaitos faktūros išrašymą už tą patį tarptautinės prekybos sandorį**. Išrašydamas sąskaitą faktūrą už tą pačią prekę ar paslaugą daugiau nei vieną kartą, pinigų plovėjas gali pateisinti kelis mokėjimus už tą pačią prekių siuntą ar paslaugų teikimą. Pasinaudojant keliomis skirtingomis finansų įstaigomis, atliekant šiuos papildomus mokėjimus, galima dar labiau padidinti tokių sandorių sudėtingumą.³⁹

Be to, net jei yra nustatomi kelių mokėjimų, susijusių su tų pačių prekių pristatymu ar paslaugų teikimu, atvejai, yra galimi teisėti paaiškinimai (pvz., mokėjimo sąlygų pakeitimas, delspinigiai). Skirtingai nei išrašant per didelės arba per mažos vertės sąskaitas faktūras už prekes ar paslaugas, šiuo atveju eksportuotojui arba importuotojui nereikia klaidingai nurodyti prekių ar paslaugų kainas sąskaitoje faktūroje (teisingos kainos nurodymas muitinėms tik dar labiau apsunkina nusikalstamų veikų nustatymą).

Be manipuliavimo eksporto ir importo kainomis, pinigų plovėjas gali **padidinti arba sumažinti siunčiamų prekių ar teikiamų paslaugų kiekį**. Kraštutiniu atveju eksportuotojas gali iš viso nepristatyti prekių, o tiesiog susitarti su importuotoju, kad jis užtikrintų, jog visi su šiuo vadinamuoju „vaiduokliniu“ vežimu susiję gabenimo ir muitinės dokumentai būtų tvarkomi įprastu būdu. Bankai ir kitos finansų įstaigos, nežinodamos to, gali dalyvauti teikiant prekybos finansavimą tokiems „vaiduokliniams“ vežimams.⁴⁰

Be manipuliavimo eksporto ir importo kainomis arba kiekiu, pinigų plovėjas gali **klaidingai pateikti prekės ar paslaugos kokybę arba tipą**. Pavyzdžiui, eksportuotojas gali išsiųsti palyginti nebrangią prekę ir klaidingai išrašyti sąskaitą faktūrą už brangesnę prekę ar visai kitą prekę. Tai sukuria neatitikimą tarp to, kas atrodo yra gabenama ir nurodoma muitinės dokumentuose, bei to, kas iš tikrųjų yra gabenama.⁴¹ Pvz., įmonė „A“ pristato 1 000 gryno aukso luitų, nudažytų sidabro spalvos dažais, kurie kiekvienas yra verti po 1 000 eurų, įmonei „B“, tačiau išrašo sąskaitą faktūrą įmonei „B“ už 1 000 gryno sidabro luitų, kurie kiekvienas yra verti po 50 eurų. Įmonė „B“ atlieka 50 000 eurų bankinį pavedimą įmonei „A“ už gautus luitus. Tuomet įmonė „A“ nuvalo dažus ir parduoda 1 000 gryno aukso luitų atviroje rinkoje po 1 000 eurų ir gautus papildomus 950 000 eurų pasideda į savo banko sąskaitą.

Klaidingi aprašymai taip pat gali būti naudojami ir prekyboje paslaugomis, tokiomis kaip finansinės konsultacijos, konsultavimo paslaugos ir rinkos tyrimai.⁴² Praktikoje tikroji šių paslaugų rinkos vertė gali sukelti papildomų vertinimo sunkumų, pavyzdžiui, programavimo atliktų paslaugų apimtis ir vertė.

Siekiant identifikuoti šio pinigų plovimo būdo teisės pažeidėjus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas reikalauja, kad asmenys, kurie verčiasi ūkine komercine veikla, apimančia prekybą turtu, kurio vertė lygi arba viršija 10 000 eurų, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais, privalo nustatyti ir patikrinti kliento ir naudos

³⁸ *Ibid.*, p. 5.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*, p. 6.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

gavėjo tapatybę prieš atlikdami vienkartinės pinigines operacijas arba sudarydami sandorius, kurių suma lygi arba viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, ir jei kyla abejonių dėl anksčiau gautų kliento ir naudos gavėjo tapatybės duomenų teisingumo, autentiškumo arba bet kuriuo kitu atveju, kai kyla įtarimų, kad yra, buvo ar bus vykdoma pinigų plovimo veika.⁴³ Šis įstatymas taip pat įpareigoja tokius subjektus tvarkyti pranešimų bei įtartinų piniginių operacijų ir sandorių registracijos žurnalą.⁴⁴

1.2.2. Pinigų plovimas, susijęs su auksu

Dėl daugelio valstybių aukso rinkos teisinio reguliavimo ypatybių organizuotoms nusikalstamoms grupėms yra paranku turėti grynųjų pinigų ir aukso verslą (angl. *cash-for-gold business*), kad galėtų kaupti ir integruoti neteisėtas įplaukas. Šios srities priežiūros ir licencijavimo reikalavimų lygis yra ribotas, kadangi auksas gali būti perkamas iš plačiosios visuomenės asmenų ne rinkos kaina, kurie neprivalo įrodyti, kad parduoda jiems priklausantį auksą.⁴⁵ Be to, auksas gali būti parduodamas visiškai anonimiškai ir dėl to tokie sandoriai yra sunkiai susekami bei patikrinami.⁴⁶ Auksas yra patraukli prekė, kadangi jis turi savo vertę viso pasaulio mastu ir todėl yra itin tinkama alternatyva sandoriuose gryniesiems pinigams.⁴⁷ Taip pat investicijos į auksą garantuoja patikimą grąžą dėl jo vertės pastovumo ir yra lengvai suprantamos, palyginus su kitais sudėtingesniais finansiniais instrumentais.⁴⁸ Dar viena svarbi aukso savybė yra galimybė jį transportuoti kaip kontrabandą, kadangi aukso luitus yra lengva išlydyti ir paversti į kitas formas, taip užmaskuojant, kad tai yra auksas. Pavyzdžiui, yra nustatyta atvejų, kai tarp Lotynų Amerikos ir Šiaurės Amerikos būdavo gabenamos siuntos, kuriose auksas būdavo užmaskuotas kaip amerikiečių suvenyrai arba perlydomas į kasdienius daiktus, kaip veržliarakčius, veržles, varžtus, sagtis (tokių gabenamų daiktų tikroji vertė važtaraščiuose būna stipriai sumažinta).⁴⁹ Europos Tarybos pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ekspertų „Moneyval“ 2018 m. atliktame Lietuvos kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu priemonių vertinime nurodyta, kad Lietuvoje legaliai veikia 1,777 tauriųjų metalų ir akmenų pardavėjai, kuriuos prižiūri ir licencijuoja VĮ Lietuvos prabavimo rūmai.⁵⁰

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą esant tokiai įtartinai pirkėjo (kliento) veiklai:

- jeigu vietinis pirkėjas (įskaitant aukso luitų prekiautojus) stipriai padidina aukso luitų pirkimą be jokios pagrįstos priežasties;
- jeigu per trumpą laiką užsienio piliečiai perka aukso luitus per kelis sandorius;
- jeigu aukso luitai yra perduodami tarp asocijuotų asmenų (įskaitant šeimos narius) naudojantis aukso luitų sąskaitomis (angl. *gold bullion accounts*) be akivaizdaus komercinio tikslo;

⁴³ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275, 9 str. 1 d. 7, 8 p. ir 3 d.

⁴⁴ *Ibid.*, 19 str. 1 d.

⁴⁵ FATF Report: *Money laundering / terrorist financing risks and vulnerabilities associated with gold* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2015, p. 6. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML-TF-risks-vulnerabilities-associated-with-gold.pdf>>.

⁴⁶ *Ibid.*, p. 8.

⁴⁷ *Ibid.*, p. 9.

⁴⁸ *Ibid.*, p. 11.

⁴⁹ *Ibid.*, p. 12.

⁵⁰ *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Lithuania Fifth Round Mutual Evaluation Report* [interaktyvus]. Strasbourg: Moneyval, 2018, p. 26. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/committee-of-experts-on-the-evaluation-of-anti-money-laundering-measur/16809247ed>>.

- jeigu asmens profesija neatitinka pirkėjo finansinio profilio (pvz., restorano picų kepėjas vykdo didelės vertės perlaidas naudodamasis aukso luitų sąskaitomis);

- jeigu anksčiau nežinomas klientas prašo liejimą perlydyti auksą į luitus.⁵¹

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą esant tokiai įtartinei įmonės veiklai:

- jeigu aukso prekyba užsiimančios įmonės neatsiskaito finansinės žvalgybos vienetui (kai joms yra nustatyta tokia pareiga);

- jeigu subjektai, besiverčiantys aukso prekyba, keičia savo įmonės pavadinimus;

- jeigu auksu prekiaujanti įmonė yra įregistruojama mokesčių rojuje (angl. *tax haven*), nors jos verslas yra susijęs su kita jurisdikcija;

- jeigu į asmenų ir įmonių sąskaitas yra vykdomi neįprastai didelių piniginių sumų pervedimai, kurie nėra susiję su jų verslo veikla;

- esant neįprastiems depozitams;

- jeigu yra įsteigiama daug individualių įmonių ar uždarytų akcinių bendrovių, kurios iš pažiūros įsteigtos nesusijusių asmenų (įgaliotinių), tačiau yra kontroliuojamos tos pačios žmonių grupės. Tokiems verslams registruoti yra naudojami netikri adresai;

- jeigu yra naudojama netikrų įmonių (angl. *shell companies*) struktūra skirtingose jurisdikcijose. Tokios netikros įmonės egzistuoja tik „ant popieriaus“ ir iš tikrųjų neturi nei ofiso, nei darbuotojų, tačiau gali turėti savo banko sąskaitą ir nuosavybę;

- jeigu daug įmonių yra registruota to pačio asmens vardu;

- jeigu nėra aišku, kaip įmonė gabena įsigytas prekes.⁵²

Siekiant identifikuoti šio pinigų plovimo būdo teisės pažeidėjus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas reikalauja, kad asmenys, kurie verčiasi ūkine komercine veikla, apimančia prekybą tauriaisiais metalais, kurių vertė viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais,⁵³ prieš pradėdami dalykinius santykius ir/arba prieš atlikdami vienkartinę ar kelias tarpusavyje susijusias pinigines operacijas arba sudarydami sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu, ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, privalo imtis priemonių ir nustatyti bei patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę, išskyrus atvejus, kai kliento ir naudos gavėjo tapatybė jau yra nustatyta.⁵⁴ Šis įstatymas taip pat įpareigoja tokius subjektus tvarkyti pranešimų bei įtartinų piniginių operacijų ir sandorių registracijos žurnalą⁵⁵ bei reikalauja, kad tokie subjektai, kurių parduodamų tauriųjų metalų vertė lygi arba viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais, tvarkytų piniginių operacijų žurnalą.⁵⁶

⁵¹ FATF Report: Money laundering / terrorist financing risks and vulnerabilities associated with gold [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2015, p. 20. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML-TF-risks-vulnerabilities-associated-with-gold.pdf>>.

⁵² FATF Report: Money laundering / terrorist financing risks and vulnerabilities associated with gold [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2015, p. 21. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML-TF-risks-vulnerabilities-associated-with-gold.pdf>>.

⁵³ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275, 2 str. 10 d. 6 p.

⁵⁴ *Ibid.*, 9 str. 1 d. 1, 2 p.

⁵⁵ *Ibid.*, 19 str. 1 d.

⁵⁶ *Ibid.*, 19 str. 3 d.

1.2.3. Pinigų plovimas, susijęs su deimantais

Pagal 2018 metų Kimberley Process paskelbtą kasmetinę neapdorotų deimantų statistiką, 2018 metais neapdorotų deimantų gamyba visame pasaulyje pasiekė virš 148,429 mln. karatų, o jų visų bendra vertė buvo virš 14,465 mlrd. JAV dolerių.⁵⁷ Dar didesni skaičiai yra užfiksuoti importo ir eksporto statistikoje, kuri rodo, kad 2018 metais neapdorotų deimantų importas sudarė virš 426,383 mln. karatų (visų bendra vertė buvo 48,675 mlrd. JAV dolerių), o eksportas sudarė 428,184 mln. karatų (visų bendra vertė buvo 49,212 mlrd. JAV dolerių).⁵⁸ Europos Tarybos pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ekspertų „Moneyval“ 2018 m. atliktame Lietuvos kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu priemonių vertinime nurodyta, kad Lietuvoje legaliai veikia 1,777 tauriųjų metalų ir akmenų pardavėjai, kuriuos prižiūri ir licencijuoja VĮ Lietuvos prabavimo rūmai.⁵⁹

Deimantai sudaro galimybę padidinti, perkelti ir išsaugoti turto vertę bei yra likvidūs ir nesunkiai perleidžiamas turtas. Yra keletas deimantų bruožų, dėl kurių jie yra patrauklūs teisės pažeidėjams, norintiems perkelti, slėpti ir kaupti nusikalstamu būdu įgytas pajamas. Deimantai pasižymi unikaliomis fizinėmis ir komercinėmis savybėmis, kurios turi didelę vertę mažais, lengvai gabenamais kiekiais. Vienas karatas nušlifuoto deimanto gali būti vertas virš 15 000 eurų ir, skirtingai nei apie grynuosius pinigus, dažnai nėra reikalaujama pranešti apie per valstybių sienas gabenamus arba siunčiamus deimantus (pvz., apie ant rankos dėvimą brangų žiedą su deimantu).⁶⁰

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą deimantų prekyboje jei:

- pelnas mažai tikėtinas, atsižvelgiant į deimantų pardavėjo investicijas;
- deimantai yra kilę iš valstybės, kurioje yra labai ribota deimantų kasyba arba jos iš viso nėra;
- deimantų prekyba dideliais kiekiais yra vykdoma su valstybėmis, kurios nepriklauso „deimantų vamzdynui“ (angl. *Diamond Pipeline*);⁶¹
- padidėja veiklos apimtis deimantų pardavėjo sąskaitoje, nepaisant to, kad tuo metu visoje deimantų pramonėje žymiai sumažėja apimtys;
- yra parduodami arba perkami deimantai tarp dviejų vietinių įmonių per tarpininką, esantį užsienyje (verslo pagrindimo stoka, neaiškumas dėl faktiško prekių gabenimo tarp įmonių);
- yra pastebima deimantų pirkimų ir/arba importo apimtis, kurios smarkiai viršija numatomų pardavimų kiekį;
- juvelyrinių dirbinių su deimantais parduotuvės (mažmeninė prekyba) taip pat parduoda aukso luitus, monetas, palaidus deimantus;
- reti ir unikalūs deimantai (pvz., Argyle rausvieji deimantai) yra įsigijami ne pagal įprastas kasmetines prekybos procedūras;

⁵⁷ *Annual Global Summary: 2018 Production, Imports, Exports and KPC Counts* [interaktyvus]. Kimberley Process Statistics, 2018, p. 1. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://kimberleyprocessstatistics.org/static/pdfs/public_statistics/2018/2018GlobalSummary.pdf>.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Lithuania Fifth Round Mutual Evaluation Report* [interaktyvus]. Strasbourg: Moneyval, 2018, p. 26. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/committee-of-experts-on-the-evaluation-of-anti-money-laundering-measur/16809247ed>>.

⁶⁰ *FATF Report: Money laundering and terrorist financing through trade in diamonds* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2013, p. 48. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML-TF-through-trade-in-diamonds.pdf>>.

⁶¹ „Deimantų vamzdyną“ (angl. *Diamond Pipeline*) sudaro valstybės, kurios gamina (kasa, rūšiuoja, įkainoja), prekiauja nešlifuotais deimantais, pjausto ir šlifuoja deimantus, prekiauja nušlifuotais deimantais, gamina juvelyrinius dirbinius su deimantais, užsiima tokių juvelyrinių dirbinių mažmenine prekyba.

- vieną banko sąskaitą naudoja kelios įmonės;
- Kimberley Process deimantų sertifikatas yra arba gali būti padirbtas arba turi ilgą galiojimo terminą.⁶²

Deimantų pardavėjas, vykdydamas pinigų plovimo prevenciją, turi atkreipti dėmesį į galimą pinigų plovimą naudojantis deimantais esant tokiai įtartinais kliento ar tiekėjo veiklai:

- pirkimai ar pardavimai, kurie yra neįprasti klientui ar tiekėjui;
- remiantis tuo, ką deimantų pardavėjas žino apie klientą ar tiekėją, jam atrodo, kad sandoris verslo ar ekonominiu požiūriu yra nelogiškas;
- klientas ar tiekėjas neužima pareigų įmonėje, kuriai teigia, kad atstovauja;
- klientas ar tiekėjas nėra susipažinę su deimantų prekybos praktika;
- klientas ar tiekėjas išlaiko aukštą slaptumo lygį;
- klientas ar tiekėjas yra žinomas dėl savo dalyvavimo neteisėtų deimantų prekyboje (ypač nešlifuočių deimantų sandorių atvejais);
- klientas beatodairiškai perka prekes, neatsižvelgdamas į jų vertę, kainą, dydį, spalvą.⁶³

Vykdydama pinigų plovimo prevenciją, muitinė turi atkreipti dėmesį į galimą pinigų plovimą naudojantis deimantais jei:

- deimantų kilmė atrodo fiktyvi;
- ilgo galiojimo Kimberley Process deimantų sertifikatas atveria galimybes pakartotiniam naudojimui ir „karuselės“ kūrimui;
- sąskaitos faktūros suma yra maža;
- importuojamų prekių vertė yra pervertinama;
- gavėjas nenurodo oro transporto važtaraštyje savo nuolatinio adreso, o naudojami viešbučiu ar kitomis laikinomis patalpomis, kad gautų siuntą, ir taip apsunkintų audito seką;
- oro transporto važtaraštyje nurodytas gavėjas yra žinomas deimantų pardavėjas, tačiau yra nurodomas kitas pristatymo adresas;
- kyla įtarimų, kad deimantas buvo išsiųstas kaip mokėjimas.⁶⁴

Yra pastebėti tokie pinigų plovimo metodai ir būdai pasitelkiant deimantus:

- deimantų naudojimas kaip valiutos;
- deimantų, kaip turto kaupimo priemonės, įsigijimas už nusikalstamu būdu įgytas pajamas;
- deimantų prekyba pagrįstas pinigų plovimas ir muitinės procedūrų pažeidimai;
- pasinaudojimas finansiniais centrais ir laisvosiomis ekonominėmis zonomis (pvz., tokiomis, kurios supaprastina muitinės procedūras ir taip palengvina deimantų kontrabandą bei mokesčių vengimą, o neteisėtai įvežti deimantai vėliau yra realizuojami juodojoje rinkoje);
- deimantų ir grynųjų pinigų kontrabanda.⁶⁵

Siekiant identifikuoti šio pinigų plovimo būdo teisės pažeidėjus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas reikalauja, kad asmenys, kurie verčiasi ūkine komercine veikla, apimančia prekybą brangakmeniais, kurių vertė viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių

⁶² FATF Report: Money laundering and terrorist financing through trade in diamonds [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2013, p. 77. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML-TF-through-trade-in-diamonds.pdf>>.

⁶³ *Ibid.*, p. 81.

⁶⁴ *Ibid.*, p. 83.

⁶⁵ *Ibid.*, p. 84.

susijusių operacijų metu, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais,⁶⁶ prieš pradėdami dalykinius santykius ir/arba prieš atlikdami vienkartinės ar kelias tarpusavyje susijusias pinigines operacijas arba sudarydami sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu, ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, privalo imtis priemonių ir nustatyti bei patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę, išskyrus atvejus, kai kliento ir naudos gavėjo tapatybė jau yra nustatyta.⁶⁷ Šis įstatymas taip pat įpareigoja tokius subjektus tvarkyti pranešimų bei įtartinų piniginių operacijų ir sandorių registracijos žurnalą⁶⁸ bei reikalauja, kad tokie subjektai, kurių parduodamų brangakmenių vertė lygi arba viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais, tvarkytų piniginių operacijų žurnalą.⁶⁹

1.2.4. Pinigų plovimas, susijęs su naujais mokėjimo būdais

Vystantis technologijoms ir žmonėms siekiant lanksčiau disponuoti savo pinigais, depozitoriumo⁷⁰ finansų įstaigos ir kiti naujai atsiradę finansų rinkos dalyviai (pvz., elektroninių pinigų įstaigos) ėmė siūlyti savo klientams naujo tipo mokėjimo paslaugas. Šios paslaugos pinigų plovėjams yra patrauklios dėl didelio apyvartumo ir dažnos galimybės jomis naudotis anonimiškai.⁷¹

Pirmoji iš tokių naujo tipo mokėjimo paslaugų yra **išankstinio mokėjimo kortelės**. Išankstinio mokėjimo kortelės yra skirstomos į atviro ciklo korteles (angl. *open-loop cards*), kurios yra bendrosios paskirties kortelės leidžiančios jomis pasinaudoti bet kur, kur yra priimamos tam tikro prekės ženklo kortelės (pvz., Visa, MasterCard),⁷² bei uždaro ciklo korteles (angl. *closed-loop cards*), kurios suteikia galimybę įsigyti prekių ar paslaugų tik tam tikroje įmonėje (pvz., drabužių parduotuvių dovanų kortelės).⁷³

Dažniausiai pinigų plovimo atvejuose yra pasitelkiamos būtent atviro ciklo kortelės, kadangi uždaro ciklo kortelės turi labai ribotą apyvartumą. Pavyzdžiui, JAV yra buvęs atvejis, kad federaliniame kalėjime vyko narkotikų prekyba naudojantis išankstinio mokėjimo atviro ciklo kortelėmis, kai laisvėje esantys gaujos nariai kalinių, prekiaujančių narkotikais kalėjime, vardais sukurdavo išankstinio mokėjimo kortelių sąskaitas, o vėliau, už kalėjime įsigytus narkotikus, tokiems narkotikų prekeiviams sumokėdavo narkotikus perkančių kalinių giminaičiai, esantys laisvėje.⁷⁴ Tačiau uždaro ciklo kortelės taip pat gali būti efektyviai panaudotos kaip tarpinės vertės saugyklos (pvz., su pavogta kreditine kortele yra įsigyjama

⁶⁶ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275, 2 str. 10 d. 6 p.

⁶⁷ *Ibid.*, 9 str. 1 d. 1, 2 p.

⁶⁸ *Ibid.*, 19 str. 1 d.

⁶⁹ *Ibid.*, 19 str. 3 d.

⁷⁰ „Depozitoriumas – tai bankas ar specializuota įmonė, užsiimanti lėšų, vertybinių popierių ar kitų perduotų vertybių saugojimu ir apskaita“ (pagal: VAINIENĖ, R. *Ekonomikos terminų žodynas*, Tyto alba, 2005. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Depozitoriumas>).

⁷¹ *Money Laundering Using New Payment Methods* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2010, p. 7. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>.

⁷² SEGAL, T. *Open Loop Card* [interaktyvus]. New York: Investopedia, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/o/open-loop-card.asp>.

⁷³ KAGAN, J. *Closed Loop Card* [interaktyvus]. New York: Investopedia, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/closed-loop-card-definition-4683996>.

⁷⁴ *Money Laundering Using New Payment Methods* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2010, p. 37. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>.

uždaro ciklo išankstinio mokėjimo kortelių, kurios nėra susiejamos su pavogtąją kreditine kortele).⁷⁵

Antroji iš tokių naujo tipo mokėjimo paslaugų yra **mokėjimo internetu paslaugos**. Mokėjimo internetu paslaugas gali teikti finansų įstaigos ir finansinių paslaugų sektoriui nepriklausančios firmos. Jos gali veikti remiantis banko sąskaita arba nepriklausomai nuo banko sąskaitos.⁷⁶

Mokėjimo internetu metodai patenka į vieną iš trijų kategorijų:⁷⁷

- internetinę bankininkystę, kai kredito įstaigos suteikia internetinę prieigą prie tradicinių bankų paslaugų remiantis sąskaita, esančia kredito įstaigoje kliento vardu. Europos Tarybos pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ekspertų „Moneyval“ 2018 m. atliktame Lietuvos kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu priemonių vertinime nurodyta, kad Lietuvoje 2017 m. dažniausiai apie įtartinas operacijas pranešdavo bankai (509 iš visų 802 atvejų);⁷⁸

- išankstinio mokėjimo internetu produktus, kai įmonės, kurios gali nebūti kredito įstaigomis, leidžia klientams siųsti ir gauti lėšas per virtualią, išankstinio mokėjimo sąskaitą, prieinamą internetu. Pavyzdžiui, 2020 m. duomenimis Lietuvos bankas prižiūri 62 Lietuvoje veikiančias elektroninių pinigų įstaigas;⁷⁹

- skaitmenines valiutas, kai klientai paprastai perka skaitmeninių valiutų arba tauriųjų metalų vienetus, kuriais gali tarpusavyje keistis tos pačios paslaugos sąskaitų turėtojai arba iškeisti jas į realias valiutas ir išsigryninti. Pavyzdžiui, skaitmeninė valiuta VEN.⁸⁰ Lietuvos bankas, būdamas Eurosistemos nariu, negali pats išleisti savo centrinių bankų skaitmeninės valiutos (angl. *central bank digital currency*), tačiau imasi aktyvaus vaidmens įgydamas praktinės patirties šioje srityje ir kontroliuojamoje aplinkoje 2020 m. planuoja išleisti skaitmeninę numizmatinę monetą LBCOIN.⁸¹

Deja, nepaisant klientams suteikiamų naudingų ir teisėtų panaudojimo galimybių, mokėjimo internetu paslaugos taip pat gali būti pasitelkiamos pinigų plovimui. Pavyzdžiui, 2009 m. Japonijoje asmuo neteisėtai prisijungė prie kito asmens internetinės banko sąskaitos ir sistemai nurodė pervesti 740 000 Japonijos jenų (8 300 JAV dolerių) į skaitmeninės valiutos keityklą bei taip įsigijo skaitmeninės valiutos. Vėliau ši neteisėtai įgyta skaitmeninė valiuta buvo parduota kitai skaitmeninių valiutų keityklai už realius pinigus, kurie paskui buvo pervesti į banko sąskaitas, kurias neteisėtai kontroliavo pažeidėjas.⁸² Dar vienas nusikaltimas yra įvykęs Vokietijoje, kai, pasinaudojus pavogtais asmeniniais internetinės bankininkystės duomenimis, aukos vardu buvo atidaryta apgaulinga sąskaita (nurodžius netikrą telefono numerį, namų adresą, gimimo datą, o elektroninis paštas buvo sukurtas pas tokį nemokamų paslaugų teikėją, kuris pats neidentifikuoja ir nepatikrina savo klientų) ir į ją iš aukos banko sąskaitos buvo pervesti pinigai (todėl pavedimas internetinės bankininkystės stebėjimo sistemai pasirodė esąs

⁷⁵ *Ibid.*, p. 14.

⁷⁶ *Ibid.*, p. 16.

⁷⁷ *Ibid.*, p. 17.

⁷⁸ *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Lithuania Fifth Round Mutual Evaluation Report* [interaktyvus]. Strasbourg: Moneyval, 2018, p. 49. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/committee-of-experts-on-the-evaluation-of-anti-money-laundering-measur/16809247ed>>.

⁷⁹ Lietuvos bankas. *El. pinigų įstaigos* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/el-pinigu-istaigos>>.

⁸⁰ FRANKENFIELD, J. *VeChain Definition* [interaktyvus]. New York: Investopedia, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.investopedia.com/terms/v/vechain.asp>>.

⁸¹ JUŠKAITĖ, A.; ŠIAUDINIS, S.; REICHENBACHAS, T. *CBDC – in a whirlpool of discussion* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos bankas, 2019, p. 11. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/23938_45070151bf4a3d1041e870e3fce8a0d1.pdf>.

⁸² *Money Laundering Using New Payment Methods* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2010, p. 43. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>>.

teisėtas), kurie vėliau buvo „išplauti“ per kitas internetinės bankininkystės sąskaitas, deja, teisėsaugos institucijoms taip ir nepavyko identifikuoti šio teisės pažeidėjo.⁸³

Trečioji iš tokių naujo tipo mokėjimo paslaugų yra **mobiliųjų mokėjimų paslaugos**. Norint įvertinti rizikas ir pažeidžiamumą pinigų plovimui, būtina atskirti mobiliuosius mokėjimus, pagrįstus individualiomis kiekvieno kliento (ir gavėjo) banko sąskaitomis arba vertybinių popierių sąskaitomis, laikomomis finansų įstaigoje, kuriai taikomas tinkamas pinigų plovimo prevencijos teisinis reguliavimas ir priežiūra, bei tas paslaugas, kurios yra siūlomos atskirai nuo tokių sąskaitų.⁸⁴

Pasaulio bankas mobiliųjų mokėjimų paslaugas skirsto į tokias keturias kategorijas.⁸⁵

- mobiliųjų finansinės informacijos paslaugas, kai vartotojai gali peržiūrėti savo asmeninės sąskaitos duomenis ir bendrą finansinę informaciją, tačiau negali atlikti jokių finansinių operacijų, todėl jos gali būti laikomos mažos rizikos paslaugomis;

- mobiliųjų banko ir vertybinių popierių sąskaitų paslaugas, kai vartotojai gali vykdyti finansines operacijas panašiai kaip naudodamiesi internetine bankininkyste. Šiuo atveju paslaugos yra susiejamos su asmeninėmis banko arba vertybinių popierių sąskaitomis, todėl tikėtina, kad tokios mobiliojo banko ir vertybinių popierių sąskaitų paslaugos yra tinkamai teisiškai reguliuojamos ir prižiūrimos;

- mobiliųjų mokėjimų paslaugas, kurios leidžia ne bankų ir ne vertybinių popierių sąskaitų turėtojams atlikti mokėjimus mobiliaisiais telefonais. Tačiau tokių mokėjimo paslaugų teikėjai gali būti netradicinės finansų įstaigos, kurių kontrolė ir priežiūros priemonės yra labai skirtingos. Pavyzdžiui, Lietuvos bankas elektroninių pinigų įstaigos ribotos veiklos licenciją yra išdavęs UAB „Mobilieji mokėjimai“ (plačiau žinomai kaip MoQ).⁸⁶ Ribotos veiklos licencija nuo įprastinės skiriasi tuo, kad tokioms įstaigoms nėra taikomas minimalaus 350 000 eurų dydžio pradinio kapitalo reikalavimas, tačiau, turint šią licenciją, veikti galima tik Lietuvoje, o ne visose Europos Sąjungos valstybėse narėse;⁸⁷

- mobiliųjų pinigų paslaugas, kai abonentai gali išsaugoti tikrąją vertę savo mobiliajame telefone ir naudoti telefono kreditą arba ryšio laiką kaip mokėjimo būdą. Tokios sistemos suteikia universalumo, tačiau gali turėti silpnų kovojant su pinigų plovimu. Pavyzdžiui, Lietuvos bankas yra išdavęs ribotos veiklos licencijas teikti tokias paslaugas UAB „Telia Lietuva“, UAB „TELE2“, UAB „Bitė Lietuva“.⁸⁸ Tačiau visos šios įstaigos, siekdamos apsaugoti savo klientus nuo piktavalių, yra nustatę mokėtinų sumų limitus, pavyzdžiui, UAB „Telia Lietuva“ ir UAB „Bitė Lietuva“ dienos atsiskaitymų limitas „Google Play“ interneto parduotuvėje yra 50 eurų.^{89,90}

Deja, mobiliųjų mokėjimų paslaugos taip pat gali būti panaudojamos pinigų plovimui. Pavyzdžiui, auka yra apgaunama pranešant, kad jos šeimos narys pateko į avariją ir yra pareikalaujama sumokėti už ligoninės paslaugas naudojantis mobiliųjų mokėjimų paslaugomis, arba aukai į mobilųjį telefoną yra atsiunčiama žinutė, kurioje būna nurodyta, kad ji laimėjo

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.*, p. 18.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Lietuvos bankas. *UAB „Mobilieji mokėjimai“* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/finansu-rinku-dalyviai/uab-mobilieji-mokejimai>>.

⁸⁷ Lietuvos bankas. *Elektroninių pinigų įstaigos steigimas ir licencijavimas: EPI ribotos veiklos licencija* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/elektroniniu-pinigu-istaigos-steigimas-ir-licencijavimas#ex-1-2>>.

⁸⁸ Lietuvos bankas. *Finansų rinkos dalyviai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/lt/finansu-rinku-dalyviai?market=1&subject=1&business_form=33>.

⁸⁹ Telia Lietuva. *Atsiskaitymas „Google Play“* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.telia.lt/privatiems/rysys/kitos-paslaugos/google-play-atsiskaitymai>>.

⁹⁰ Bitė Lietuva. *„Google Play“ su „BITĖS“ sąskaita* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.bite.lt/paslaugos/google-play>>.

elektroninėje loterijoje, tačiau, norint „atsiimti“ prizą, yra pareikalaujama naudojantis mobiliųjų mokėjimų paslaugomis sumokėti su prizų susijusius mokesčius.⁹¹

Tarptautinei kovos su pinigų plovimu organizacijai (FATF) atlikus atvejų analizę, buvo nustatyta tam tikri svarbūs teisės pažeidėjų vykdomos neteisėtos veikos bruožai, kuriems egzistuojant reikėtų ypatingai atkreipti dėmesį į galimai vykdomą pinigų plovimą. Žemiau pateikiamame bruožų sąrašė skliaustuose su trumpiniais yra nurodoma kurioms konkrečiai naujo tipo mokėjimo paslaugoms (toliau – NTMP) tai yra ypač aktualu: išankstinio mokėjimo kortelėms (toliau – IMK), mokėjimo internetu paslaugoms (toliau – MIP), mobiliųjų mokėjimų paslaugoms (toliau – MMP).

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą naudojantis naujo tipo mokėjimo paslaugomis jei yra pastebima:

- kliento pateiktos informacijos ir stebėjimo sistemos aptiktos informacijos neatitikimai (IMK);
- asmenys, kurie turi neįprastą kiekį NTMP sąskaitų pas tą patį paslaugų teikėją (IMK);
- didelė lėšų šaltinio įvairovė (pvz., yra naudojama banko pavedimai, kreditinės kortelės ir gryniesi pinigai iš skirtingų vietovių) finansuojant tą pačią NTMP sąskaitą (IMK, MIP);
- ta pati NTMP sąskaita yra finansuojama iš kelių skirtingų miestų bankų sąskaitų (MIP);
- NTMP sąskaitą visada papildo arba finansuoja tik tretieji asmenys (IMK);
- tas pats asmuo per keletą kartų papildo savo NTMP sąskaitą didelėmis pinigų sumomis, tačiau, kiekvieno atskiro papildymo metu, neviršija teisės aktais nustatytos pranešimo ribos (IMK);
- NTMP sąskaitos daugkartinis finansavimas iš trečiųjų asmenų, po kurio nedelsiant seka lėšų pervedimas į nesusijusią (nesusijusias) banko sąskaitą (sąskaitas) (MIP);
- daugkartinis tų pačių NTMP sąskaitų papildymas arba finansavimas, po kurio nedelsiant seka lėšų išsigryninimas iš bankomato per trumpą laiką tarpą (IMK);
- yra atliekami daugkartiniai lėšų išsigryninimai skirtinguose bankomatuose, kartais netgi skirtingose valstybėse, nepriklausančiose jurisdikcijai, kurioje buvo finansuojama NTMP sąskaita (IMK);
- NTMP sąskaita yra naudojama tik lėšų išsigryninimui, o ne prekių, paslaugų įsigijimui, internetiniams pirkimams (IMK);
- netipiškas mokėjimo paslaugos naudojimas, įskaitant netikėtą ir dažną tarpvalstybinę prieigą ar operacijas (IMK).⁹²

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą naudojantis naujo tipo mokėjimo paslaugomis, kai išankstinio mokėjimo kortelių paslaugų teikėjai galimai prisideda (ar ją vykdo) prie neteisėtos veikos:

- ta pati išankstinio mokėjimo kortelių paslaugų teikimo įmonė turi didelį skaičių banko sąskaitų (kartais skirtingose valstybėse), kurios akivaizdžiai yra naudojamos kaip srautinės sąskaitos, kadangi jos gali būti pasitelkiamos pinigų plovimo sluoksniavimo etape;
- išankstinio mokėjimo kortelių paslaugų teikimo įmonė yra įsikūrusi vienoje valstybėje, tačiau turi sąskaitas kitose valstybėse (nepaaiškinamas verslo pagrindas, kuris gali būti įtartinas);

⁹¹ *Money Laundering Using New Payment Methods* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2010, p. 40. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>>.

⁹² *Ibid.*, p. 47-48.

- yra vykdomas išankstinio mokėjimo kortelių paslaugų teikimo įmonių, esančių skirtingose valstybėse, lėšų judėjimas iš vienos banko sąskaitos į kitą ir atgal (tai gali rodyti pinigų plovimo sluoksniavimo etapo veiką, nes ji neatitinka verslo modelio);
- išankstinio mokėjimo kortelių paslaugų teikimo įmonės savininko atliekamų grynujų pinigų operacijų, kurios neturi ekonominės prasmės, apimtis ir dažnumas (kartais struktūrizuotų žemiau pranešimo slenksčio, kuris Lietuvoje yra 15 000 eurų ar ją atitinkanti suma užsienio valiuta⁹³).⁹⁴

Siekiant identifikuoti šio pinigų plovimo būdo teisės pažeidėjus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas reikalauja, kad finansų įstaigos ir kiti įstatymo įpareigotieji subjektai (pvz., uždaro tipo investicinės bendrovės, virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriai⁹⁵) prieš pradėdami dalykinius santykius ir/arba prieš atlikdami vienkartinės ar kelias tarpusavyje susijusias pinigines operacijas arba sudarydami sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu, ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, privalo imtis priemonių ir nustatyti bei patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę, išskyrus atvejus, kai kliento ir naudos gavėjo tapatybė jau yra nustatyta.⁹⁶ Šis įstatymas taip pat įpareigoja tokius subjektus tvarkyti pranešimų bei įtartinų piniginių operacijų ir sandorių registracijos žurnalą⁹⁷ bei reikalauja, kad virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriai, finansų įstaigos ir kiti įstatymo įpareigotieji subjektai tvarkytų klientų piniginių operacijų registracijos žurnalą.⁹⁸

1.2.5. Pinigų plovimas, susijęs su kazino ir lošimų sektoriumi

Visame pasaulyje yra labai platus legalių žaidimų ir azartinių lošimų asortimentas. Tai apima įvairius azartinius žaidimus ir azartinių lošimų formas: lošimus kazino ir kortų kambaryje, loterijas, internetinius lošimus, lenktynes, sporto lažybas ir kita. Lošimų sektoriuje cirkuliuoja itin didelės pinigų sumos, o 2018 m. vien lošimų organizatorių bendras pelnas Europoje sudarė 110,67 mlrd. JAV dolerių ir kasmet stabiliai auga (2010 m. lošimų organizatorių pelnas buvo 95,48 mlrd. JAV dolerių).⁹⁹ Europos Tarybos pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ekspertų „Moneyval“ 2018 m. atliktame Lietuvos kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu priemonių vertinime nurodyta, kad Lietuvoje legaliai veikia 25 kazino (internetiniai ir fiziniai salonai), kuriuos prižiūri Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.¹⁰⁰ Šiame vertinime taip pat nurodoma, kad

⁹³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas „Dėl įtartinų piniginių operacijų ar sandorių sustabdymo ir informacijos apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo ir informacijos apie grynujų pinigų operacijas ir sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2017, nr. 1V-701.

⁹⁴ *Money Laundering Using New Payment Methods* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2010, p. 48. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>>.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275, 2 str. 10 d. 8, 10, 11 p.

⁹⁶ *Ibid.*, 9 str. 1 d. 1, 2 p.

⁹⁷ *Ibid.*, 19 str. 1 d.

⁹⁸ *Ibid.*, 19 str. 6 (prim 1), 7 d.

⁹⁹ Statista. *Gross gaming yield worldwide from 2010 to 2018, by region* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 30 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.statista.com/statistics/549138/global-gross-gaming-yield-by-region>>.

¹⁰⁰ *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Lithuania Fifth Round Mutual Evaluation Report* [interaktyvus]. Strasbourg: Moneyval, 2018, p. 26. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/committee-of-experts-on-the-evaluation-of-anti-money-laundering-measur/16809247ed>>.

2017 m. Lietuvoje 66 kartus (iš 802 atvejų) buvo pranešta vien apie įtartinas operacijas kazino, o 2015 m. tokie atvejai sudarė virš 19 % visų pranešimų (89 iš 462).¹⁰¹

Kazino pagal apibrėžimą nėra finansinės įstaigos. Vykdydami savo veiklą, kazino siūlo azartinius lošimus pramogoms, tačiau taip pat vykdo įvairią finansinę veiklą, panašią į finansines įstaigas, todėl jiems taip pat kyla pinigų plovimo rizikos. Pavyzdžiui, lėšų priėmimą į sąskaitą, užsienio valiutų keitimus, vertės saugojimo paslaugas, debetinių kortelių, čekių išgryninimo paslaugas, seifų nuomą. Daugeliu atvejų šios finansinės paslaugos yra teikiamos visą parą. Būtent dėl operacijų įvairovės, dažnumo ir apimties kazino sektorius tampa ypač pažeidžiamas pinigų plovimui. Kazino iš prigimties yra intensyviu pinigų panaudojimu pagrįstas verslas, o didžioji dalis sandorių yra atliekami grynaisiais pinigais. Vieno apsilankymo kazino metu klientas gali atlikti vieną ar kelias grynųjų pinigų ar elektroninių pavedimų operacijas pirkimo etape, lošimo metu arba pinigų išėmimo etape.¹⁰² Fausto Martin De Sanctis savo knygoje „Football, Gambling, and Money Laundering – A Global Criminal Justice Perspective“ taip pat išskiria tai, kad kazino gali veikti kruizinuose laivuose, kurie plaukioja tarp skirtingų valstybių uostų ir tarptautiniuose vandenyse, todėl gali kilti papildomų klausimų dėl jurisdikcijos persekiojant neteisėtą veiką vykdančius pinigų plovėjus,¹⁰³ o tai aktualu ir Lietuvai, turinčiai Klaipėdos uostą, kuriame kasmet lankosi dešimtys kruizinių laivų.

Galima išskirti tokius pinigų plovimo būdus kazino:

- kazino vertės instrumentų panaudojimas (grynųjų pinigų, kazino žetonų, TITO sistemos bilietų, žaidimų automatų kreditų, kasos pavedimų, kazino čekių, dovanų čekių, žetonų pirkimo čekių, kazino lojalumo kortelių);
- struktūrizavimas arba lėšų vertės „patobulinimas“;
- pasinaudojimas kazino sąskaitomis (kredito sąskaitomis, kazino žymekliais, užsienio sąskaitomis) arba įrenginiais;
- pasinaudojimas kazino laimėjimais ir tyčiais nuostoliais;
- pasinaudojimas valiutų keitimais kazino;
- pasinaudojimas suklastotais asmens dokumentais;¹⁰⁴

Pinigų plovimas, pasinaudojant kazino vertės instrumentais, gali būti vykdomas taip:

- perkant žetonus grynaisiais pinigais ar per sąskaitą, o tada kazino atperkant jų vertę per kazino čekį ar banko pinigų pavedimo vekselį. Pinigų plovėjai paprastai žetonus perka grynaisiais pinigais arba per savo kazino sąskaitas. Sąskaitoje nusipirkti žetonai yra pagrindžiami žetonų pirkimo čekiu arba panašiu kazino vertės instrumentu, o tada yra pareikalaujama žetonų vertę grąžinti čekiu, vekseliu ar pavedimu. Šis metodas gali būti dar labiau neaiškus panaudojant kazino grandinę, kurioje žetonai, kurie buvo įsigyti už neteisėtus grynuosius pinigus, yra konvertuojami į kreditą ir perkeliama į kitą jurisdikciją, kurioje tas kazino turi savo įstaigą. O tada kreditas yra paverčiamas kazino čekiu antrajame kazino. Pinigų plovėjai tam tikrą laiką gali laikyti žetonus ir naudoti juos lošimams, taip tikėdamiesi uždirbti patvirtinamų laimėjimų, arba vėliau išsikeisdami žetonus į grynuosius pinigus, čekius, pavedimus;

¹⁰¹ *Ibid.*, p. 49.

¹⁰² *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2009, p. 25. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Vulnerabilities%20of%20Casinos%20and%20Gaming%20Sector.pdf>>.

¹⁰³ SANCTIS, F. *Football, gambling, and Money Laundering – A Global Criminal Justice Perspective* [interaktyvus]. Heidelberg: Springer, 2014, p. 78. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?id=6b0pBAAQBAJ&pg=PA88&dq=&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwi4obXR5f_kAhXoy6YKHfk5DIE4ChDoAQhPMAU#v=onepage&q=gambling&f=false>.

¹⁰⁴ *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2009, p. 27-28. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Vulnerabilities%20of%20Casinos%20and%20Gaming%20Sector.pdf>>.

- perkant žetonus iš „švarių“ žaidėjų už didesnę kainą – pinigų plovėjai gali nusipirkti žetonų iš kitų pinigų plovėjų ar nesusijusių asmenų kazino su „švaria“ biografija. Tai yra atliekama mokant didesnę negu nominalią žetonų vertę ir yra vadinama vertės klastojimu;

- pasinaudojant kazino čekiais, kuriuos galima iškeisti į grynuosius pinigus – kai kuriose jurisdikcijose kazino leidžia laimėti čekius, kuriuos galima iškeisti į grynuosius pinigus. Didelės vertės kazino čekiai, kuriuos galima iškeisti į grynuosius pinigus, buvo pastebėti kaip apyvartinės priemonės, kurios yra naudojamos atsiskaitymams už prekes ar pakartotinai investuojant į kitas nusikalstamas veikas, pavyzdžiui, perkant narkotikus;

- žetonų, kaip valiutos, naudojimas neteisėtuose sandoriuose – pinigų plovėjai gali pasilikti kazino žetonus, o vėliau juos panaudoti kaip valiutą narkotikams ar kitoms neteisėtoms prekėms įsigyti. Galiausiai, žetonų gavėjas juos išsigrynina kazino. Sandoriai gali būti tarpvalstybiniai, o žetonus išgryninti gali ir tretieji asmenys;

- daugybės kazino dovanų čekių pirkimas – yra aptikta atvejų, kai pinigų plovėjai perka didelės vertės ar daugybę mažos vertės kazino dovanų čekių, kuriuos gali išsikeisti trečiosios šalys. Tuomet čekiai parduodami arba atiduodami kitiems asmenims, atitraukiantiems pinigų plovėją nuo neteisėtų lėšų;

- perkant kazino laimėjimo korteles – pinigų plovėjai panaudoja neteisėtas lėšas įsigyjant kazino laimėjimo korteles iš teisėtų kazino klientų, mokant jiems didesnę sumą nei yra laimėta suma;¹⁰⁵

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą naudojantis kazino vertės instrumentais jei:

- į kazino lošimo automatų yra įdedamos lėšos ir nedelsiant atsiimamos kaip kreditai;

- klientai reikalauja išmokėti daug arba didelės vertės kazino lošimo automatų laimėjimų;

- klientai dažnai įdeda didelius banknotų kiekius į lošimo automatų, kuriuose yra didelis laimėjimo procentas ir vengia rizikingesnių lošimų, kad sumažintų didelių nuostolių tikimybę;

- dažnos lažybos už lygias pinigų sumas, kai jas vykdo lažybų pora, apimanti abi statymo puses;

- kliento tikslas laimėti yra antrarūšis arba neegzistuoja;

- kazino žetonai yra perkami ir vėliau išgryninami mažai lošiant arba išvis nelošiant;

- didelė operacijų kazino apimtis per trumpą laiką;

- yra prašoma pervesti kreditą kitiems kazino;

- kazino žetonus perka arba išsigrynina tretieji asmenys;

- klientas nusiperka žetonų ir greitai išsineša iš kazino.¹⁰⁶

Struktūrizavimas (angl. k. dar žinomas kaip *smurfing*) apima didelio grynujų pinigų kiekio paskirstymą į keletą mažesnių operacijų, siekiant sumažinti įtarimą ir išvengti nustatytos pranešimo ribos.¹⁰⁷ Lietuvoje tokia pranešimo riba Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos yra 15 000 eurų ar ją atitinkanti suma užsienio valiuta.¹⁰⁸

¹⁰⁵ *Ibid.*, p. 28-29.

¹⁰⁶ *Ibid.*, p. 31-32.

¹⁰⁷ *Ibid.*, p. 33.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas „Dėl įtartinų piniginių operacijų ar sandorių sustabdymo ir informacijos apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo ir informacijos apie grynujų pinigų operacijas ir sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą

Pinigų plovimas, struktūrizuojant, gali būti vykdomas taip:

- reguliariai įnešant ar pervedant panašias grynųjų pinigų sumas, kurios nesiekia valstybėje nustatytos pranešimo ribos;
- pasitelkiant trečiuosius asmenis operacijoms atlikti, naudojant vieną ar kelias sąskaitas;
- išsikeičiant žetonus pamainomis, kad būtų išvengiama nustatytos pranešimo ribos;
- reguliariai keičiant lošimo stalus, kambarius ar kazino, kai lažybų sumos artėja prie nustatytos pranešimo ribos;
- pareikalaujant padalinti laimėjimus ar prizus, kurie viršija nustatytą pranešimo ribą, į grynuosius pinigus ir žetonus, kuriuos vėliau būtų galima išsikeisti kazino kasoje.¹⁰⁹

Kazino taip pat gali būti pasitelkiamas ir „patobulinant“ vertę, kai yra keičiama mažo nominalo banknotai į didelio nominalo. Kai kurios valstybės pažymi, kad tai yra susiję su narkotikų platintojais, kurie sukaupia didelius kiekius mažo nominalo banknotų iš prekybos narkotikais. Nusikalstamų grupių atvejais nariai gali tarpusavyje pasidalinti pinigus prieš įeidami į kazino, o vėliau banknotus sujungti.¹¹⁰

Pinigų plovimas, siekiant „patobulinti“ lėšų vertę, gali būti vykdomas taip:

- pasinaudojant kazino kasa – pinigų plovėjai išsikeičia monetas ar mažo nominalo banknotus į didesnio nominalo;
- pasinaudojant automatizuotais kazino lošimo automatais, kurie priima grynuosius pinigus. Šiuo atveju pinigų plovėjas kazino lošia minimaliai su maža rizika arba išvis nelošia prieš vėl išsikeisdamas lėšas;
- pasinaudojant kazino sąskaita – pinigų plovėjai pasipildo savo kazino sąskaitas su mažo nominalo banknotais, o vėliau išsigrynina didelio nominalo banknotais.¹¹¹

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą struktūrizuojant arba „patobulinant“ lėšų vertę jei:

- atliekamas dažnas grynųjų pinigų įnešimas į kazino sąskaitą ir čekių išsiėmimas;
- keli asmenys siunčia lėšas vienam gavėjui;
- čekis išduodamas asmens šeimos nariui;
- finansines operacijas kazino sąskaitose vykdo ne sąskaitos savininkas, o kiti asmenys;
- po išsigryninimo grynjieji pinigai yra atiduodami trečiajam asmeniui;
- didelė operacijų apimtis per trumpą laiką;
- dažni lažybų sandoriai, kurie neviršija nustatytos pranešimo ribos;
- reikalaujama padalinti laimėjimus į grynuosius pinigus ir žetonus, neviršijant pranešimo ribos;
- klientas lošia su dideliu kiekiu mažo nominalo banknotų;
- išsikeičiami mažo nominalo banknotai į didelio nominalo.¹¹²

Pinigų plovimas kazino taip pat gali būti vykdomas pasinaudojant kazino sąskaitomis, kurios suteikia pažeidėjams papildomų galimybių „išplauti“ įgytas lėšas. Daugelyje kazino yra siūlomos sąskaitos ir kreditai su mažesniu tikrinimu ir reikalavimais nei finansų įstaigose.

užsienio valiuta, pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2017, nr. 1V-701.

¹⁰⁹ *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2009, p. 33. [Žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Vulnerabilities%20of%20Casinos%20and%20Gaming%20Sector.pdf>>.

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ *Ibid.*, p. 34-35.

¹¹² *Ibid.*

Dažnas lėšų judėjimas tarp finansų įstaigų ir kazino arba tarp skirtinguose kazino esančių kazino sąskaitų gali būti pažeidžiamas pinigų plovimui. Daugelis kazino siūlo privačius seifus, ypač VIP ir didelių lošimų klientams.¹¹³

Pinigų plovimas, siekiant pasinaudoti kazino sąskaitomis arba įrenginiais, gali būti vykdomas taip:

- išsigryninant čekius į kazino sąskaitas – kai kurie kazino leidžia klientams išsigryninti įvairių rūšių čekius ir pajamas panaudoti azartiniais lošimams. Tokie čekiai gali būti pasirašyti paties kazino. Tirtais atvejais iš neteisėtos veikos gautos pajamos iš pradžių buvo panaudojamos gaunant tokius čekius, taip siekiant išvengti įtarimų kazino (pvz., atsinešant daug banknotų);

- pasinaudojant indėliais į kazino sąskaitas per bankinius pavedimus arba banko kasos čekius – lėšos yra įnešamos į kazino sąskaitą per pavedimą arba banko čekį, o tada išsigryninamos arba perkeliamos į kitas sąskaitas su minimaliais lošimais arba išvis nelošiant kazino. Išsigrynintos lėšos yra saugomos kazino seifuose arba kazino žymeklių pavidalu, o vėliau vėl atsiimamos;

- pasinaudojant holdingo užsienio sąskaitomis – tai yra tokios sąskaitos, kurias vienoje jurisdikcijoje laiko kazino, tačiau lėšos gali būti naudojamos lošiant kitoje jurisdikcijoje esančiame kazino, priklausančiam tai pačiai kazino grupei. Pavyzdžiui, lėšos esančios Europos valstybėje esančioje sąskaitoje gali būti naudojamos azartiniais lošimams Las Vegase, JAV. Sąskaitoje laikomi pinigai fiziškai neišvežami iš valstybės ir nėra deklaruojami kaip grynėji. Dideli kazino taip pat gali turėti rinkodaros biurus kitose jurisdikcijose, nei yra patys kazino. Kazino klientai gali sumokėti lėšas, kuriomis būtų galima lošti, į savo kazino sąskaitą, kai jie keliauja į kazino neišsiųsdami tarptautinio bankinio pavedimo;

- pasinaudojant bankiniais pavedimais iš valiutos keityklų (dar žinomų kaip *Casas de Cambio*) į kazino sąskaitas – tokios valiutos keityklos iš kitos jurisdikcijos gali atlikti bankinius pavedimus į kazino. Pavyzdžiui, JAV tokių valiutos keityklų verslas yra sutelktas palei pietvakarių sieną ir turi virš 1 000 punktų nuo Kalifornijos iki Teksaso. Šie verslai paprastai nėra registruoti ir nesilaiko pinigų plovimo prevencijos reikalavimų, todėl yra labai pažeidžiami pinigų plovimui. Šios valiutų keityklos turi banko sąskaitas, kurios leidžia joms pervesti dideles pinigų sumas į kazino ir kitas įstaigas visame pasaulyje;

- pasinaudojant kazino seifais – daugybė kazino siūlo seifus savo klientams, ypač VIP ir didelių lošimų klientams VIP kambariuose. Tai kelia riziką dėl skaidrumo stokos naudojant tokius seifus ir suteikia galimybę trečiosioms šalims prieiti prie tokių seifų pasitelkiant slaptažodžius ar raktus ir taip vykdyti finansines operacijas.¹¹⁴

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą pasinaudojant kazino sąskaitomis jei:

- atliekamas dažnas grynųjų pinigų, čekių, bankų čekių įnešimas, bankiniai pavedimai į kazino sąskaitą;

- įnešamos į sąskaitą lėšos netrukus yra išimamos;
- sąskaitos veiklos istorijoje yra mažai lošimų arba jų iš viso nėra;
- finansines operacijas su sąskaita atlieka ne jos savininkas, o kiti asmenys;
- į sąskaitą įnešamos lėšos yra iš valstybės, kuri kelia susirūpinimą;
- į sąskaitą įnešamos didelės grynųjų pinigų sumos, kurių šaltiniai neaiškūs;
- lėšos į sąskaitą yra pervedamos į ar iš užsienio kazino arba banko sąskaitos;
- iš kazino sąskaitos lėšos yra pervedamos į trečiųjų asmenų sąskaitas;

¹¹³ *Ibid.*, p. 36.

¹¹⁴ *Ibid.*

- kazino sąskaita yra naudojama kaip taupomoji sąskaita;
- kliento vardas ir sąskaitos vardas nesutampa.¹¹⁵

Pinigų plovimas, siekiant pasinaudoti laimėjimais kazino, gali būti vykdomas taip:

- panaudojant neteisėtai įgytas lėšas azartiniams lošimams – tai paprasčiausias lošimo būdas, tikintis gauti patvirtinamų laimėjimų, vienas iš būdų tai pasiekti yra žaisti su lošimo automatais ar kitus žaidimus kazino, kurių laimėjimų santykis yra didesnis. Laimėjimo atveju pinigų plovėjas gauna tai patvirtinantį kazino čekį;

- įsigyjant laimėjimus iš teisėtų klientų – pasitelkiant šį metodą pinigų plovėjai kreipiasi į klientus ir siūlo jiems grynųjų pinigų, kurių suma viršija klientų laimėjimus kazino, tokie asmenys paprastai kreipiasi į teisėtus klientus, kurie laimi prizus žaisdami su lošimų automatais, ar į tuos, kurie yra sukaukę daug žetonų iš laimėjimų stalo žaidimuose, arba į tuos, kurie laimėjo įvairiuose kazino siūlomuose statymuose (pvz., elektroninių loterijų, žirgų lenktynių, sporto);

- lošiant lygiagrečiose lygiose lažybose – tais atvejais, kai azartiniai lošimai yra vykdomi siekiant „išplauti“ lėšas, dažniausiai tai būna mažos rizikos žaidimai, tokie kaip lygiaverčių pinigų sumų statymai ruletėje, tokia veika apima du ar daugiau susijusių asmenų, kurie pateikia priešingus lygiaverčių sumų statymus tame pačiame žaidime. Pavyzdžiui, asmuo A pastato 1 000 eurų už juodą ruletės laukelį, o asmuo B pastato 1 000 eurų už raudoną ruletės laukelį lažybose „dvigubai arba nieko“. Galiausiai, laimėjęs asmuo gauna 2 000 eurų, kurių laimėjimas yra patvirtinamas čekiu;

- patiriant tyčinius nuostolius lažybose prieš bendrininkus – tai taikoma žaidimams, kurie leidžia pinigų plovėjams lošti prieš savo bendrininkus, o tokių lošimų tikslas yra, kad daugeliu atvejų viena šalis laimėtų. Galiausiai, taip elgiantis, yra įgyjama „teisėtų“ kazino laimėjimo čekių ir bankinių pavedimų.¹¹⁶

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą pasinaudojant kazino laimėjimais ir tyčiniaus nuostoliais jei:

- atliekamas dažnas laimėjimų atsiėmimas;
- dažnas kazino laimėjimų čekių keitimas į grynuosius pinigus nedelsiant;
- daugkartiniai žetonų išsikeitimai į grynuosius pinigus tą pačią dieną;
- kazino klientai atsiima laimėjimus už žaidimus mažos rizikos lošimo automatuose;
- dažnos kazino laimėjimų išsigryninimo operacijos be atitinkamų pirkimo operacijų;
- prašoma padalinti kazino laimėjimus atskirai į grynuosius pinigus ir žetonus, kad sumos neviršytų nustatytos pranešimo ribos;
- kazino laimėjimai išsikeičiami į įvairias žetonų, čekių ir grynųjų pinigų kombinacijas.¹¹⁷

Įprastai skirtingų valstybių valiutos yra išsikeičiamos bankuose, įskaitant specializuotus bankus, arba pas valiutos keityklų operatorius, kurių Lietuvoje, Lietuvos banko 2020 m. duomenimis, yra 24.¹¹⁸ Tačiau, atsižvelgiant į kazino turizmo populiarumą ir turistų norus apsilankyti kazino lankantis užsienio valstybėse, dauguma kazino siūlo valiutos keitimo paslaugas. Pavyzdžiui, ne vieną kazino Lietuvoje turinti UAB „Olympic Casino Group Baltija“

¹¹⁵ *Ibid.*, p. 38-39.

¹¹⁶ *Ibid.*, p. 39-40.

¹¹⁷ *Ibid.*, p. 40.

¹¹⁸ Lietuvos bankas. *Valiutos keityklos operatoriai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/valiutos-keityklos-operatoriai>>.

savo lošimo salonuose taip pat turi valiutos keityklas.¹¹⁹¹²⁰ Deja, šiomis kazino paslaugomis taip pat gali bandyti pasinaudoti pinigų plovėjai, siekdami savo neteisėtų tikslų. Todėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme yra nurodyta, kad azartinius lošimus ir loterijas organizuojančios bendrovės, prieš atliekant valiutos keitimo operacijas grynaisiais pinigais, jeigu perkamų arba parduodamų grynųjų pinigų suma lygi arba viršija 3 000 eurų sumą ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu, ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, privalo imtis priemonių ir nustatyti bei patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę.¹²¹

Pinigų plovimas, siekiant pasinaudoti valiutų keitimais kazino, gali būti vykdomas taip:

- išsikeičiant kazino dideles sumas užsienio valiutos – pinigų plovėjai gali atlikti didelės vertės vienkartinius ar dažnus užsienio valiutos keitimus kazino. Tai gali neatrodyti įtartina tose jurisdikcijose, kuriose yra daug užsienio žaidėjų. Nustatyti pažeidimų atvejai rodo, kad asmenys, platinantys ir tiekiantys narkotines medžiagas, vėliau bando pasinaudoti kazino valiutos keitimo paslaugomis, siekdami išsikeisti savo nusikalstamas pajamas iš vienos valiutos į kitą ir taip užmaskuoti jų pradinę kilmę. Tokie pažeidėjai gali pasitelkti įvairius struktūrizavimo būdus ir neteisėtas lėšas keisti keliuose skirtinguose kazino;

- lošiant kazino užsienio valiuta – kai kuriose prastai teisiškai reguliuojamose jurisdikcijose klientai gali nusipirkti kazino žetonų tiesiogiai užsienio valiuta (pvz., Nepale su JAV doleriais ir Indijos rupijomis).¹²²

Vykdamas pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą pasinaudojant valiutų keitimais kazino jei:

- atliekami daugkartiniai valiutų keitimai kazino;
- didelės vertės ir dažni užsienio valiutų keitimai, lyginant su įprastais kazino klientais;
- atliekami užsienio valiutos keitimai be pagrįsto tikslo;
- užsienio valiutų keitimus atlieka tretieji asmenys;
- didelės vertės vienkartinius ar dažnus užsienio valiutų keitimus atlieka klientai, kurie nėra žinomi kazino;
- užsienio valiutos yra išsikeičiamos kazino lošiant minimaliai arba išvis nelošiant;
- yra atliekami struktūrizuoti užsienio valiutų keitimai.¹²³

Kaip ir finansų įstaigose, pinigų plovėjai gali bandyti pasinaudoti padirbtais asmens dokumentais, kad paslėptų neteisėtų pajamų kilmę ir apsaugotų asmenų, „plaunančių“ lėšas, tapatybę.¹²⁴ Pavyzdžiui, „plaunant“ narkotinių medžiagų prekeivių neteisėtas pajamas.

Pinigų plovimas, siekiant pasinaudoti suklastotais asmens dokumentais kazino, gali būti vykdomas taip: su padirbtais asmens dokumentais kazino atliekant finansines operacijas, atidarant kazino sąskaitas, vykdamas lošimų operacijas ir atsiimant laimėjimus.¹²⁵

¹¹⁹ UAB Olympic Casino Group Baltija. *Olympic Casino Lietuva* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://lt.olympic-casino.com/casinos_lt/olympic-casino-lietuva_n134#element38485>.

¹²⁰ UAB Olympic Casino Group Baltija. *Olympic Casino Akropolis* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://lt.olympic-casino.com/casinos_lt/olympic-casino-akropolis_n135#element38532>.

¹²¹ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275, 2 str. 10 d. 7 p., 9 str. 1 d. 3 p.

¹²² *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2009, p. 41. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Vulnerabilities%20of%20Casinos%20and%20Gaming%20Sector.pdf>>.

¹²³ *Ibid.*, p. 41-42.

¹²⁴ *Ibid.*, p. 45.

¹²⁵ *Ibid.*

Vykdamt pinigų plovimo prevenciją, turi būti atkreipiamas dėmesys į galimą pinigų plovimą pasinaudojant padirbtais asmens dokumentais kazino jei:

- klientas yra susijęs su keliomis kazino sąskaitomis, atidarytomis skirtingais vardais;
- klientas įsigyja kazino žetonų arba atlieka grynujų pinigų operacijas jame ir iš karto palieka kazino;
- piniginės lėšos yra pervedamos į trečiųjų asmenų sąskaitas;
- klientas naudoja keletą tapatybių atlikdamas panašią veiklą (pvz., pirkdamas žetonus);
- klientas, siekdamas paslėpti savo tapatybę, pasinaudoja padirbta arba pavogta tapatybe;
- klientas atsisako pateikti reikalaujamus tapatybės identifikavimo duomenis ar dokumentus.¹²⁶

Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos yra paskelbusi nelegalios lošimų veiklos vykdytojų sąrašą, todėl, vykdamt pinigų plovimo prevenciją, taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, ar piniginės lėšos nėra gautos pas vieną iš tokių lošimų vykdytojų.¹²⁷

Siekiant identifikuoti šio pinigų plovimo būdo teisės pažeidėjus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas reikalauja, kad azartinius lošimus ir loterijas organizuojančios bendrovės prieš pradėdamos dalykinius santykius ir/arba prieš atlikdami vienkartinės ar kelias tarpusavyje susijusias pinigines operacijas arba sudarydami sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu, ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, privalo imtis priemonių ir nustatyti bei patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę, išskyrus atvejus, kai kliento ir naudos gavėjo tapatybė jau yra nustatyta.¹²⁸ Šis įstatymas taip pat įpareigoja tokius subjektus tvarkyti pranešimų bei įtartinų piniginių operacijų ir sandorių registracijos žurnalą.¹²⁹ Azartinius lošimus organizuojančios bendrovės taip pat pagal šį įstatymą yra įpareigtos tvarkyti operacijų ir sandorių registracijos žurnalą, kuriame yra registruojami klientai sumos įmokėjimo, laimėjimo išmokėjimo metu arba kai jis keičia grynuosius pinigus į žetonus arba žetonus į grynuosius pinigus, jeigu pinigų suma viršija 1 000 eurų arba ją atitinkančią sumą kita valiuta, nesvarbu, ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, bei klientai įeinantys į lošimo namus (kazino).¹³⁰

Taigi lingvistiškai ištyrus pinigų plovimo sampratą, pateikiamą Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės aktuose bei Dennis W. Cox knygoje, darytina išvada, kad pinigų plovimu yra laikoma neteisėtai įgytų lėšų maskavimas, slėpimas, rengimasis, pasikėsinimas ir pagalba vykdamt tokią neteisėtą veiklą. Tuo tarpu susipažinus su pinigų plovimo procesu, būdais darytina išvada, kad pinigų plovimą apima trys etapai, o teisės pažeidėjai pasitelkia itin kūrybingus būdus siekdami paslėpti, užmaskuoti neteisėtai įgytas lėšas. Tokie teisės pažeidėjų veiksmai paprastai neatitinka įprastos klientų praktikos (pvz., pasišalinimas iš kazino salono vos tik įsigyjus žetonų ir su jais nelošus tame kazino), todėl subjektai, vykdamtys šiame magistro darbe nagrinėtam veiklą, turi nedelsdami pranešti atitinkamoms valstybės institucijoms apie tokią galimai neteisėtą veiklą, kadangi kuo anksčiau (idealiu atveju jau per pirmąjį etapą)

¹²⁶ Ibid., p. 45-46.

¹²⁷ Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. *Nelegalios lošimų veiklos vykdytojų sąrašas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://lpt.lrv.lt/lt/nelegalios-losimu-veiklos-vykdytoju-sarasas>>.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275, 9 str. 1 d. 1, 2 p.

¹²⁹ Ibid., 19 str. 1 d.

¹³⁰ Ibid., 9 str. 9 d., 19 str. 4 d.

identifikavus pinigų plovėją didėja galimybės aptikti tokias neteisėtai įgytas „plaunamas“ lėšas.

2. EFEKTYVIOS PINIGŲ PLOVIMO PRIEŽIŪROS SISTEMOS SUKŪRIMAS VALSTYBĖJE

2.1. Pagrindinės pinigų plovimo prevencijos užduotys valstybėms, pareigos atsakingoms jų institucijoms

Valstybėms, siekiančios užkirsti kelią pinigų plovimui, yra keliamos trys pagrindinės užduotys:

1. Atgrasyti pinigų plovėjus nuo naudojimosi valstybės finansine sistema neteisėtais tikslais.
2. Nustatyti kada ir kur vyksta pinigų plovimas.
3. Patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir nubausti tuos, kurie yra susiję su tokiomis schemomis.¹³¹

Siekiant įgyvendinti šias tris užduotis svarbiausia yra politinė valia. Valstybės valdžia privalo sukurti tvirtą pinigų plovimo užkardymo santvarką, priimdama tinkamus įstatymus ir kitus teisės aktus, suteikdama tinkamas galias, skirdama reikalingus išteklius atitinkamoms ministerijoms bei įstaigoms, užtikrindama atsakingų asmenų baudžiamąjį persekiojimą bei kaltųjų asmenų nuteisimą.¹³²

Efektyvus pinigų plovimo užkardymas reikalauja reikšmingo valdžios bendradarbiavimo viešajame sektoriuje. Tačiau taip pat labai svarbu pinigų plovimo užkardymo sėkmei yra ir privačiojo sektoriaus suinteresuotieji subjektai, būtent finansų įstaigos ir nefinansinės įmonės bei profesijos, kurioms yra taikomi atitikties įsipareigojimai.

Pagrindinės atsakingų institucijų pareigos pinigų plovimo prevencijoje yra šios:

- stebėti pinigų plovimo atitiktį bankiniame sektoriuje ir valstybės rinkoje;
- vykdyti nustatytas kovos su pinigų plovimu taisykles;
- užtikrinti vienodas sąlygas skatinant sąžiningą konkurenciją finansų sektoriuje;
- darbas su industrija kuriant efektyvų kovos su pinigų plovimu užkardymą.¹³³

Pinigų plovimo priežiūros institucijos pirmiausia turi skatinti bendrą bankų sistemos saugumą ir patikimumą, ir turi padėti apsaugoti ją nuo nusikalstamų pinigų plovėjų veiksmų:

- į priežiūros procesą įtraukti piniginių operacijų priežiūrą. Nors nustatyti ir ištirti atskirus pinigų plovimo atvejus paprastai nėra pagrindinis kovos su pinigų plovimu priežiūros institucijų vaidmuo, operacijų patikrinimas gali būti priežiūros proceso dalis;
- bankų tyrėjai privalo atlikti tyrimo veiksmus, siekiant parodyti, kad operacija yra įtartina, arba kad darbuotojas užsiima pinigų plovimu;
- turi būti įgalios atlikti finansinių įstaigų patikrinimus (įskaitant patikrinimus vietoje), patikrinimai turėtų apimti klientų bylų ir banko politiką, procedūrų, knygų ir įrašų peržiūrą, pavyzdžių tikrinimą.¹³⁴

Dėl pinigų plovimo problemos dažno tarptautiškumo ir pinigų plovėjų išsiringumo sugalvojant vis naujų būdų, kaip būtų galima „plauti“ neteisėtai įgytas lėšas, valstybės

¹³¹ CHATAIN, P., et al. *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009, p. 3. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mone101Official0Use0Only1.pdf>>.

¹³² *Ibid.*

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ *Ibid.*

institucijos, vykdančios pinigų plovimo prevenciją, taip pat turi nuolatos tobulėti šioje srityje ir bendradarbiauti su kitų valstybių institucijomis. Šią galimybę suteikia Egmonto grupė (angl. *Egmont Group of Financial Intelligence Units*), kuri vienija 164-ių valstybių finansinės žvalgybos vienetus, leidžianti saugiai keistis patirtimi ir finansine žvalgyba tarp institucijų.¹³⁵ Šios grupės narė yra ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.¹³⁶

2.2. Veiksmingos kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemos principai

Pasirenkant labiausiai valstybei tinkantį priežiūros būdą, politikos formuotojai nustatydami ir vėliau įgyvendindami veiksmingą priežiūros sistemą, turi vadovautis ir nemažai principų. Išanalizavus daugelio valstybių patirtį pastebėta, kad prižiūrėtojams turėtų būti:

- suteikta pakankamai nepriklausomumo, kad jie būtų efektyvūs;
- būti laikomi atskaitingi;
- suteikti įgaliojimai gauti informaciją;
- įgalioti sudaryti taisykles;
- įgalioti skirti tinkamas sankcijas;
- jiems turi būti suteikta pakankamai išteklių.¹³⁷

Veiksminga priežiūros sistema turėtų:

- taikyti standartizuotą arba rizika pagrįstą metodą;
- priežiūrą vykdyti tiek vietoje, tiek už jos ribų.¹³⁸

Kovą su pinigų plovimu kontroliuojanti institucija turi būti **nepriklausoma**. Nors kovos su pinigų plovimu priežiūros organizacinė struktūra įvairiose šalyse gali skirtis, kovą su pinigų plovimu kontroliuojanti institucija, nepriklausomai nuo to, ar ji yra banko priežiūros organas, ar finansinės žvalgybos vienetas, ar kuri nors kita vyriausybinių institucijų, turi būti nepriklausoma.

Nepriklausomumas reiškia, kad, pavyzdžiui, Vyriausybė ar bankų pramonė negali taikyti išorinių nurodymų ar kontroliuoti kasdienės pinigų plovimą kontroliuojančios institucijos veiklos. Išorinės institucijos negali daryti įtakos sprendimams dėl tyrimo ar vykdymo veiksmų tam tikriems bankams. Tačiau, tai nereiškia, kad priežiūros institucijų bendrai kryptiniai ir politikai negali turėti įtakos nei įstatymų leidėjas, nei vyriausybės politikos formuotojai. Priežiūros institucija negali nekontroliuojamai elgtis neatsakingai ir turi būti atskaitinga už savo veiksmus.¹³⁹

Nepriklausomumas turėtų būti taikomas visoms priežiūros veikloms: biudžetų ir nuostatų priėmimui, vykdymo veiksmams, patikrinimų atlikimui ir konkrečios priežiūros politikos bei procedūrų nustatymui. Patys priežiūrą atliekantys darbuotojai nėra nepriklausomi, kadangi jie turi atsiskaityti kovos su pinigų plovimu priežiūros institucijos vadovams.¹⁴⁰ Pavyzdžiui, Prancūzijoje Bankininkystės komisijos generalinis sekretoriatas yra

¹³⁵ Egmont Group of Financial Intelligence Units. *About Egmont* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://egmontgroup.org/en/content/about>>.

¹³⁶ Egmont Group of Financial Intelligence Units. *Lithuania – Financial Crime Investigation Service under the Ministry of Interior* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://egmontgroup.org/en/content/lithuania-financial-crime-investigation-service-under-ministry-interior>>.

¹³⁷ CHATAIN, P., et al. *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009, p. 15. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mone101Official0Use0Only1.pdf>>.

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ *Ibid.*

nepriklausoma administracinė institucija, o komisijos valdybą sudaro du nepriklausomi teisėjai iš aukščiausių nacionalinių institucijų (tai yra iš kasacinio teismo ir Valstybės tarybos). Tuo tarpu JAV, visų penkių bankų reguliavimo agentūrų vadovai ir jų atitinkami valdybos nariai yra skiriami penkerių arba septynerių metų kadencijoms, o ne prezidento nuožiūra.¹⁴¹

Politikai privalo suderinti priežiūros institucijos nepriklausomumą ir **atskaitingumą** visuomenės labui, vyriausybei ir bankams, kuriuos prižiūri priežiūros institucija. Nors kovos su pinigų plovimu priežiūros institucijos nepriklausomumas yra nepaprastai svarbus, tačiau taip pat yra labai svarbu, kad tokia institucija būtų gerai valdoma ir atskaitinga už veiksmingą ir rezultatyvų savo įsipareigojimų vykdymą. Įstatymų leidėjo vykdoma peržiūra, išorinis kompetentingų institucijų auditas, tam tikros informacijos atskleidimas, pavyzdžiui, teikiant reguliarias viešas savo veiklos ataskaitas, yra veiksmingi atskaitingumo užtikrinimo metodai. Atskaitingumas taip pat atlieka svarbų vaidmenį ugdant pasitikėjimą tarp visuomenės ir tos privataus sektoriaus dalies, kuri turi laikytis atitikties įsipareigojimų. Privatus sektorius (taip pat ir plačioji visuomenė) yra labiau linkęs pasitikėti vyriausybiniomis institucijomis, kurios yra atskaitingos už savo veiksmus, ir už tai, kaip jos vykdo savo pareigas. Didelis darbuotojų sąžiningumas ir geroji valdymo praktika prisideda prie kovos su pinigų plovimu priežiūros institucijos atskaitingumo (būtent to reikalauja FATF 30-oji rekomendacija), pavyzdžiui, Prancūzijoje kasmet Commission Bancaire praneša apie Banque de France (centrinio banko) veiklą visuomenei per parlamentą. Centrinio banko veiklą taip pat nagrinėja nepriklausomos institucijos Cour des Comptes ir Inspection Générale des Finances, kurios yra atsakingos už viešųjų sistemų priežiūrą. Be to, reikalaujama, kad Commission Bancaire atskleistų savo veiklos apžvalgą. Apžvalga yra pateikiama kaip metinė ataskaita, į kurią, pavyzdžiui, įtraukiamas apsilankymų vietoje skaičius, sankcijos, paskirtos reikalavimų nesilaikančioms finansų įstaigoms. Patikrinimai pirmiausia yra skirti dviem tikslams: pirma, įvertinti institucijos vidinę organizaciją ir, antra, įvertinti, ar ji efektyviai naudojasi valstybės finansavimu.¹⁴²

JAV reikalaujama, kad visos bankų reguliavimo agentūros pateiktų viešai prieinamas metines ataskaitas. Jose pateikiamas išsamus agentūrų iniciatyvų aprašymas, finansų valdymo rezultatai, atlikti vykdymo veiksmai.¹⁴³

Kanadoje tiek OSFI (angl. *Office of the Superintendent of Financial Institutions*), tiek FINTRAC (angl. *Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada*) yra teisiškai įpareigoti kasmet pateikti parlamentui ataskaitas apie savo veiklą, kaip nurodyta šių institucijų įstatymuose, taip pat apie ateinančių fiskalinių metų planus ir prioritetus.¹⁴⁴

Lietuvoje Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos kasmet skelbia savo metines veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje ataskaitas, kurios yra prieinamos kiekvienam asmeniui.¹⁴⁵

Kovą su pinigų plovimu kontroliuojanti institucija turi turėti **prieigą prie informacijos**. Tarptautiniai kovos su pinigų plovimu standartai numato, kad priežiūros organas turėtų turėti pakankamus įgaliojimus stebėti ir užtikrinti, kad bankai ir kiti rinkos dalyviai laikytųsi jų reikalavimų, įskaitant įgaliojimus priversti bankus ir kitus rinkos dalyvius pateikti bet kokią informaciją, reikalingą tokiam atitikimui stebėjimui (FATF 29-a rekomendacija).¹⁴⁶

¹⁴¹ *Ibid.*, p. 16.

¹⁴² *Ibid.*

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos ataskaitos* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencija/veikla/ataskaitos/73>>.

¹⁴⁶ *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019, p. 22. [žiūrėta 2020 m. kovo

Priežiūros organas, norėdamas įvykdyti savo įgaliojimus, privalo turėti galimybę nevaržomai naudotis visa banko ir kitų rinkos dalyvių turima informacija. Priežiūros organui neturi trukdyti jokie bankų paslapčių įstatymai, kurie galėtų apriboti galimybę laiku gauti svarbią informaciją (FATF 4-a rekomendacija).¹⁴⁷ Taip pat, be apribojimų turėtų būti suteikta prieiga prie informacijos apie kliento verslo kryptis, lokaciją, klientų kategorijas ar veiklos tipą.

Stebėjimo proceso metu prižiūrėtojas turi nustatyti, ar banko įtartinų sandorių ataskaitos atitinka jo atskaitomybės įsipareigojimus. Todėl prižiūrėtojai turi turėti teisę vietoje pareikalauti prieigos prie bankų ir kitų rinkos dalyvių įtartinų sandorių ataskaitų.¹⁴⁸

Kovą su pinigų plovimu kontroliuojanti institucija turi turėti **įgaliojimus rengti taisykles**. Kovos su pinigų plovimu prižiūrėtojas, kaip organas vertinantis bankų ir kitų rinkos dalyvių įsipareigojimų vykdymą, yra labiausiai tinkamas nustatyti bankų ir kitų rinkos dalyvių atitikties reikalavimus ir išleisti taisykles, nuostatus ar kitas gaires, todėl įstatymų leidėjas turi suteikti prižiūrėtojui reikiamus įgaliojimus tai atlikti.¹⁴⁹

Nustatomos taisyklės ir nuostatai turėtų būti aiškūs, tikslūs, tam, kad tie, kurie turi jų laikytis, lengvai jas suprastų. Nepakankamas aiškumas gali pakenkti veiksmingam įgyvendinimui ir užkirsti kelią vienodoms konkurencijos sąlygoms. Tai savo ruožtu sukeltų painiavą ir netolygų taisyklių taikymą. Tiek viešajam, tiek privačiajam sektoriui yra naudinga, kai priežiūros institucijos ir bankai bendradarbiauja rengdami aiškias taisykles ir nuostatus.¹⁵⁰

Lietuvoje Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos rengia tiek savo įsakymus,¹⁵¹ tiek ir nuostatus,¹⁵² kuriuos, pagal Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įstatymo 8 str. 1 d., tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.¹⁵³

Tarptautiniai standartai reikalauja, kad valstybės nustatytų veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias baudžiamąsias, civilines ir (arba) administracines **sankcijas**. Jos reikalingos tam, kad būtų galima nubauti finansines institucijas, verslus ar profesijų atstovus, kurie nesilaiko atitikties reikalavimų (FATF 27-a rekomendacija). Tie patys standartai konkrečiai numato, kad įgaliotiems kovos su pinigų plovimu priežiūros pareigūnams turi būti suteikiami pakankami įgaliojimai tiek stebėti, tiek užtikrinti, kaip laikomasi atitikties reikalavimų, taip pat skirti sankcijas jų nesilaikančioms institucijoms.¹⁵⁴

Už nusižengimus bankams ir kitiems rinkos dalyviams taikomos sankcijos gali būti ištaisomieji veiksmai, piniginės baudos, kitos drausminės priemonės ir jos gali būti taikomos

18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>>.

¹⁴⁷ *Ibid.*, p. 10.

¹⁴⁸ CHATAIN, P., et al. *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009, p. 17. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mone101Official0Use0Online1.pdf>>.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įsakymai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/teisine-informacija/isakymai/40>>.

¹⁵² Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie vidaus reikalų ministerijos nuostatai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/veikla/nuostatai/23>>.

¹⁵³ Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2018-03-01, nr. IX-816.

¹⁵⁴ *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019, p. 21. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>>.

ne tik patiems bankams ir kitiems rinkos dalyviams, bet ir jų direktoriams, darbuotojams ar pareigūnams. Šios sankcijos gali apimti draudimą visam gyvenimui įsidarbinti bet kuriame banke. Tokie administraciniai veiksmai paprastai gali būti taikomi greičiau ir veiksmingiau nei civiliniai procesai, net jei tokių veiksmų apeliacijai gali būti naudojami civiliniai ieškiniai. Pagrindinis sankcijų tikslas yra ištaisyti nustatytus trūkumus, o ne bausti banką ar kitą rinkos dalyvį.¹⁵⁵

Paskirtos sankcijos turi būti proporcingos atitikties trūkumų sunkumui ir turėtų turėti atgrasantį poveikį ne tik tam tikram nagrinėjamam bankui ar kitam rinkos dalyviui, bet visai rinkai. Šios nuobaudos gali skirtis nuo tų, kurias gali skirti baudžiamąją bylą nagrinėjantis teismas, ir jas papildyti.¹⁵⁶

Galiausiai, sankcijų skyrimo mechanizmas turi atitikti jurisdikcijos teisinę sistemą ir jame turi būti numatytos visų asmenų ar subjektų, kaltinamų pažeidžiančiais civilinius ar baudžiamuosius kovos su pinigų plovimu įstatymus ar kitus teisės aktus, teisės.¹⁵⁷

Pagal tarptautinius standartus valstybės privalo aprūpinti kovos su pinigų plovimu institucijas **finansiniais, žmogiškaisiais ir techniniais ištekliais**. Šie ištekliai turėtų atitikti pinigų plovimo galimus mastus ir rizikas, bankų ir kitų rinkos dalyvių kontrolę valstybėje. Tačiau išteklių trūkumas yra plačiai paplitusi problema beveik visose valstybėse.¹⁵⁸

Šis trūkumas gali būti daugialypis – ribojantis tiek tinkamą kvalifikaciją turinčių asmenų skaičių, tiek ir lėšas jiems apmokėti. Netgi išsivysčiusiose, pakankamai išteklių turinčiose ekonomikose dėl bankų sistemų sudėtingumo ir įmantrumo ištekliai dažnai laikomi nepakankamais, kad patenkintų itin patyrusių darbuotojų ir analitinių priemonių poreikį. Labai svarbu, kad kovos su pinigų plovimu veiksmai būtų veiksmingi, o tam būtina skirti pakankamai lėšų.¹⁵⁹

Į žmogiškuosius ir techninius išteklius turi būti įtraukti pakankami ištekliai tinkamam priežiūros darbuotojų apmokymui. Visų lygių darbuotojams reikia nuolatinio mokymo apie naujų įstatymų ir prevencinių priemonių taikymą, taip pat apie esamų dalykų naują aiškinimą. Be to, mokymo programos turi neatsilikti nuo nuolat besikeičiančių pinigų plovimo metodų ir taktikų.¹⁶⁰

Atsižvelgiant į tyrimo metodus, kovos su pinigų plovimu priežiūra yra panaši į kitas priežiūros rūšis. Pagrindė yra du metodai: standartizuotas ir rizika pagrįstas metodas.¹⁶¹

Standartizuotas metodas (angl. *Standardized Approach*) turi dvi pagrindines versijas. Pirmoji koncepcija yra „vienas dydis tinka visiems“ ir yra grindžiama idėja, kad visi jurisdikcijai priklausantys bankai, nepriklausomai nuo jų dydžio, geografinės padėties ar verslo pobūdžio, turėtų būti tikrinami pagal tas pačias procedūras tuo pačiu laikotarpiu (paprastai nuo vienerių iki trijų metų). Antroji koncepcija yra panaši, tačiau pasitelkia atskiras procedūras bankams, atsižvelgiant į jų dydį, geografinę vietą, verslo tipą ar kitą kategoriją (šiuo atveju tos pačios kategorijos bankai yra tikrinami pagal vienodas procedūras).¹⁶²

Rizika pagrįstas metodas (angl. *Risk-Based Approach*) yra grindžiamas laiko ir išteklių prioritetų nustatymu pagal pinigų plovimo rizikas tam tikrame banke(-uose).

¹⁵⁵ CHATAIN, P., et al. *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009, p. 18. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mone101Official0Use0Online1.pdf>>.

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ *Ibid.*

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ *Ibid.*

¹⁶¹ *Ibid.*, p. 19.

¹⁶² *Ibid.*

Įvertinimas gali būti grindžiamas daugybe veiksnių, tokių kaip geografija, banko produktai ir paslaugos, klientų tipai ar bankai, turintys ankstesnių pinigų plovimo prevencijos trūkumų. Pagrindinis šio požiūrio pranašumas yra tas, kad ištekliai, kurie gali būti riboti, yra naudojami efektyviau, nes jie yra sutelkti į tuos bankus, kuriuos priežiūros institucija laiko rizikingesniais už kitus.¹⁶³

Tarptautinė kovos su pinigų plovimu organizacija (FATF) rekomenduoja naudoti rizika pagrįstą metodą prižiūrint bankinį sektorių: rizika pagrįstas metodas yra pagrindas veiksmingam FATF rekomendacijų įgyvendinimui.¹⁶⁴

Pagal tarptautinius standartus reikalaujama, kad valstybė įgaliotų kovos su pinigų plovimu priežiūros instituciją stebėti ir užtikrinti, kad bankai ir kiti rinkos dalyviai vykdytų savo įsipareigojimus pagal valstybės kovos su pinigų plovimu politiką (FATF 29-a rekomendacija).¹⁶⁵ Daugelis valstybių vykdo savo stebėsenos pareigas per tyrimo procesą. Be to, Bazelio komitetas pabrėžia, kad **efektyvi bankų priežiūros sistema turėtų apimti tiek priežiūrą vietoje, tiek ir priežiūrą už jos ribų**, taip pat nuolatinius ryšius su bankų vadovybe (Bazelio bankų priežiūros komiteto paskelbtų pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų rinkinio 9-as principas).¹⁶⁶ Taigi, efektyvi kovos su pinigų plovimu sistema apima priežiūrą tiek vietoje, tiek ir už jos ribų. Laiko, skirto priežiūrai vietoje arba už jos ribų, procentas priklauso nuo daugelio veiksnių, įskaitant informacijos, gaunamos iš išorinių šaltinių, kiekį ir kokybę, bankų ir kitų rinkos dalyvių pateiktus duomenis, išankstinių nagrinėjimų ataskaitas ir situacijos sudėtingumą.¹⁶⁷

2.3. Organizaciniai efektyvios kovos su pinigų plovimu priežiūros metodai

Kiekviena jurisdikcija nustato savo kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemą. Nei efektyvios bankų priežiūros principai (BCP), nei FATF tarptautiniai standartai nepateikia jokių nurodymų, kokį būdą ar priežiūros tvarką turėtų naudoti valstybė ar kuris būdas yra efektyviausias. Sprendimai priimti tam tikrą būdą ar priežiūros tvarką yra grindžiami individualiais nacionaliniais kriterijais, kurie gali būti vidaus bankų sistemos bruožai ir/arba esamų institucijų pajėgumai ir ištekliai ir/arba kovos su pinigų plovimu prioritetai.¹⁶⁸

Atlikus daugelio valstybių kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemų analizę nustatyta, kad egzistuoja trys kovos su pinigų plovimu priežiūros metodai:

- banko priežiūros organo vykdoma priežiūra;
- finansinės žvalgybos vieneto vykdoma priežiūra;
- bendra priežiūra.¹⁶⁹

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ *Guidance for a risk-based approach: the banking sector* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2014, p. 3. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk-Based-Approach-Banking-Sector.pdf>>.

¹⁶⁵ *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019, p. 21. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>>.

¹⁶⁶ *Core Principles for Effective Banking Supervision* [interaktyvus]. Basel: Basel Committee on Banking Supervision, 2012, p. 30-32. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf>>.

¹⁶⁷ CHATAIN, P., et al. *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009, p. 20. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mone101Official0Use0Only1.pdf>>.

¹⁶⁸ *Ibid.*, p. 11.

¹⁶⁹ *Ibid.*

2.3.1. Banko priežiūros organo vykdoma priežiūra

Labiausiai paplitęs priežiūros organizacinis metodas, kaip bankai ir kiti rinkos dalyviai laikosi pinigų plovimo prevencijos reikalavimų, yra banko priežiūros organo vykdoma priežiūra. Šis metodas turi reikšmingų privalumų:

- bankų priežiūros organai paprastai yra labai kvalifikuoti ir išmanantys apie rizikos vertinimą bankuose;
- banko organo darbuotojai žino, kaip veikia bankai ir kokius produktus bei paslaugas jie siūlo;
- banko organo darbuotojai supranta mažų vietinių bankų ir didelių tarptautinių bankų veiklos skirtumus.¹⁷⁰

Tačiau šis metodas turi trūkumų, nes kovos su pinigų plovimu politikos laikymosi kontrolė nėra tradicinė atsakomybė bankams, o tai yra nauja koncepcija bankams bei bankų darbuotojams, kurie tokiu atveju privalo įgyti naujų įgūdžių. Dėl šių priežasčių, banko priežiūros organas gali skirti nepakankamai dėmesio kovai su pinigų plovimu arba neturėti tam pakankamų išteklių.¹⁷¹

Šį priežiūros būdą, pavyzdžiui, yra pasirinkusi Belgija, kurioje priežiūrą vykdo CBFA (pran. *Commission Bancaire Financière et des Assurances*), Prancūzija, kurioje priežiūrą vykdo COB (pran. *La Commission Bancaire*), Nyderlandai, kuriuose priežiūrą vykdo DNB (ol. *De Nederlandsche Bank*).¹⁷²

2.3.2. Finansinės žvalgybos vieneto ar kito subjekto vykdoma priežiūra

Kaip alternatyva kovos su pinigų plovimu priežiūros bankų priežiūros organo vykdomai priežiūrai, kovos su pinigų plovimu priežiūra gali būti vykdoma finansinės žvalgybos vieneto ar kitos vyriausybės institucijos. Pagal šį metodą finansinės žvalgybos (ar kitas) vienetas, o ne banko priežiūros organas, turi būti įgaliotas turėti prieigą prie visos reikalingos banko informacijos ir galėti atlikti patikrinimus. Tokie įgaliojimai yra reikalingi tam, kad finansinės žvalgybos (ar kitas) vienetas galėtų nustatyti, ar bankas ir kiti rinkos dalyviai laikosi savo kovos su pinigų plovimu įsipareigojimų.¹⁷³

Šį priežiūros metodą, pavyzdžiui, yra pasirinkusi Ispanija, kurioje kovos su pinigų plovimu priežiūrą vykdo finansinės žvalgybos vienetas SEPBLAC (isp. *Comisión de Prevención del Blanqueo de Capitales e Infracciones Monetarias*).¹⁷⁴

Šio metodo privalumai:

- toks vienetas turi pakankamai reikalingos kompetencijos ir patirties kovoje su pinigų plovimu, kadangi informacijos rinkimas ir analizė yra šio vieneto pareigų pagrindas;
- kova su pinigų plovimu ir kova su terorizmo finansavimu yra vienintelės (arba vienos iš pagrindinių) tokių vienetų veiklos sritys;
- finansinės žvalgybos vienetai turi tiesioginę prieigą prie įtartinų finansinių operacijų ataskaitų ir susijusios informacijos. Remiantis FATF 26-a rekomendacija, finansinės žvalgybos vienetas turi turėti galimybę tiesiogiai ar netiesiogiai laiku gauti finansinę, administracinę ir teisėsaugos informaciją, reikalingą jam tinkamai vykdyti savo funkcijas, įskaitant įtartinų finansinių operacijų ataskaitų analizę.¹⁷⁵

¹⁷⁰ *Ibid.*, p. 12.

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² *Ibid.*, p. 11.

¹⁷³ *Ibid.*, p. 12.

¹⁷⁴ *Ibid.*, p. 11.

¹⁷⁵ *Ibid.*, p. 13.

Tačiau šis būdas taip pat turi savo trūkumų. Finansinės žvalgybos vienetas gali būti nepakankamai patyręs tiek finansų patikrinimo, tiek bankų priežiūros klausimais. Taip pat jeigu priežiūrą vykdo ne finansinės žvalgybos vienetas, o kitas subjektas – jis gali neturėti prieigos prie įtartinų finansinių operacijų ataskaitų informacijos, o tai stipriai apribotų tyrimo apimtį ir jį apsunkintų.¹⁷⁶

2.3.3. Bendra finansinės žvalgybos vieneto, banko priežiūros organo ir kitų institucijų vykdoma priežiūra

Trečiasis metodas yra toks, kad pinigų plovimo priežiūros atsakomybė yra paskirstoma tarp finansinės žvalgybos vieneto, banko priežiūros organo ir kitų institucijų. Šis metodas potencialiai turi svarbų pranašumą, nes gali palengvinti keitimąsi personalu, informacija, kompetencija ir kitais ištekliais tarp keleto priežiūrą vykdančių subjektų. Ilgainiui tai turi pagerinti bendrą kovos su pinigų plovimu kokybę.¹⁷⁷

Pavyzdžiui, toks modelis yra taikomas Kanadoje, kurioje pinigų plovimo priežiūros atsakomybės dalinasi finansinės žvalgybos vienetas FINTRAC (angl. *Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada*), kuris yra atsakingas už kovos su pinigų plovimu priežiūrą, tačiau jis taip pat remiasi federalinio bankų bei draudimo reguliuotojo OSFI (angl. *Office of the Superintendent of Financial Institutions*) darbais, o jis yra atsakingas už Kanados federaliniu lygiu reguliuojamo finansų sektoriaus, įskaitant bankus ir draudimo bendroves, priežiūrą.¹⁷⁸ Kovos su pinigų plovimu priežiūros pareigą dalijasi keli prižiūrėtojai ir JAV: OCC (angl. *Federal Reserve Board* ir *Office of the Comptroller of the Currency*), FDIC (angl. *Federal Deposit Insurance Corporation*), OTS (angl. *Office of Thrift Supervision*).¹⁷⁹

Tačiau toks metodas reikalauja aiškiai apibrėžti atsakomybes ir koordinuoti priežiūros veiklą, taip pat sukurti konfliktų sprendimo mechanizmą, kitaip gali atsirasti nesklandumų kovos su pinigų plovimu procese:

- jei atsakomybės ribos nėra aiškiai apibrėžtos, tai dviguba priežiūra gali sukelti sutapimus, kurie eikvos tiek bankų, tiek priežiūros institucijų išteklius;
- gali būti priežiūros spragų, kai viena iš priežiūros institucijų klaidingai mano, kad ne ji, o kita institucija yra atsakinga už tam tikrą sritį;
- gali būti, kad dvi priežiūros institucijos skirtingai interpretuos banko įsipareigojimus kovoje su pinigų plovimu.¹⁸⁰

2.3.4. Lietuvos organizacinis kovos su pinigų plovimu priežiūros metodas

Išanalizavus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymą (toliau – Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas), galima neabejotinai teigti, kad Lietuva yra pasirinkusi trečiąjį kovos su pinigų plovimu priežiūros metodą – bendrą finansinės žvalgybos vieneto, banko priežiūros organo ir kitų institucijų vykdomą priežiūrą.

Tokį Lietuvos pasirinkimą atskleidžia Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 3 str., kuriame yra nurodoma, kad Lietuvoje už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevenciją atsakingos institucijos yra: Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos,

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*, p. 11.

¹⁷⁹ *Ibid.*

¹⁸⁰ *Ibid.*, p. 13.

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Lietuvos bankas, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Kultūros paveldo departamentas prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos notarų rūmai, Lietuvos auditorių rūmai, Lietuvos antstolių rūmai, Lietuvos prabavimo rūmai ir Lietuvos advokatūra.¹⁸¹

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 4 str. 1 d. yra nurodoma, kad Lietuvos bankas patvirtina kredito įstaigoms, elektroninių pinigų įstaigoms, mokėjimo įstaigoms, valiutos keityklos operatoriams, sutelktinio finansavimo platformų operatoriams, tarpusavio skolinimo platformų operatoriams, draudimo įmonėms, vykdančioms gyvybės draudimo veiklą, draudimo brokerių įmonėms, vykdančioms su gyvybės draudimu susijusią draudimo tarpininkavimo veiklą, finansų maklerio įmonėms, valdymo įmonėms, investicinėms bendrovėms, depozitoriumui ir užsienio valstybių šioje dalyje nurodytų subjektų filialams, įsteigtiems Lietuvos Respublikoje, taip pat elektroninių pinigų įstaigoms ir mokėjimo įstaigoms, kurių buveinė yra kitoje valstybėje narėje, teikiančioms paslaugas Lietuvos Respublikoje per tarpininkus, fizinius ar juridinius asmenis, skirtus nurodymus, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (ar) teroristų finansavimui, prižiūri šių subjektų veiklą, susijusią su pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimu, konsultuoja šiuos subjektus nurodymų įgyvendinimo klausimais.¹⁸²

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 4 str. 9 d. yra nurodoma, kad Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos patvirtina kitiems subjektams, nenurodytiems 4 straipsnio 1–8 dalyse, skirtus nurodymus, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (ar) teroristų finansavimui, prižiūri finansų įstaigų ir kitų įpareigotųjų subjektų veiklą, susijusią su pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencija, teikia jiems metodinę pagalbą. Virtualiųjų valiutų keityklų operatoriams ir depozitinių virtualiųjų piniginių operatoriams skirti nurodymai, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (ar) teroristų finansavimui, tvirtinami suderinus su Lietuvos banku ir Lietuvos Respublikos finansų ministerija.¹⁸³

Manytina, kad šis Lietuvos organizacinis kovos su pinigų plovimu priežiūros metodo pasirinkimas yra teisingas, nes Lietuvoje egzistuoja aiškus ir veiksmingas institucijų pareigų pasidalijimas šioje srityje, o tai garantuoja itin efektyvią rinkos priežiūrą. Tą patvirtina ir Bazelio valdymo instituto (angl. *Basel Institute on Governance*) reguliariai sudaromas valstybių reitingas, kuriame 2019 m. duomenimis Lietuva nurodoma kaip vienas mažiausių rizikų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo srityje turinti valstybė visame pasaulyje (119-a iš 125-ių pagal rizikingumą vertintų valstybių),¹⁸⁴ o 2018 m. netgi buvo įvertinta kaip 127-a iš 129-ių vertintų pasaulio valstybių pagal rizikingumą.¹⁸⁵

Taigi susipažinus su veiksmingos kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemos principais darytina išvada, kad labai svarbu, jog valstybės laikytųsi šių principų, kadangi priešingu atveju valstybių kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemos bus neefektyvios jose užkertant kelią pinigų plovimui. Tuo tarpu išanalizavus valstybių pasirinktus organizacinius efektyvios kovos su pinigų plovimu priežiūros metodus darytina išvada, kad jų yra trys, o Lietuva yra pasirinkusi bendrą finansinės žvalgybos vieneto, banko priežiūros organo ir kitų

¹⁸¹ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275.

¹⁸² *Ibid.*

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ *Basel AML Index 2019* [interaktyvus]. Basel: Basel Institute on Governance, 2019, p. 4–6. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.baselgovernance.org/sites/default/files/2019-08/Basel%20AML%20Index%202019.pdf>>.

¹⁸⁵ *Basel AML Index 2018 Report* [interaktyvus]. Basel: Basel Institute on Governance, 2018, p. 3–5. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <https://www.baselgovernance.org/sites/default/files/2019-02/basel_aml_index_10_09_2018.pdf>.

institucijų vykdomos priežiūros metodą, kuris Lietuvoje yra sėkmingai įgyvendintas ir efektyvus, kadangi tarp institucijų yra tinkamai padalintos kompetencijos, atsakomybės.

3. PINIGŲ PLOVIMO PREVENCIJOS REGLAMENTAVIMAS, RAIDA, REKOMENDACIJOS, BANKŲ PRIEŽIŪROS PRINCIPAI

3.1. Nacionalinis Lietuvos reglamentavimas ir jo raida

Pinigų plovimo prevencijos reglamentavimą tikslinga pradėti nagrinėti nuo nacionalinio reglamentavimo, kadangi Lietuva tik 2004 m. tapo Europos Sąjungos nare, o dėl pinigų plovimo problemos visame pasaulyje, poreikis reglamentuoti pinigų plovimo prevenciją Lietuvoje atsirado žymiai anksčiau. Todėl šiame skyriuje yra nagrinėjama pinigų plovimo prevencijos reglamentavimo raida nuo pat pirmosios pagrindinio įstatymo redakcijos iki naujausios bei aptariama atsakomybė už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įgyvendinimo tvarkos pažeidimus bei nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą.

Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (toliau – Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas) pirmoji redakcija, kuri tuo metu vadinosi Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas (toliau – Pinigų plovimo prevencijos įstatymas), priimta Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. birželio 19 d. ir įsigaliojo 1998 m. sausio 1 d.

Pinigų plovimo prevencijos įstatymas nustatė pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones bei institucijas, atsakingas už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą.¹⁸⁶

Pinigų plovimo prevencijos įstatymas buvo pildomas ir tobulinamas, atsižvelgiant į naujo reglamentavimo poreikį.

Priėmus pakeitimus Pinigų plovimo prevencijos įstatyme 1999 m. lapkričio 4 d. atsirado pagrindinių įstatymo sąvokų pakeitimai, pakeista „finansinės įstaigos“ sąvoka ir išdėstyta taip: „Finansinės įstaigos – draudimo įmonės ir draudimo brokeriai, investicinės kintamojo kapitalo bendrovės, investicinių bendrovių valdymo įmonės ir depozitoriumai, finansų maklerių įmonės, investicijų valdymo bei konsultavimo įmonės. Lombardo ir pašto veikla šiame įstatyme prilyginama finansinės įstaigos veiklai.“¹⁸⁷

Sąvoka „finansinės įstaigos“ išplėsta 2001 m. gegužės 22 d. į finansinės įstaigos veiklai prilyginamų įstaigų sąrašą įtraukiant azartinius lošimus organizuojančias bendroves.¹⁸⁸ Taip pat iš 12 straipsnio 7 dalies 2 punkto išbrauktas žodis „bingo“.¹⁸⁹ Dar kartą sąvoka „finansinės įstaigos“ buvo koreguota 2001 m. gruodžio 17 d., iš jos išbraukiant investicijų valdymo bei konsultavimo įmonės.¹⁹⁰

Pinigų plovimo prevencijos įstatyme, priimtame 2002 m. kovo 28 d., buvo priimti pakeitimai dėl valstybės institucijų, atsakingų už pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą: mokesčių policija pertvarkyta į Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, o taip pat nurodyta, kad ši atsakomybė tenka ir Valstybinei draudimo priežiūros tarnybai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir Vertybinių popierių komisijai.¹⁹¹ Mokesčių policijos funkcijos, teisės, įgyvendinant pinigų

¹⁸⁶ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997-07-04, nr. 64-1502.

¹⁸⁷ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999-11-24, nr. 99-2845, 1 str.

¹⁸⁸ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2, 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-06-06, nr. 48-1659, 1 str.

¹⁸⁹ *Ibid.*, 2 str.

¹⁹⁰ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-12-30, nr. 112-4079, 1 str.

¹⁹¹ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002-03-30, nr. 33-1255, 3 str.

plovimo prevencijos priemonės, buvo paskirtos Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.¹⁹² Šiame pakeitime nurodyta, kad informaciją apie įtartinas pinigais atliktas operacijas privalo pateikti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai, o nebe mokesčių policijai.¹⁹³

Šiuo pakeitimu taip pat nurodyta, kad kliento tapatybės nustatymas privalo būti atliktas ne tik tada, kai operacijos pinigais suma viršija 50 000 litų arba ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, bet ir tada, kai yra atidaromos sąskaitos, priimami indėliai, teikiama vertybių saugojimo paslaugos, sudaromos kitokios sutartys su klientu, kai šios paslaugos irgi atitinka šią vertę.¹⁹⁴

Šiuo pakeitimu taip pat panaikintas draudimas, neleidžiantis vienam fiziniam ar juridiniam asmeniui išvežti iš Lietuvos Respublikos vienkartinę grynųjų pinigų sumą, viršijančią 500 000 litų, ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta.¹⁹⁵

Pakeitime nurodyta, kad kredito ir finansinių įstaigų vadovai privalo paskirti asmenis, kurie organizuotų šiame įstatyme numatytų pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą ir palaikytų ryšius su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, taip pat reikalavimai dėl Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai pateiktos informacijos apsaugos.¹⁹⁶

Priėmus pakeitimus Pinigų plovimo prevencijos įstatyme 2003 m. lapkričio 25 d. papildyta, kad šio įstatymo nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktais.¹⁹⁷

Šiame pakeitime papildytos pagrindinės įstatymo sąvokos, pridedant tokius apibrėžimus, kaip: „asmuo“, „kiti subjektai“, „terorizmo finansavimas“, „turtas“. Taip pat buvo pakeisti šių sąvokų apibrėžimai: „finansų įstaigos“, „klientas“, „operacijos su pinigais“, „pinigai“, „pinigų plovimas“, „pinigų plovimo prevencija“.¹⁹⁸

Šiuo pakeitimu taip pat papildytas už pinigų plovimo prevenciją atsakingų institucijų sąrašas, pridedant: Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentą, Valstybinę lošimų priežiūros komisiją ir Lietuvos advokatų tarybą.¹⁹⁹ Taip pat nurodytos Valstybės saugumo departamento funkcijos įgyvendinant terorizmo finansavimo prevencijos priemones.²⁰⁰

Šis pakeitimas papildė Pinigų plovimo prevencijos įstatymą už pinigų plovimo prevenciją atsakingų institucijų pareigomis, kurios skirtos Lietuvos bankui, Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijai, Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijai, Valstybinei lošimų priežiūros komisijai, Lietuvos advokatų tarybai, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai.²⁰¹

Šiuo pakeitimu pakeistos Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos funkcijos įgyvendinant pinigų plovimo prevencijos priemones. Nurodyta, kad į Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos kompetenciją įeina Vyriausybės nustatyta tvarka teikti teisės saugos ir kitoms valstybės institucijoms informaciją apie kliento operacijas su pinigais; atlikti ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo; teikti finansų įstaigoms ir kitiems subjektams informaciją apie galimo pinigų plovimo ir įtartinų operacijų su pinigais ar sandorių

¹⁹² *Ibid.*, 5, 6 str.

¹⁹³ *Ibid.*, 8 str.

¹⁹⁴ *Ibid.*, 9 str.

¹⁹⁵ *Ibid.*, 13 str.

¹⁹⁶ *Ibid.*, 14, 15 str.

¹⁹⁷ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003-12-17, nr. 117-5318, 1 str.

¹⁹⁸ *Ibid.*, 2 str.

¹⁹⁹ *Ibid.*, 3 str.

²⁰⁰ *Ibid.*, 6 str.

²⁰¹ *Ibid.*, 4 str.

atpažinimo kriterijus; prižiūrėti finansų įstaigų ir kitų subjektų veiklą, susijusią su pinigų plovimo prevencija.²⁰²

Šiame pakeitime reglamentuotas už pinigų plovimo prevenciją atsakingų institucijų, tokių kaip Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos, advokatų ar advokatų padėjėjų, Lietuvos advokatų tarybos vaidmuo nustatant įtartinas operacijas su pinigais.²⁰³

Papildyti reikalavimai nustatant kliento tapatybę, atsiranda reikalavimas, kad finansų įstaigos ir kiti subjektai, prieš atidarydami sąskaitas, priimdami indėlius, teikdami vertybių saugojimo paslaugas arba sudarydami sutartis su klientu, privalo nustatyti kliento tapatybę dalyvaujant pačiam klientui arba jo atstovui; nurodoma, kad gyvybės draudimo šakos draudimo įmonės privalo nustatyti kliento ir draudžiamo asmens tapatybę, jeigu per metus kliento mokėtina vienkartinė draudimo įmoka viršija 8500 litų arba mokėtinų periodinių įmokų suma arba sumos viršija 3500 litų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta; kliento tapatybę turi nustatyti ir azartinius lošimus organizuojančios bendrovės, jeigu operacijų suma viršija 3500 litų.²⁰⁴

Papildytos informacijos saugojimo nuostatos dėl kitų subjektų, išskyrus notarų ar asmenų, turinčių teisę atlikti notarinius veiksmus, advokatų ar advokatų padėjėjų, draudimo įmonių ir draudimo brokerių įmonių pareigų, tvarkant operacijas su pinigais bei įtartinų operacijų su pinigais registrus. Taip pat nurodyta, kad registrų tvarkymo taisyklės nustato Vyriausybė. Nurodytas Kliento tapatybę patvirtinančių dokumentų kopijų saugojimo terminas, kuris turėtų būti ne trumpesnis kaip 10 metų nuo ryšių su klientu pabaigos.²⁰⁵

Papildytos nuostatos įpareigojančios draudimo brokerių įmones, notarų ar asmenis, turinčius teisę atlikti notarinius veiksmus, advokatus ar advokatų padėjėjus pateikti informaciją Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai.²⁰⁶

Papildytos nuostatos dėl finansų įstaigų ir kitų subjektų pareigų, siekiant užkirsti kelią su pinigų plovimu susijusioms operacijoms su pinigais, bei užtikrinti, kad jų darbuotojai būtų tinkamai tam pasirengę.²⁰⁷

2004 m. balandžio 27 d. priimti pakeitimai susiję su muitinių veikla. Pakeistas 14 straipsnis ir nurodyta, kad muitinės įstaigos:

- atlieka į Lietuvos Respubliką iš trečiųjų valstybių, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos muitinės įstatyme (toliau – trečiosios šalys), įvežamų ir iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias valstybes išvežamų grynųjų pinigų sumų kontrolę Vyriausybės nustatyta tvarka;
- privalo registruoti kiekvieną grynųjų pinigų įvežimo į Lietuvos Respubliką iš trečiųjų valstybių ir išvežimo iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias valstybes atvejį, jeigu įvežamų arba išvežamų grynųjų pinigų vienkartinė suma viršija 10 000 litų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta;
- privalo nedelsdamos, ne vėliau kaip per 7 darbo dienas, pranešti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai, jeigu asmuo įveža iš trečiųjų valstybių į Lietuvos Respubliką ar išveža iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias valstybes grynųjų pinigų vienkartinę sumą, viršijančią 50 000 litų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta.²⁰⁸

2007 m. gegužės 3 d. pakeitimai taip pat susiję su muitinių veikla ir buvo atlikti 2005 m. spalio 26 d. priėmus Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1889/2005. Įstatyme buvo pakeistas 14 straipsnis ir nurodyta, kad:

²⁰² *Ibid.*, 5 str.

²⁰³ *Ibid.*, 9 str.

²⁰⁴ *Ibid.*, 10 str.

²⁰⁵ *Ibid.*, 12 str.

²⁰⁶ *Ibid.*, 13 str.

²⁰⁷ *Ibid.*, 15 str.

²⁰⁸ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 14 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, nr. 73-2523, 1 str.

- muitinės įstaigos atlieka į Europos Bendriją per Lietuvos Respubliką iš trečiųjų valstybių, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos muitinės įstatyme, įvežamų ir iš Europos Bendrijos per Lietuvos Respubliką į trečiąsias valstybes išvežamų grynųjų pinigų sumų kontrolę vadovaudamasi ne Vyriausybės nustatyta tvarka, o 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1889/2005 nuostatomis;

- muitinės įstaigos privalo nedelsdamos, ne vėliau kaip per 7 darbo dienas, pranešti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai, jeigu asmuo įveža iš trečiųjų valstybių į Europos Bendriją per Lietuvos Respubliką ar išveža iš Europos Bendrijos per Lietuvos Respubliką į trečiąsias valstybes grynųjų pinigų vienkartinę sumą, kurios vertė yra ne mažesnė kaip nurodyta 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1889/2005 3 straipsnio 1 dalyje (t. y. 10 000 eurų), vietoje, pagal senesnę reglamentavimą, buvusių 50 000 litų ar ją atitinkančios sumos užsienio valiuta.²⁰⁹

Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2008 m. sausio 17 d. pakeitimų metu pakeistas pavadinimas įtraukiant teroristų finansavimą ir pavadintas taip: „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“. Atitinkamai priimami pakeitimai nurodant įstatymo paskirtį, kuri išdėstyta taip: „Šio įstatymo paskirtis – nustatyti pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones bei institucijas, atsakingas už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą.“²¹⁰

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo įstatymo nuostatos buvo nuolat pildomos ir keičiamos, nes to reikalavo naujos aplinkybės ir naujai priimtoms bei keičiamoms direktyvų nuostatos.

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 4 straipsnių pakeitimo ir priedo papildymo 2009 m. gruodžio 10 d. pakeitimai priimti, siekiant į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę perkelti dalį 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičiančios direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinančios direktyvą 97/5/EB nuostatas ir numatyti naują licencijuojamų, prižiūrimų ūkio subjektų kategoriją – mokėjimo įstaigos, teikiančios finansines paslaugas, kaip numatyta Lietuvos Respublikos mokėjimo įstaigų įstatymo projekte ir direktyvoje 2007/64/EB.²¹¹

Šiuo pakeitimu sąvoka „finansų įstaigos“ išplėsta 2 straipsnio 7 dalyje įrašant investicines kintamojo kapitalo bendroves.²¹²

Taip pat pakeista 4 straipsnio 1 dalis ir nurodyta, kad Lietuvos bankas patvirtina ne tik kredito, bet ir mokėjimo įstaigoms skirtus nurodymus, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (ar) teroristų finansavimui, o taip pat papildyta nurodant, kad Lietuvos bankas prižiūri kredito ir mokėjimo įstaigų veiklą, susijusią su pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimu bei konsultuoja kredito ir mokėjimo įstaigas minėtų nurodymų įgyvendinimo klausimais.²¹³

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 11, 13, 14, 23 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas buvo priimtas 2011 m. balandžio 21 d., siekiant pakeisti ir papildyti Įstatymo 2 straipsnio nuostatas ir pakeisti 11, 13, 14 ir 23 straipsnius,

²⁰⁹ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 14 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo priedo papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007-05-19, nr. 55-2123, 1 str.

²¹⁰ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008-01-24, nr. 10-335, 1 str.

²¹¹ *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 4 straipsnių pakeitimo ir priedo papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas*. Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2009-03-25, nr. 371(11)-01.

²¹² Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 4 straipsnių pakeitimo ir priedo papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2009-12-28, nr. 153-6897, 1 str.

²¹³ *Ibid.*, 2 str.

taip tobulinant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos teisinę bazę, papildant 2 straipsnį sąvokomis „įtartina piniginė operacija ar sandoris“ ir „neįprasta piniginė operacija ar sandoris“, pakeisti sąvoką „piniginės operacijos“, pakeisti Įstatymo 14 straipsnį, finansų įstaigoms įvedant pareigą, esant įtarimui, pranešti apie įtartina ar neįprastą piniginę operaciją ir sandorį, kuriuos ketinama ar bandoma atlikti, taip pat panaikinti išimtis dėl pranešimo apie įtartinas ar neįprastas pinigines operacijas ar sandorius, taikomas notarams ar asmenims, turintiems teisę atlikti notarinius veiksmus, advokatams ar advokatų padėjėjams, antstoliams ar teisę atlikti antstolių veiksmus turintiems asmenims.²¹⁴

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 10, 18 straipsniai pakeisti 2011 m. gegužės 19 d.,²¹⁵ nes grynųjų pinigų kontrabanda yra vienas dažniausių pinigų plovimo schemų elementų, kuriuo siekiama nuslėpti neteisėtą piniginių lėšų šaltinį ir kilmę, kilmės valstybę. Lietuvoje nusikalstamu būdu įgytos lėšos išvežamos į užsienio valstybes ar užsienio valstybėse nusikalstamu būdu įgytos lėšos įvežamos į Lietuvą, atliekamos tolesnės finansinės operacijos, taigi nelegalių lėšų kilmės valstybę atsekti tampa ypač sunku. Tarptautinė praktika rodo, kad grynųjų pinigų gabenimas per sieną plačiai naudojamas teroristų finansavimo schemose.²¹⁶

Atsivėrus vidinėms Europos Sąjungos sienoms, nusikalstamu būdu įgytų lėšų išvežimas ar įvežimas į Lietuvos Respubliką tapo itin paprastas bei nekontroliuojamas.²¹⁷

Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 18 straipsnio nuostatos buvo pakeistos, siekiant tobulinti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos teisinę bazę atsižvelgiant MONEYVAL ekspertų rekomendacijas, tikslinti šio įstatymo 2 ir 10 straipsniuose vartojamas sąvokas.²¹⁸

Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 18 straipsnio nuostatos pasiūlytos pakeisti, reglamentuojant asmenų pareigą deklaruoti grynųjų pinigų sumas, kai asmuo į Europos Sąjungos valstybes nares iš Lietuvos Respublikos išveža ir iš Europos Sąjungos valstybių narių į Lietuvos Respubliką įveža ar per Lietuvos Respubliką į Europos Sąjungos valstybes nares ir iš Europos Sąjungos valstybių narių gabena grynuosius pinigus, kurių suma viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, taip pat muitinės įstaigas įpareigoja vykdyti į Europos Sąjungos valstybes nares iš Lietuvos Respublikos išvežamų ir iš Europos Sąjungos valstybių narių į Lietuvos Respubliką įvežamų ar per Lietuvos Respubliką į Europos Sąjungos valstybes nares ir iš Europos Sąjungos valstybių narių gabenamų grynųjų pinigų, kurių suma viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, kontrolę, teikti informaciją Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos apie grynuosius pinigus, jeigu asmuo į Europos Sąjungos valstybes nares iš Lietuvos Respublikos išveža ir iš Europos Sąjungos valstybių narių į Lietuvos Respubliką įveža ar per Lietuvos Respubliką į Europos Sąjungos valstybes nares ir iš Europos Sąjungos valstybių narių gabena grynuosius pinigus, kurių vienkartinė suma viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią

²¹⁴ *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo ir papildymo ir 11, 13, 14 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto*. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnyba, 2011-02-23, nr. 10-4216-04.

²¹⁵ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 10 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011-06-04, nr. 68-3215, 1, 2, 3 str.

²¹⁶ *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 10 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto*. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija; Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnyba; Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2010-05-31, nr. 10-980-03, 1 d.

²¹⁷ *Ibid.*

²¹⁸ *Ibid.*, 2 d.

sumą užsienio valiuta.²¹⁹ O 2 ir 10 straipsniuose vartojamą sąvoką „Europos Bendrija“ pakeisti sąvoka „Europos Sąjunga“.²²⁰

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 5, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 14¹ straipsniu įstatymas buvo priimtas 2014 m. gegužės 15 d., siekiant, atsižvelgiant į MONEYVAL komiteto rekomendacijas ir FATF rekomendacijas kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu srityje, pakeisti ir papildyti įstatymo nuostatas, taip tobulinant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos teisinį reguliavimą.²²¹

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 7¹, 14¹, 25¹, 25² straipsniais įstatymas buvo priimtas 2019 m. gruodžio 3 d., siekiant reglamentuoti virtualiųjų valiutų keityklų operatorių ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių veiklą, priskiriant juos prie kitų įpareigotųjų subjektų ir nustatant jiems įpareigojimus nustatyti bei patikrinti kliento tapatybę prieš pradėdant teikti virtualiųjų valiutų keityklos ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių paslaugas ir prieš atliekant virtualiosios valiutos keitimo operacijas, kurių bendra suma lygi arba viršija 1 000 eurų arba ją atitinkančią sumą užsienio ar virtualiąją valiuta, nesvarbu, ar sandoris sudaromas atliekant vieną ar kelias susijusias operacijas.²²² Taip pat priėmus pakeitimus virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai įpareigoti pateikti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nustatytą informaciją, kai piniginių operacijų ir sandorių bendra suma lėšomis lygi arba viršija 15 000 eurų arba ją atitinkančią sumą užsienio ar virtualiąją valiuta.²²³

Šiais pakeitimais taip pat nustatytas įpareigojimas asmenims, besiverčiantiems virtualiųjų valiutų keityklų arba depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių veikla, tinkamai pranešti apie veiklos pradžią Juridinių asmenų registrai. Įsigaliojus pakeitimams juridinių asmenų, užsiimančių virtualiųjų valiutų keityklų operatoriaus arba depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriaus veikla, valdymo ir stebėjimo organų nariais bei naudos gavėjais uždrausta būti asmenims, teistiems už nusikaltimus arba baudžiamuosius nusižengimus, išvardytus Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo įstatyme.²²⁴ Virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriai taip pat buvo įpareigoti įdiegti procedūras ir sistemas, skirtas pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo rizikai nustatyti, vertinti bei valdyti veiksmingas šios rizikos mažinimo priemonės ir kita.²²⁵

Dar vieni nauji įstatymo pakeitimai susiję su asmenis, ketinančiais verstis virtualiųjų valiutų keityklų operatorių, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių veikla, kuriems nustatytos pagrindinės veiklos sąlygos ir pinigų plovimo prevencijos prievolės. Kaip nurodyta 2019 m. birželio 19 d. įstatymo projekto aiškinamajame rašte, šios prievolės yra siejamos su

²¹⁹ *Ibid.*

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 5, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 14¹ straipsniu įstatymo projekto.* Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2013-12-11, nr. 13-2044-04, 2 d.

²²² *Aiškinamasis raštas dėl Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 7, 9, 10, 11, 19, 20, 25 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25(1) straipsniu įstatymo projekto.* Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2019-06-19, nr. XIIIIP-3584, 4 d.

²²³ *Ibid.*

²²⁴ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 48, 49, 51 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 7-1, 14-1, 25-1, 25-2 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-12-03, nr. 20552, 22 str.

²²⁵ *Ibid.*, 16 str.

Pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos įstatymo ir susijusių teisės aktų, pavyzdžiui, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos direktoriaus įsakymo, parengto suderinus su Lietuvos banku ir Finansų ministerija, dėl virtualiųjų valiutų keityklų operatoriams ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui.²²⁶ Tokiu būdu minėtoms ir kitoms su virtualiosiomis valiutomis susijusioms veikloms, kaip pirminiam virtualiosios valiutos siūlymui (ICO), buvo suteikta daugiau patikimumo ir skaidrumo, kas skatina darnią ir tinkamai prižiūrimą šio sektoriaus ir alternatyvių finansavimo būdų plėtrą.²²⁷

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo įstatymo pakeitime taip pat nustatyti reikalavimai pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimantiems juridiniams asmenims atlikti virtualiosios valiutos pirkėjų ir naudos gavėjų tapatybės nustatymą, kai su jais sudaromų sandorių suma yra lygi arba viršija 3 000 eurų, bei saugoti šiame įstatyme nurodytą informaciją, bendradarbiauti su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos.²²⁸ Numatyta suma yra kompromisinis variantas tarp rinkos dalyvių ir priežiūros institucijų siūlymų dėl rizikų valdymo, taip siekiant palaikyti inovacijas, ypač decentralizuotas sistemas, kurios veikia kaip alternatyvus ūkio subjektų finansavimo šaltinis ir skirtos kuo labiau skatinti socialinių grupių dalyvavimą virtualiųjų valiutų rinkose ir norint plėsti ICO dalyvių sąrašą.²²⁹ Už nustatytų įpareigojimų nesilaikymą pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimančių juridinių asmenų vadovams yra numatytos sankcijos Administracinių nusizengimų kodekso 198 straipsnyje.

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo įstatymo pakeitime taip pat nustatytas reikalavimas, kad depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių ir virtualiųjų valiutų keityklų operatorių veiklą galėtų vykdyti tik juridiniai asmenys arba juridinio asmens filialai.²³⁰ Šis reikalavimas pagrįstas viešuoju interesu, siekiant užtikrinti virtualiųjų valiutų rinkos dalyvių veiklos kontrolę, skaidrumą ir atsakomybę kompetentingoms valstybės institucijoms.²³¹

Kaip nurodyta 2019 m. birželio 19 d. įstatymo projekto aiškinamajame rašte, atsižvelgiant į tai, kad per 2018 metų 9 mėnesius virtualiųjų valiutų rinkos kapitalizacija nuo 609 mlrd. eurų sumažėjo iki 139 mlrd. eurų, nuspręsta, kad tuo metu buvo netikslinga kurti atskiro virtualiųjų valiutų reglamentavimo, o Pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos įstatymo pakeitimais siekta užtikrinti didesnę klientų apsaugą bei sumažinti pinigų plovimo riziką, būdingą virtualiųjų valiutų rinkai ir pirminiam virtualiosios valiutos siūlymui (ICO).²³²

²²⁶ *Aiškinamasis raštas dėl Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 7, 9, 10, 11, 19, 20, 25 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25(1) straipsniu įstatymo projekto.* Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2019-06-19, nr. XIIIIP-3584, 4 d.

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 48, 49, 51 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 7-1, 14-1, 25-1, 25-2 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-12-03, nr. 20552, 7 str.

²²⁹ *Aiškinamasis raštas dėl Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 7, 9, 10, 11, 19, 20, 25 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25(1) straipsniu įstatymo projekto.* Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2019-06-19, nr. XIIIIP-3584, 4 d.

²³⁰ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 48, 49, 51 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 7-1, 14-1, 25-1, 25-2 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-12-03, nr. 20552, 1 str.

²³¹ *Aiškinamasis raštas dėl Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 7, 9, 10, 11, 19, 20, 25 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25(1) straipsniu įstatymo projekto.* Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2019-06-19, nr. XIIIIP-3584, 4 d.

²³² *Ibid.*

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo įstatymo pakeitimu išplėsta 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES)2018/843, kuria iš dalies keičiama direktyva (ES)2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES taikymo sritis įtraukiant pirminius virtualiosios valiutos siūlymus (ICO) bei virtualiosios valiutos konvertavimo į kitą virtualiąją valiutą operacijas, atsižvelgiant į naujausias Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) rekomendacijas dėl virtualiųjų valiutų keityklų operatorių veiklos.²³³ FATF rekomendacijose buvo siūloma pinigų plovimo prevencijos priemonės taikyti ne tik virtualiųjų valiutų ir teisinį valiutos statusą turinčių valiutų (t. y. teisėtomis mokėjimo priemonėmis paskelbtų valstybės monetų ir banknotų bei elektroninių pinigų, kurie jų emisijos valstybėje pripažįstami kaip atsiskaitymo priemonė) konvertavimo operacijoms, bet ir virtualiųjų valiutų konvertavimo į kitas virtualiąsias valiutas operacijoms bei finansinių paslaugų, susijusių su išleidėjo siūlymu įsigyti virtualiąją valiutą, teikimui, o priėmus pakeitimus, nacionalinis reglamentavimas tapo atitinkančiu tarptautinių organizacijų nustatytus virtualiųjų valiutų operacijų atlikimo reikalavimus.²³⁴

Išanalizavus Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo raidą galima daryti išvadas, kad įstatymas gerokai praplėstas ir apima daugiau sričių. Jeigu 1998 m. lapkričio 4 d. priimta Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo pirmojoje redakcijoje nurodyta, kad šio įstatymo paskirtis yra nustatyti pinigų plovimo prevencijos priemones bei valstybės institucijas, atsakingas už pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą, tai naujausioje 2020 m. sausio 10 d. įstatymo redakcijoje nurodyta, kad šio įstatymo paskirtis – nustatyti pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones bei institucijas, atsakingas už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą.

Jeigu 1998 m. lapkričio 4 d. priimtą įstatymą sudarė 4 skirsniai:

- pirmajame skirsnyje apibrėžtos bendrosios nuostatos: įstatymo paskirtis, pagrindinės šio įstatymo sąvokos;
- antrajame skirsnyje apibrėžtos valstybės institucijos, atsakingos už pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą: valstybės institucijos, atsakingos už pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą, metodinių rekomendacijų kredito įstaigoms pinigų plovimo prevencijos klausimais priėmimas, mokesčių policijos funkcijos įgyvendinant pinigų plovimo prevencijos priemones, mokesčių policijos teisės įgyvendinant pinigų plovimo prevencijos priemones, valstybės institucijų bendradarbiavimas;
- trečiajame skirsnyje apibrėžtos pinigų plovimo prevencijos priemonės: operacijų pinigais įtartinumas, kliento tapatybės nustatymas, operacijos pinigais atlikimas per atstovą, informacijos saugojimas, informacijos pateikimas mokesčių policijai, muitinės įstaigų veikla, asmenys, kredito ir finansinėse įstaigose atsakingi už pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą;
- ketvirtajame skirsnyje apibrėžtos baigiamosios nuostatos: mokesčių policijos veiksmų apskundimas, žalos atlyginimo tvarka, atsakomybė.²³⁵

Tai tuo tarpu 2020 m. sausio 10 d. įstatymo redakcijoje buvo išskirti 6 skirsniai:

- pirmajame skirsnyje apibrėžtos bendrosios nuostatos: įstatymo paskirtis, pagrindinės įstatymo sąvokos;
- antrajame skirsnyje nurodytos už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevenciją atsakingos institucijos, šių institucijų pareigos, nurodytos kiekvienos institucijos funkcijos įgyvendinant pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones,

²³³ *Ibid.*

²³⁴ *Ibid.*

²³⁵ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997-07-04, nr. 64-1502.

svarbių viešųjų pareigų Lietuvos Respublikoje sąrašai, reglamentuotas valstybės institucijų bendradarbiavimas bei valstybės institucijų ir užsienio valstybių institucijų bendradarbiavimas;

- trečiajame skirsnyje reglamentuotos pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonės: kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymas, kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimai, kai tapatybė nustatoma klientui dalyvaujant fiziškai, kai tapatybė nustatoma klientui fiziškai nedalyvaujant, naudos gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimai, naudojimasis trečiųjų šalių informacija, sustiprintas kliento tapatybės nustatymas, papildomi reikalavimai Europos Komisijos nustatytose didelės rizikos trečiojoje valstybėje gyvenančių fizinių asmenų ar ten įsteigtų juridinių asmenų keliamai rizikai mažinti, supaprastintas kliento tapatybės nustatymas, pranešimas apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius, sudėtingi ar neįprastai dideli sandoriai ir neįprastos sandorių struktūros, sandorių ar dalykinių santykių su klientu nutraukimas, informacijos saugojimas, informacijos pateikimas Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai, grynujų pinigų deklaravimas ir muštinės įstaigų veikla, finansų įstaigų ir kitų įpareigotųjų subjektų pareigos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai pateiktos informacijos apsauga, kliento, atliekančio pinigines operacijas ir sandorius, jo atstovo ir naudos gavėjo fizinių asmens duomenų tvarkymas, reikalavimai juridiniams asmenims ir asmenims, susijusiems su patikros, virtualiųjų valiutų keityklų, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių ar bendrovių paslaugų teikėjais ir nekilnojamojo turto agentais, reikalavimai pirminį virtualiosios valiutos siūlymą (ICO) vykdančioms asmenims, juridinių asmenų dalyvių informacinei sistemai (JADIS) keliami reikalavimai ir duomenų teikimo tvarka;

- ketvirtajame skirsnyje reglamentuojamas rizikos vertinimas: nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas, vertinime dalyvaujančios institucijos, vertinimo atlikimo tvarka, finansų įstaigų ir kitų įpareigotųjų subjektų vidaus kontrolės procedūros;

- penktajame skirsnyje reglamentuota finansų įstaigų ir kitų įpareigotųjų subjektų priežiūra: priežiūros institucijos, pagrindai pradėti patikrinimą dėl šio įstatymo reikalavimų laikymosi, priežiūros institucijų rengiami patikrinimai, patikrinimo tvarka ir patikrinimo metu surinktos informacijos vertinimas, šurkštus šio įstatymo pažeidimas ir sistemingas pažeidimas, priežiūros institucijų duodami privalomi nurodymai, poveikio priemonės, poveikio priemonių taikymo tvarka, priežiūros institucijos teisė netaikyti poveikio priemonių, baudos finansų įstaigai ar užsienio finansų įstaigos filialui, baudos kitiems įpareigotiesiems subjektams, informacijos apie taikytas poveikio priemones viešinimas, piniginių baudų mokėjimas ir išieškojimas, finansų įstaigų ar kitų įpareigotųjų subjektų valdybos nario (narių), administracijos vadovo (vadovų), vyresniojo vadovo, užsienio finansų įstaigų ar kitų įpareigotųjų subjektų filialų vadovo (vadovų) nušalinimas nuo pareigų, finansų įstaigų ar kitų įpareigotųjų subjektų filialų ar kitų padalinių veiklos uždraudimas (apribojimas), laikinas teisės disponuoti lėšomis ir (ar) kitu turtu apribojimas, licencijos ar leidimo vykdyti veiklą panaikinimas ar sustabdymas, sprendimų apskundimas, priežiūros tikslais gautos informacijos apsauga;

- šeštajame skirsnyje, baigiamosiose nuostatose nurodytas piniginis vienetas, reglamentuotas informacijos pateikimas kitoms Europos Sąjungos valstybėms narėms, Europos priežiūros institucijoms ir Europos Komisijai.²³⁶

Įstatymas buvo papildytas ketvirto skirsnio nuostatomis dėl rizikos vertinimo ir penkto skirsnio nuostatomis dėl finansų įstaigų ir kitų įpareigotųjų subjektų priežiūros, taip pat buvo papildyti naujomis nuostatomis ir pirmoje įstatymo redakcijoje egzistavę skirsniai.

²³⁶ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275.

Pinigų plovimo prevencijai taip pat yra aktualūs ir **Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso** 198 straipsnis²³⁷ ir **Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso** 216 straipsnis,²³⁸ kurie numato atsakomybę už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įgyvendinimo tvarkos pažeidimus bei nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą.

Apibendrinant Lietuvos nacionalinio pinigų plovimo prevencijos reglamentavimo raidą ir atsakomybę už pažeidimus, galima teigti, kad įstatymas buvo nuolat papildomas kylant naujiems uždaviniams pinigų plovimo prevencijoje. Taip pat įstatymo raidoje atsispindi Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą ir euro zoną, kadangi direktyvų nuostatos būdavo perkeliamos į nacionalinį reglamentavimą ir sumos buvo pakeistos iš litų į eurus. Taip pat dėl išaugusios terorizmo grėsmės pasaulyje ir neteisėtų lėšų panaudojimo jam finansuoti, įstatymas buvo papildytas kovos su terorizmo finansavimu nuostatomis.

3.2. Europos Tarybos ir Europos Sąjungos reglamentavimas ir jo raida

Dėl pinigų plovimo esmės tarptautiškumo ir Lietuvos narystės Europos Sąjungoje 2004 m. tikslinga išnagrinėti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos tarptautinį reglamentavimą ir jo raidą. Todėl šiame skyriuje yra nagrinėjama Europos Parlamento ir Europos Tarybos reglamentai bei direktyvos.

Valstybės Europos Tarybos narės ir kitos šią Konvenciją pasirašiusios valstybės, atsižvelgdamos į tai, kad Europos Tarybos tikslas - pasiekti didesnę jos narių vienybę, 1990 m. lapkričio 8 d. priėmė **Europos konvenciją dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo** (toliau – Europos 1990 metų konvencija), siekiant įsteigti gerai funkcionuojančią tarptautinio bendradarbiavimo sistemą, vykdančią bendrą baudžiamąją politiką, naudotų šiuolaikines ir efektyvias priemones tarptautiniu mastu kovai su sunkiais nusikaltimais, kurie tampa tarptautine problema, kaip vieną iš metodų taikytų teisės pažeidėjų gautų nusikalstamų pajamų konfiskavimą.²³⁹ Lietuva šią konvenciją ratifikavo 1994 m. gruodžio 22 d., o ji valstybėje įsigaliojo 1995 m. spalio 1 d.

Europos 1990 metų konvencijoje reglamentuojamos įstatyminės ir kitokios priemonės (paieška, areštas, konfiskavimas), kurių turi būti imtasi nacionaliniu mastu, tarptautinis bendradarbiavimas, atsisakymo bendradarbiauti ir bendradarbiavimo atidėjimo atvejai, trečiųjų valstybių teisės ir jų apsauga, procesinės ir kitos bendrosios normos.

Europos 1990 metų konvencijoje nurodytos priemonės, kurių turi būti imtasi nacionaliniu mastu:

1. Konfiskacinės priemonės, tai įstatyminės ir kitokios priemonės, kurios yra būtinos, kad būtų galima konfiskuoti priemones ir pelną arba turtą, kurio vertė atitinka tokį pelną.²⁴⁰

2. Tyrimo ir laikinosios priemonės, kurios padėtų identifikuoti ir surasti konfiskuotiną turtą ir užkirsti kelią sandoriams tokiu turtu, jo perdavimui arba disponavimui juo.²⁴¹

3. Ypatingi įgaliojimai tyrimui atlikti ir tyrimo technika, tai priemonės kurios įgalintų teismus bei kitas kompetentingas institucijas, pareikalavus gauti bankines, finansines ir prekybines sąskaitas ar jas konfiskuoti. Įteisinimas tokių priemonių, kurios įgalina panaudoti specialią tyrimo techniką, palengvinančią nustatyti ir surasti pajamas ir surinkti su tuo susijusius įrodymus (ši technika gali apimti stebėjimą, sekimą, telekomunikacinių ryšių

²³⁷ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *Teisės aktų registras*, 2020-02-08, nr. XII-1869, 198 str.

²³⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-01, nr. VIII-1968, 216 str.

²³⁹ Europos 1990 metų konvencija „Dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo“. *Valstybės žinios*, 1995-02-08, nr. 12-263, preambulė.

²⁴⁰ *Ibid.*, 2 str. 1 d.

²⁴¹ *Ibid.*, 3 str.

perėmimą, priėmimą prie kompiuterinių sistemų ir nurodymus išleisti specifinius dokumentus).²⁴²

4. Teisinės priemonės, kurios gali būti būtinos efektyviam teisiniam jų teisių apsaugos priemonių užtikrinimui.²⁴³

5. Priemonės, kurios įgalina pagal nacionalinius įstatymus nustatyti tyčinius nusikaltimus, susijusius su pinigų išplovimu (turto konversija arba perdavimas, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba padėti tyčinio nusikaltimo padaryme dalyvaujančiam asmeniui išvengti teisių savo veikos pasekmių; turto tikrosios prigimties, šaltinio, buvimo vietos, dispozicijos, judėjimo, teisių arba nuosavybės į jį slėpimas arba nutylėjimas; turto įsigijimas, turėjimas ar naudojimas, jo gavimo metu žinant, kad tas turtas yra pajamos; dalyvavimas, bendrininkavimas, slėpimas, pasikėsinimas, padėjimas, kurstymas, palengvinimas ar patarimas padaryti bet kurį iš nusikaltimų).²⁴⁴

Europos 1990 metų konvencijoje akcentuojami du pagrindiniai tarptautinio bendradarbiavimo principai:

1. Šalys tyrimo ir proceso tikslams, siekdamos konfiskuoti priemones ir pajamas, bendradarbiauja viena su kita.²⁴⁵

2. Kiekviena valstybė imasi tokių būtinų įstatyminių ir kitokių priemonių, kurios įgalina tą Šalį šiame numatytais sąlygomis vykdyti prašymus dėl:

a) specifinių turto vienetų, esančių pajamomis arba priemonėmis, taip pat pajamų, išreikštų reikalavimu sumokėti tam tikrą pinigų sumą, atitinkančią pajamų vertę, konfiskavimo;²⁴⁶

b) pagalbos atliekant tyrimą ir laikinųjų priemonių, kurios apimtų visas aukščiau minėtame a punkte nurodytas konfiskavimo formas.²⁴⁷

Europos 1990 metų konvencijoje nurodyta, kad valstybės įpareigotos teikti pagalbą dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo.²⁴⁸

Pagalbą valstybės viena kitai suteikia atsižvelgiant į prašomosios valstybės vidaus įstatymus ir pagal prašyme nurodytą procedūrą tiek, kiek tai neprieštarauja tiems įstatymams.²⁴⁹

Numatyta savanoriškos informacijos perdavimo galimybė kitai valstybei apie priemones ir pajamas, kurios gali padėti kitai valstybei pradėti tardymą ar teisminį bylos nagrinėjimą.²⁵⁰

Europos 1990 metų konvencijoje nurodyta, kad įpareigotos imtis laikinųjų priemonių (turto perleidimo, disponavimo juo, bet kokių sandorių išaldymo ar sustabdymo, kai tas turtas vėliau galėtų tapti prašymo konfiskuoti objektu) pagal kitos valstybės, iškėlusios baudžiamąją bylą ar konfiskavimo bylą, prašymą.²⁵¹ Taip pat numatyta laikinųjų priemonių įgyvendinimo (įgyvendinamos pagal prašomosios valstybės vidaus įstatymus ir pagal prašyme nurodytą procedūrą tiek, kiek ji neprieštarauja tiems įstatymams), panaikinimo ir pratęsimo galimybė.²⁵²

Europos 1990 metų konvencijoje nustatytos nusikalstamu būdu įgytų priemonių ar pajamų konfiskacijos vykdymo sąlygos:

²⁴² *Ibid.*, 4 str.

²⁴³ *Ibid.*, 5 str.

²⁴⁴ *Ibid.*, 6 str.

²⁴⁵ *Ibid.*, 7 str. 1 d.

²⁴⁶ *Ibid.*, 7 str. 2 d. a p.

²⁴⁷ *Ibid.*, 7 str. 2 d. b p.

²⁴⁸ *Ibid.*, 8 str.

²⁴⁹ *Ibid.*, 9 str.

²⁵⁰ *Ibid.*, 10 str.

²⁵¹ *Ibid.*, 11 str. 1 d.

²⁵² *Ibid.*, 12 str. 1, 2 d.

1. Valstybė, kuri gavo kitos valstybės prašymą konfiskuoti priemones ar pajamas, esančias jos teritorijoje, privalo vykdyti prašančiosios valstybės teismo nutarimą konfiskuoti tokias priemones ar pajamas arba perduoti prašymą savo kompetentingoms institucijoms, kad būtų gautas nutarimas konfiskuoti arba, jei toks nutarimas yra, jį įgyvendinti.²⁵³ Konfiskacija vykdoma pagal prašomosios valstybės įstatymais reglamentuotą leidimų konfiskuoti gavimo ir konfiskavimo procedūrą.²⁵⁴ Gauti faktų duomenys įpareigoja prašomąją valstybę tiek, kiek jie yra konstatuoti prašančiosios valstybės teismo sprendime ar nuosprendyje arba kiek teismo nuosprendis ar sprendimas jais besąlygiškai remiasi.²⁵⁵

2. Konfiskuotą turtą tvarko prašomoji valstybė pagal savo vidaus įstatymus, jeigu valstybės nesusitaria kitaip.²⁵⁶

3. Prašymas konfiskuoti, pateiktas pagal 13 straipsnį, nesusijęs su prašančiosios Šalies teise pačiai įgyvendinti nutarimą konfiskuoti.²⁵⁷

4. Bendra konfiskavimo vertė negali viršyti nutarime nurodytos konfiskuoti pinigų sumos. Jeigu valstybė mano, kad taip gali atsitikti, suinteresuotos valstybės konsultuojasi, kad būtų išvengta tokio rezultato.²⁵⁸

5. Prašomoji valstybė netaiko įkalinimo už neatvykimą į teismą (įsipareigojimų nevykdymą) ar bet kokios kitos priemonės, varžančios asmens laisvę, pagal prašymą, jei prašančioji valstybė to specialiai nenurodė prašyme.²⁵⁹

Europos 1990 metų konvencijoje reglamentuojama kokiais atvejais gali būti atsisakoma bendradarbiauti arba bendradarbiavimas atidedamas.

Europos 1990 metų konvenciją ratifikavusios valstybės gali atsisakyti bendradarbiavimo, jeigu:

- veiksmai, kurių siekiama, prieštarautų prašomosios valstybės teisinės sistemos pagrindiniams principams;
- prašymo vykdymas gali padaryti žalą prašomosios valstybės suverenitetui, saugumui, viešajai tvarkai ar kitiems esminiams interesams;
- prašomosios valstybės nuomone, bylos, su kuria susijęs prašymas, svarba nepateisina tokių priemonių;
- nusikaltimas, su kuriuo susijęs prašymas, yra politinis arba finansinis;
- prašomoji valstybė mano, kad siekiami veiksmai būtų priešingi principui *ne bis in idem*;
- nusikaltimas, su kuriuo susijęs prašymas, nebūtų laikomas nusikaltimu pagal prašomosios valstybės įstatymus, kai jis būtų padarytas jos jurisdikcijoje, tačiau šis atsisakymo pagrindas taikomas bendradarbiavimui tik tiek, kiek norimoji pagalba susijusi su priverstiniais veiksmais;²⁶⁰
- šių priemonių negalima imtis pagal prašomosios valstybės vidaus įstatymus tardymo ar teismo nagrinėjimo tikslams esant panašiai bylai toje valstybėje;²⁶¹
- prašomosios valstybės įstatymai reikalauja, kad galima atsisakyti bendradarbiavimo tiek, kiek norima pagalba apima priverstinius veiksmus, ir jeigu norimos priemonės ar bet kurios kitos panašų poveikį turinčios priemonės būtų neleistinos pagal prašančiosios valstybės įstatymus, arba, kiek tai susiję su prašančiosios valstybės

²⁵³ *Ibid.*, 13 str. 1 d.

²⁵⁴ *Ibid.*, 14 str. 1 d.

²⁵⁵ *Ibid.*, 14 str. 2 d.

²⁵⁶ *Ibid.*, 15 str. 2 d.

²⁵⁷ *Ibid.*, 16 str. 1 d.

²⁵⁸ *Ibid.*, 16 str. 2 d.

²⁵⁹ *Ibid.*, 17 str.

²⁶⁰ *Ibid.*, 18 str. 1 d.

²⁶¹ *Ibid.*, 18 str. 2 d.

kompetentingomis institucijomis, jeigu to prašymo nesankcionavo teisėjas ar kitas teismo pareigūnas, įskaitant prokurorus, užsiimantis kriminalinių nusikaltimų tyrimu;²⁶²

- prašomosios valstybės įstatymai nenumato konfiskacijos už tokios rūšies nusikaltimus, su kuriais susijęs prašymas;²⁶³

- be žalos pareigai, tai prieštarautų prašomosios valstybės vidaus įstatymų dėl konfiskacijos ribų principams, kiek tai susiję su santykiu tarp nusikaltimo ir ekonominio pranašumo, kuris gali būti vertinamas kaip pajamos iš jo arba turto, kuris gali būti vertinamas kaip jo padarymo įrankiai;²⁶⁴

- pagal prašomosios valstybės įstatymus konfiskacijos nebegalima daugiau paskirti ar vykdyti dėl termino pasibaigimo;²⁶⁵

- prašymas nėra susijęs su ankstesniu nuosprendžiu, teismo pobūdžio sprendimu ar konstatavimu tokia sprendime, kad buvo padarytas vienas ar keli nusikaltimai, kurio pagrindu buvo paskirta konfiskacija arba jos siekiama;²⁶⁶

- konfiskacija arba negali būti taikoma prašančiojoje valstybėje, arba dėl jos dar gali būti pateikta apeliacija;²⁶⁷

- prašymas yra susijęs su nutarimu konfiskuoti, kylančiu iš sprendimo, priimto nedalyvaujant (*in absentia*) asmeniui, prieš kurį buvo nukreiptas nutarimas, ir, prašomosios valstybės nuomone, prašančiosios valstybės vykdytas bylos nagrinėjimas, po kurio buvo priimtas šis sprendimas, neužtikrino minimalių gynybos teisių, pripažįstamų būtinomis kiekvienam asmeniui, kuriam pareikštas baudžiamasis kaltinimas.²⁶⁸

- sprendimas nelaikomas priimtu *in absentia*, jeigu jis buvo patvirtintas ar paskelbtas po suinteresuoto asmens prieštaravimo arba jis buvo priimtas dėl apeliacijos su sąlyga, kad apeliacija buvo paduota suinteresuoto asmens.²⁶⁹

Europos 1990 metų konvencijoje nurodyta, kad prašomoji valstybė sprendama ar buvo užtikrintos minimalios gynybos teisės, turi atsižvelgti į tai, ar suinteresuotas asmuo tyčia siekia išvengti teisingumo, taip pat į tai, ar tas asmuo, turėdamas galimybes panaudoti teisinės gynybos priemones prieš sprendimą, priimtą *in absentia*, nutarė to nedaryti. Ši nuostata taikoma ir kai suinteresuotas asmuo, tinkamai gavęs šaukimą atvykti į teismą, nusprendė to nedaryti ir neprašyti bylą atidėti.²⁷⁰

Valstybė negali remtis banko paslaptimi kaip pagrindu atsisakyti bet kokio bendradarbiavimo. Jeigu Šalies vidaus įstatymai reikalauja, ji gali reikalauti, kad prašymas bendradarbiauti, kuris apima banko slaptumo pažeidimą, būtų patvirtintas teisėjo ar kito teismo pareigūno, įskaitant prokurorus, užsiimančius kriminalinių nusikaltimų tyrimu.²⁷¹

Europos 1990 metų konvencijoje nurodyta, kad prašomoji valstybė gali atidėti veiksmus pagal prašymą, jeigu šie veiksmai padarytų žalą jos institucijų atliekamam tardymui ar teisminei bylos nagrinėjimui.²⁷²

Europos 1990 metų konvencijoje nurodyta, kad prašomoji valstybė prieš atsisakydama bendradarbiavimo ar atidėdama jį, tam tikrais atvejais pasikonsultavusi su

²⁶² *Ibid.*, 18 str. 3 d.

²⁶³ *Ibid.*, 18 str. 4 d. a p.

²⁶⁴ *Ibid.*, 18 str. 4 d. b p.

²⁶⁵ *Ibid.*, 18 str. 4 d. c p.

²⁶⁶ *Ibid.*, 18 str. 4 d. d p.

²⁶⁷ *Ibid.*, 18 str. 4 d. e p.

²⁶⁸ *Ibid.*, 18 str. 4 d. f p.

²⁶⁹ *Ibid.*, 18 str. 5 d.

²⁷⁰ *Ibid.*, 18 str. 6 d.

²⁷¹ *Ibid.*, 18 str. 7 d.

²⁷² *Ibid.*, 19 str.

prašančiaja Šalimi, turi nuspręsti, ar prašymas gali būti pateiktas iš dalies ar tokiomis sąlygomis, kokias ji laiko reikalingomis.²⁷³

Europos 1990 metų konvencijoje buvo susitarta dėl pranešimo apie trečiųjų valstybių teises ir jų apsauga (galimybė perduoti dokumentus; siųsti teisinius dokumentus tiesiog asmenims į užsienį paštu; valstybės teisiniams pareigūnams, tarnautojams ar kitoms kompetentingoms institucijoms pristatyti teisinius dokumentus tiesiog per tos valstybės konsulines įstaigas ar per paskyrimo valstybės teisinius pareigūnus, tarnautojus ar kitas kompetingas institucijas), užsienio valstybių sprendimų pripažinimas, atsisakymo pripažinti sprendimą, procesinių (valstybės skiria centrinę įstaigą arba įstaigas, atsakingas už prašymų siuntimą ir atsakymą, tokių prašymų vykdymą arba jų perdavimą kompetentingoms įstaigoms bei praneša Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui paskirtų įstaigų pavadinimus ir adresus) ir kitų bendrųjų normų (prašymų forma, kalba, turinys; legalizavimas; informacija apie veiksmus, kurių buvo imtasi; vartojimo apribojimas; konfidencialumas; išlaidos; nuostoliai; Pasirašymas ir įsigaliojimas; Prisijungimas prie Konvencijos; Teritorinis taikymas; Santykis su kitomis konvencijomis ir susitarimais; Išlygos; Pataisos; Ginčų sprendimas; dalyvavimo nutraukimas; pranešimai).²⁷⁴

Europos 1990 metų konvencijoje nustatyta, kad valstybės skiria centrinę įstaigą arba, jei reikia, įstaigas, kurios būtų atsakingos už prašymų pagal šį skyrių siuntimą ir atsakymą, tokių prašymų vykdymą arba jų perdavimą kompetentingoms įstaigoms ir kiekviena valstybė pasirašymo metu arba ratifikavimo, prisijungimo arba aprobavimo dokumento deponavimo metu praneša Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui paskirtų įstaigų pavadinimus ir adresus pagal šio straipsnio 1 dalį.²⁷⁵

Europos Vadovų Taryba 1997 m. birželio 16–17 d. Amsterdame patvirtino kovos su organizuotu nusikalstamumu veiksmų planą. Veiksmų plane, ypač jo 26e rekomendacijoje, buvo siūloma gerinti susižinojimo padalinių, kompetentingų gauti pranešimus apie įtartinus sandorius bendradarbiavimą. Visos valstybės narės įsteigė finansinės žvalgybos padalinius (toliau – FŽP) gautai informacijai rinkti ir analizuoti, siekiant užkirsti kelią pinigų plovimui ir kovoti su juo, nustatyti ryšį tarp įtartinų finansinių sandorių ir galimos nusikalstamos veiklos, todėl Europos Sąjungos Taryba priėmė **Tarybos sprendimą 2000 m. spalio 17 d. dėl valstybių narių finansinės žvalgybos padalinių bendradarbiavimo susitarimų dėl keitimosi informacija** (toliau – Tarybos sprendimas dėl keitimosi informacija).

Tarybos sprendime dėl keitimosi informacija nurodyta, kad valstybės narės užtikrina, kad:

- FŽP pagal jų nacionalinius įgaliojimus bendradarbiautų rinkdami, analizuodami ir tirdami atitinkamą informaciją šiuose padaliniuose dėl kiekvieno fakto, kuris galėtų būti pinigų plovimo požymiu;²⁷⁶
- FŽP, prašomi ir be išankstinio prašymo, keistūsi informacija, kuri gali būti svarbi FŽP apdorojant, analizuojant informaciją arba tiriant finansines operacijas, susijusias su pinigų plovimu ir su juo susijusius fizinius ar juridinius asmenis;²⁷⁷
- kai valstybė narė yra paskyrusi kaip FŽP policijos instituciją, ji gali teikti to FŽP turimą informaciją, kuria turi būti keičiamasi pagal šį sprendimą, gaunančios valstybės narės tam tikslui paskirtai kompetentingai institucijai;²⁷⁸

²⁷³ *Ibid.*, 20 str.

²⁷⁴ *Ibid.*, III skyriaus 6 skirsnis.

²⁷⁵ *Ibid.*, 23 str. 1, 2 d.

²⁷⁶ Europos Sąjungos Taryba. *Tarybos sprendimas 2000 m. spalio 17 d. dėl valstybių narių finansinės žvalgybos padalinių bendradarbiavimo susitarimų dėl keitimosi informacija*. 1 str. 1 d.

²⁷⁷ *Ibid.*, 1 str. 2 d.

²⁷⁸ *Ibid.*, 1 str. 3 d.

- FŽP būtų vienas padalinys kiekvienoje valstybėje narėje ir atitiktų šį apibrėžimą: „Centrinis nacionalinis padalinys, kuris siekiant kovoti su pinigų plovimu yra atsakingas už atskleidžiamos finansinės informacijos, susijusios su tariamai nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar reikalaujamos pagal nacionalinius teisės aktus, gavimą (ir tiek, kiek leidžiama, prašymą), analizavimą ir platinimą kompetentingoms institucijoms“;²⁷⁹

- Valstybės narės turi užtikrinti, kad FŽP funkcijų pagal šį sprendimą atlikimui neturėtų poveikio jų vidaus statusas, nepaisant to, ar jie yra administracinės, teisėsaugos ar teisminės institucijos.²⁸⁰

Valstybės narės turi nurodyti tą padalinį, kuris yra FŽP, ir raštu pranešti Tarybos Generaliniam Sekretariatui. Šis pranešimas neturi poveikio esamiems FŽP bendradarbiavimo santykiams.²⁸¹

Tarybos sprendime dėl keitimosi informacija nustatyta prašymo pateikimo tvarka ir pridedami dokumentai. Prie prašymo pridedama prašančiam FŽP žinomų faktų pažyma, prašyme FŽP nurodo, kaip prašoma informacija bus naudojama.²⁸² Gavęs prašymą prašomas FŽP visą prašyme nurodytą informaciją (finansinę, teisėsaugos reikalaujamą) pateikia nereikalaujamas oficialaus prašymo pagal valstybėms narėms taikomas konvencijas ar susitarimus.²⁸³

Tarybos sprendime dėl keitimosi informacija numatyta galimybė atsisakyti atskleisti informaciją. Atsisakoma atskleisti informaciją, kuri galėtų pakenkti prašomoje valstybėje narėje atliekamam baudžiamajam tyrimui, kai informacijos atskleidimas būtų aiškiai neproporcingas teisėtiems fizinio ar juridinio asmens arba atitinkamos valstybės narės interesams arba kitaip neatitiktų pagrindinių nacionalinės teisės principų. Toks atsisakymas yra tinkamai paaiškinamas informacijos prašančiam FŽP.²⁸⁴

Tarybos sprendime dėl keitimosi informacija nurodyta, kad informacija ar dokumentai skirti kovos su pinigų plovimo tikslais atskleidžiamai finansinei informacijai gauti. Numatyta galimybė taikyti apribojimus ir sąlygas. Kiekvienas atsisakymas duoti sutikimą yra atitinkamai paaiškinamas.²⁸⁵ FŽP turi imtis visų reikiamų saugumo priemonių, siekdamas užtikrinti, kad pagal Tarybos sprendimą dėl keitimosi informacija pateikta informacija nebūtų prieinama jokioms kitoms valdžios institucijoms, žinyboms ar skyriams.²⁸⁶ Pateikta informacija saugoma laikantis 1981 m. Europos Tarybos konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu ir atsižvelgiant į 1987 m. rugsėjo 15 d. Europos Tarybos rekomendaciją Nr. R(87)15, reglamentuojančią asmens duomenų naudojimą policijos sektoriuje, bent pagal tas pačias konfidencialumo ir asmens duomenų apsaugos taisykles, kurios pagal nacionalinę teisę yra taikomos prašančiam FŽP.²⁸⁷

Europos Sąjungos Taryba 2005 m. vasario 24 d. priėmė **Tarybos pamatinį sprendimą 2005/212/TVR 2005 m. vasario 24 d. dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo** (toliau – Tarybos pamatinis sprendimas dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo), nes pagrindinis tarpvalstybinio organizuoto nusikalstamumo motyvas yra finansinė nauda, todėl bet koks tokio nusikalstamumo prevencijos ir kovos su juo bandymas, kad būtų veiksmingas, turėtų būti

²⁷⁹ *Ibid.*, 2 str. 1 d.

²⁸⁰ *Ibid.*, 3 str.

²⁸¹ *Ibid.*, 2 str. 3 d.

²⁸² *Ibid.*, 4 str. 1 d.

²⁸³ *Ibid.*, 4 str. 2 d.

²⁸⁴ *Ibid.*, 4 str. 3 d.

²⁸⁵ *Ibid.*, 5 str. 1, 2, 3 d.

²⁸⁶ *Ibid.*, 5 str. 4 d.

²⁸⁷ *Ibid.*, 5 str. 5 d.

sutelktas į nusikalstamu būdu įgytų lėšų suradimą, išaldymą, areštavimą ir konfiskavimą. Tačiau tai apsunkina, *inter alia*, skirtingi valstybių narių teisės aktai šioje srityje.

Šio teisės akto tikslas yra užtikrinti, kad visos valstybės narės turėtų veiksmingas taisykles, reglamentuojančias nusikalstamu būdu įgytų pajamų konfiskavimą, *inter alia*, susijusias su įrodinėjimo našta dėl asmens, nuteisto už suorganizuotu nusikalstamumu susijusį nusikaltimą, turimo turto šaltinio.

Tarybos pamatinis sprendimas dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo nekliudo valstybei narei taikyti savo konstitucines taisykles, susijusias su teisingu procesu, visų pirma nekaltumo prezumpcija, nuosavybės teisėmis, asociacijos laisve, spaudos laisve ir žodžio laisve kitose žiniasklaidos priemonėse.²⁸⁸

Tarybos pamatiniame sprendime dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo nuspręsta, kad kiekviena valstybė narė:

- imasi būtinų priemonių, kad galėtų konfiskuoti visas arba dalį nusikaltimo priemonių ir lėšų, įgytų iš nusikaltimų, už kuriuos baudžiama laisvės atėmimu daugiau kaip vieneriems metams, arba turtą, kurio vertė atitinka tokias lėšas;²⁸⁹

- nustato būtinas priemones konfiskuoti visą arba dalį nusikalstamu būdu įgyto turto, priklausančio asmeniui, nuteistam už nusikaltimą padarytą nusikalstamo susivienijimo,²⁹⁰ jeigu tas nusikaltimas yra susijęs su nusikaltimais, kurių ilgiausias terminas ne trumpesnis nei 5–10 metų, išskyrus pinigų plovimą, už kuriuos baudžiama laisvės atėmimo bausmėmis ar susijęs su pinigų plovimu, už kurį baudžiama laisvės atėmimo bausmėmis, kurių ilgiausias terminas ne mažesnis nei 4 metai, ir nusikaltimas yra tokio pobūdžio, kad gali suteikti finansinę naudą;²⁹¹

- imasi būtinų priemonių, leidžiančių konfiskuoti pagal šį straipsnį jeigu nacionalinis teismas yra visiškai įsitikinęs, jog svarstomas turtas buvo įgytas iš nuteisto asmens nusikalstamos ar panašios nusikalstamos veiklos laikotarpiu prieš nuteisimą arba jeigu nustatyta, kad turto vertė yra neproporcinga nuteistojo asmens teisėtoms pajamoms;²⁹²

- gali svarstyti ar priimti būtinas priemones dėl galimybės turtą konfiskuoti visą arba iš dalies, įgytą atitinkamo asmens artimųjų giminaičių ir turtą, perduotą juridiniam asmeniui, kurio atžvilgiu atitinkamas asmuo, veikdamas vienas arba kartu su savo artimaisiais giminaičiais, kontroliuoja, tas pats taikoma, jeigu atitinkamas asmuo gauna didžiąją dalį juridinio asmens pajamų.²⁹³

- gali naudoti kitas nei baudžiamojo proceso procedūras, skirtas iš pažeidėjo atimti svarstomą turtą.²⁹⁴

Tarybos pamatiniame sprendime dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo nurodyta, kad kiekviena valstybė imasi reikalingų priemonių užtikrinti, kad suinteresuotos šalys turėtų veiksmingas priemones apginti savo teises²⁹⁵ bei išlieka pareiga gerbti pagrindines teises, pagrindinius principus, visų pirma įskaitant nekaltumo prezumpciją, kurią garantuoja Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnis.²⁹⁶²⁹⁷

²⁸⁸ Europos Sąjungos Taryba. *Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR 2005 m. vasario 24 d. dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo*. Konstatuojamosios dalies 11 punktą.

²⁸⁹ *Ibid.*, 2 str. 1 d.

²⁹⁰ *Ibid.*, 3 str. 1 d. a p.

²⁹¹ *Ibid.*, 3 str. 1 d. b p.

²⁹² *Ibid.*, 3 str. 2 d. a, b, c p.

²⁹³ *Ibid.*, 3 str. 3 d.

²⁹⁴ *Ibid.*, 3 str. 4 d.

²⁹⁵ *Ibid.*, 4 str.

²⁹⁶ *Ibid.*, 5 str.

²⁹⁷ *Europos Sąjungos sutarties ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija (2016/C 202/01)* [interaktyvus]. 59 tomas, 2016 m. birželio 7 d., p. 21. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_lt_txt.pdf>.

Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba 2005 m. spalio 26 d. priėmė **Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyvą 2005/60/EB 2005 m. spalio 26 d. dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui** (toliau – Direktyva 2005/60/EB) buvo priimta, siekiant finansinės sistemos naudojimo pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo tikslais prevencijos. Šio tikslo galima pasiekti tik Europos Sąjungos Bendrijos lygmeniu, nes pinigų plovimas ir teroristų finansavimas dažnai yra vykdomi tarptautiniu mastu ir pavienės valstybės negali efektyviai užkirsti kelio minėtiems nusikaltimams. Kaip nurodyta Direktyvoje 2005/60/EB dideli nešvarių pinigų srautai gali pakenkti finansų sektoriaus stabilumui, reputacijai bei kelti grėsmę vieningai rinkai, o terorizmas galėjo ardyti pačius Europos visuomenės pamatus. Taip pat buvo būtina išplėsti šios direktyvos prevencines priemones, kad jos apimtų ne tik manipuliacijas nusikalstamu būdu gautais pinigais, bet ir pinigų ar turto kaupimą terorizmo tikslais, nes pradžioje pinigų plovimo sąvoka apsiribojo tik nusikalstamomis veikomis, susijusiomis su prekyba narkotikais, pastaraisiais metais pinigų plovimas yra apibrėžiamas daug plačiau ir siejamas su platesniu pirminių nusikaltimų ratu, įdiegti konkretesnes ir išsamesnes nuostatas, susijusias su kliento ir bet kokio tikrojo savininko tapatybės nustatymu ir tapatybės patikrinimu.²⁹⁸

Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) 2012 m. byloje *Michaud v. France* buvo kilęs ginčas, ar Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB 19-oji konstatuojamoji dalis (kurioje nurodoma, kad pinigų plovimo prevencijos režimas turi būti taikomas ir notarams bei kitiems nepriklausomiems teisininkams, jeigu egzistuoja labai didelis pavojus, kad šių teisininkų paslaugomis bus piktnaudžiaujama siekiant „plauti“ lėšas, gautas iš nusikalstamos veiklos) neprieštarauja Europos Žmogaus teisių konvencijos 6 ir 8 straipsniams, kai teisininkas iš savo kliento sužino informaciją apie pinigų plovimą prieš teismo procesą, jo metu ar po jo ir teikia jam teisinės konsultacijas. EŽTT nurodė, kad teisininkas neprivalo atskleisti iš kliento sužinotos informacijos apie pinigų plovimą dėl bendrojo intereso, nes ji yra laikoma profesine paslaptimi. Tačiau EŽTT taip pat nurodė, kad tokia informacija nėra laikoma profesine paslaptimi, kai teisininkas dalyvauja pinigų plovimo veikloje arba teikia teisinės konsultacijas siekiant pinigų plovimo tikslų, arba kai teisininkas žino, kad jo klientas siekia teisinių patarimų siekdamas pinigų plovimo tikslų.²⁹⁹ Direktyva 2005/60/EB buvo panaikinta 2015 m. gegužės 20 d. priėmus direktyvą 2015/849, kurios 9-oji konstatuojamoji dalis yra panaši, tačiau yra papildyta taip, kad atspindėtų šį EŽTT išaiškinimą.

Europos Bendrijų Komisija, atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį bei 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui, 2006 m. rugpjūčio 1 d. priėmė **Komisijos direktyvą 2006/70/EB 2006 m. rugpjūčio 1 d. nustatančią Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB įgyvendinimo priemones, susijusias su „politikoje dalyvaujančių asmenų“ apibrėžimu, ir supaprastinto deramo klientų tikrinimo procedūroms taikomus techninius kriterijus bei išimtis, suteikiamas dėl to, kad finansine veikla verčiamasi retai arba labai ribotai** (toliau - Direktyva 2006/70/EB), siekiant užtikrinti vienodą šios direktyvos taikymą, nustatomos Direktyvos 2005/60/EB įgyvendinimo priemonės, apimančios politikoje dalyvaujančių asmenų apibrėžimo techninius aspektus; techninius kriterijus, skirtus nustatyti, ar situacijos sudaro mažą pinigų plovimo arba teroristų finansavimo grėsmę; techninius kriterijus, skirtus nustatyti, ar yra pateisinama netaikyti

²⁹⁸ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva 2005/60/EB 2005 m. spalio 26 d. dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui*. Konstatuojamoji dalis.

²⁹⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. gruodžio 6 d. sprendimas *Michaud prieš Prancūziją* byloje, Nr. 12323/11, § 6, 8. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <[54](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-115377%22]}>>.</p></div><div data-bbox=)

direktyvos tam tikriems vykdančioms finansinę veiklą retai arba labai ribotai juridiniams arba fiziniams asmenims.

Direktyvoje 2006/70/EB išaiškinta, kuriems asmenims taikoma Direktyvos 2005/60/EB 3 straipsnio 8 dalis „fiziniai asmenys, kuriems yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos“, „artimieji šeimos nariai“, „artimais pagalbininkais esantys asmenys“.³⁰⁰

Direktyvoje 2006/70/EB nurodyti kriterijai pagal kuriuos, valstybės narės gali laikyti klientus mažą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo grėsmę keliančiais klientais, jei jie yra valstybinės valdžios institucijos arba viešosios įstaigos; pagal kuriuos valstybės narės gali leisti įstaigoms ir asmenims, laikyti produktus arba su tokiais produktais susijusius sandorius keliančiais mažą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo grėsmę, jei jie atitinka visus nurodytus kriterijus;³⁰¹ įdiegti techniniai kriterijai, skirti nustatyti, ar pagal Direktyvos 2005/60/EB 2 straipsnio 2 dalį yra pateisinama netaikyti direktyvos tam tikriems vykdančioms finansinę veiklą retai arba labai ribotai juridiniams arba fiziniams asmenims.³⁰²

Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė **Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2008/20/EB 2008 m. kovo 11 d. iš dalies keičiančią Direktyvos 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais**, kurioje Direktyvos 2005/60/EB pakeitimai yra techninio pobūdžio ir susiję tik su komiteto procedūra, kur nurodyta, kad iki 2010 m. gruodžio 31 d., o vėliau mažiausiai kas trejus metus Komisija persvarsto nuostatas, susijusias su jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais, ir Europos Parlamentui bei Tarybai pateikia ataskaitą apie šių įgaliojimų veikimą. Visų pirma ataskaitoje išnagrinėjama, ar Komisija turėtų siūlyti šios direktyvos pakeitimus siekiant užtikrinti tinkamą Komisijai suteiktų įgyvendinimo įgaliojimų apimtį. Kartu su išvada, kurioje nurodoma, ar būtini pakeitimai, išsamiai nurodomos jų pagrindžiančios priežastys. Jei reikia, kartu su ataskaita pateikiamas teisės akto pasiūlymas pakeisti nuostatas, pagal kurias Komisijai suteikiami įgyvendinimo įgaliojimai.³⁰³ Kadangi šie pakeitimai buvo techninio pobūdžio, tai jų nereikėjo perkelti į valstybių narių nacionalinę teisę.

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 2015 m. gegužės 20 d. dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012, panaikino Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/60/EB bei Komisijos direktyvą 2006/70/EB.³⁰⁴

Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 2005 m. spalio 26 d. dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės (toliau – Reglamentas Nr. 1889/2005) buvo priimtas, nes egzistuoja rizika, kad mechanizmo, kurio paskirtis – užkirsti kelią pinigų plovimui, stebint sandorius, vykdomus per kredito bei finansų įstaigas, ir tam tikra profesine veikla užsiimančius asmenis, panaudojimas paskatins grynųjų pinigų gabenimo siekiant neteisėtų tikslų apimčių padidėjimą. Reglamentas Nr. 1889/2005

³⁰⁰ Europos Komisija. *Komisijos direktyva 2006/70/EB 2006 m. rugpjūčio 1 d. nustatanti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB įgyvendinimo priemones, susijusias su „politikoje dalyvaujančių asmenų“ apibrėžimu, ir supaprastinto deramo klientų tikrinimo procedūroms taikomus techninius kriterijus bei išimtis, suteikiamas dėl to, kad finansine veikla verčiamasi retai arba labai ribotai.* 2 str.

³⁰¹ *Ibid.*, 3 str.

³⁰² *Ibid.*, 1 str. 3 p.

³⁰³ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva 2008/20/EB 2008 m. kovo 11 d. iš dalies keičianti Direktyvos 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais.* 1 str. 2 d. b p.

³⁰⁴ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva (ES) 2015/849 2015 m. gegužės 20 d. dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012.* 66 str.

papildo Direktyvos 91/308/EEB nuostatas dėl sandorių, vykdomų per finansų bei kredito įstaigas ir tam tikra profesine veikla užsiimančius asmenis, nustatydamas kompetentingų institucijų atliekamas į Bendriją įvežamų ar iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės suderintas taisykles.³⁰⁵ Šis reglamentas neužkerta kelio taikyti nacionalines grynųjų pinigų gabenimo Bendrijos viduje kontrolės priemones.³⁰⁶

Reglamente Nr. 1889/2005 nustatyta prievolė bet kuriam fiziniam asmeniui, atvykstančiam į Bendriją ar išvykstančiam iš jos ir gabenančiam grynuosius pinigus, kurių vertė ne mažesnė kaip 10 000 eurų, deklaruoti tą pinigų sumą pagal šį reglamentą valstybės narės, per kurią jis atvyksta į Bendriją ar išvyksta iš jos, kompetentingai institucijai. Prievolė deklaruoti laikoma neįvykdyta, jeigu pateikta informacija yra neteisinga ar neišsami.³⁰⁷

Reglamente Nr. 1889/2005 nurodyti reikalavimai:

- duomenų pateikimui (nurodytas deklarantas, įskaitant jo pilną vardą ir pavardę, gimimo datą ir vietą bei pilietybę, grynųjų pinigų savininkas; numatomas grynųjų pinigų gavėjas; grynųjų pinigų suma ir pavidalas; grynųjų pinigų kilmė ir numatomas panaudojimas; gabenimo maršrutas; transporto priemonė);³⁰⁸

- kompetentingų institucijų įgaliojimams, įgaliojimai suteikti pareigūnams, remiantis nacionalinės teisės aktuose nustatytais sąlygomis, tikrinti fizinius asmenis, jų bagažą ir jų naudojamas transporto priemones,³⁰⁹ o neįvykdžius prievolės deklaruoti, grynjieji pinigai gali būti sulaikyti administraciniu sprendimu, remiantis nacionalinės teisės aktuose nustatytais sąlygomis.³¹⁰

- informacijos registravimui ir apdorojimui, kur nurodyta, kad deklaracijoje pateiktus duomenis registruoja ir apdoroja valstybės narės kompetentinga institucija, ir ji turi būti prieinama tos valstybės narės institucijoms,³¹¹ jeigu atlikus tikrinimą paaiškėja, kad fizinis asmuo atvyksta į Bendriją ar išvyksta iš jos gabendamas grynųjų pinigų sumas, kurios yra mažesnės už 10 000 eurų, tačiau esama neteisėtos veiklos, susijusios su grynųjų pinigų gabenimu, požymių, valstybės narės kompetentinga institucija gali registruoti ir apdoroti taip pat ir tą informaciją, to asmens pilną vardą ir pavardę, gimimo datą ir vietą, pilietybę bei duomenis apie jo panaudotą transporto priemonę, ir gali būti suteikta prieiga prie visų šių duomenų tos valstybės narės institucijoms;³¹²

- keitimuisi informacija, kur nurodyta, kad esant požymių, kad grynųjų pinigų sumos sietinos su kokia nors neteisėta veikla, susijusia su grynųjų pinigų gabenimu, informacija, gauta iš deklaracijos arba atlikus tikrinimą, gali būti perduodama kompetentingoms institucijoms kitose valstybėse narėse,³¹³ esant požymių, kad grynųjų pinigų sumos sietinos su pajamomis, gautomis iš sukčiavimo ar bet kurios kitos neteisėtos veiklos, darančios žalą Europos Sąjungos finansiniams interesams, informacija taip pat perduodama ir Europos Komisijai.³¹⁴

- keitimuisi informacija su trečiosiomis šalimis, kur nurodyta, kad teikdamos administracinę tarpusavio pagalbą, pagal šį reglamentą gautą informaciją valstybės narės arba Komisija gali perduoti trečiajai šaliai, gavus kompetentingų institucijų, sutikimą ir laikantis

³⁰⁵ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 2005 m. spalio 26 d. dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės*. 1 str. 1 d.

³⁰⁶ *Ibid.*, 1 str. 2 d.

³⁰⁷ *Ibid.*, 3 str. 1 d.

³⁰⁸ *Ibid.*, 3 str. 2 d.

³⁰⁹ *Ibid.*, 4 str. 1 d.

³¹⁰ *Ibid.*, 4 str. 2 d.

³¹¹ *Ibid.*, 5 str. 1 d.

³¹² *Ibid.*, 5 str. 2 d.

³¹³ *Ibid.*, 6 str. 1 d.

³¹⁴ *Ibid.*, 6 str. 2 d.

atitinkamų nacionalinių ir Bendrijos teisės aktų nuostatų, kai keitimasis informacija tiesiogiai susijęs su šio reglamento įgyvendinimu valstybės narės apie tai informuoja Komisiją;³¹⁵

- profesinės paslapties saugojimui, kur nurodyta, kad kompetentingos institucijos neatskleidžia konfidencialaus pobūdžio ar konfidencialiai pateiktos informacijos be ją pateikusio asmens ar institucijos aiškaus sutikimo, tačiau informaciją perduoda tik tuomet, kai privalo tai padaryti, ypač kai tai susiję su teismo procesu;³¹⁶

- sankcijų skyrimui, kur nurodyta, kad sankcijas už nedeklaruotą pinigų vežimą nustato kiekviena valstybė, tokios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.³¹⁷

Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba 2006 m. lapkričio 15 d. priėmė **Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1781/2006 2006 m. lapkričio 15 d. dėl mokėtojo informacijos, pateikiamos pervedant lėšas**, siekiant užkirsti kelią terorizmo finansavimui, užtikrinti visišką pervedamų lėšų atsekamumą (toliau - Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006). Todėl norint užtikrinti informacijos apie mokėtoją perdavimą visoje mokėjimų grandinėje, svarbu numatyti sistemą, pagal kurią mokėjimo paslaugų teikėjai būtų įpareigoti su lėšų pervedimais pateikti tikslią ir prasmingą informaciją apie mokėtoją. Šios priemonės gali būti ypač svarbios ir vertingos pinigų plovimo ar terorizmo finansavimo prevencijai.³¹⁸

Reglamentu (EB) Nr. 1781/2006 pinigų plovimo, teroristų finansavimo prevencijos, tyrimo ir nustatymo tikslais nustatomos taisyklės dėl mokėtojo informacijos, pateikiamos pervedant lėšas.³¹⁹

Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba 2015 m. gegužės 20 d. priėmė **Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos Reglamentą 2015/847 2015 m. gegužės 20 d. dėl informacijos, teikiamos pervedant lėšas, ir kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006** (toliau - Reglamentas 2015/847), siekiant užkirsti kelią teroristų finansavimui ir užtikrinti informacijos perdavimą visoje mokėjimo grandinėje, buvo tikslinga numatyti sistemą, pagal kurią mokėjimo paslaugų teikėjams būtų nustatyta pareiga pervedant lėšas pateikti informaciją apie mokėtoją ir gavėją.³²⁰ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1781/2006 buvo panaikintas atsižvelgiant į pakeitimų, kuriuos reikėtų padaryti, kiekį.³²¹

Reglamente 2015/847 nustatomos taisyklės dėl pervedant lėšas pateikiamos informacijos apie mokėtojus ir gavėjus, kai bent vienas iš lėšų pervedime dalyvaujančių mokėjimo paslaugų teikėjų yra įsisteigęs Sąjungoje.³²²

Reglamentas 2015/847 taikomas:

- lėšų pervedimams bet kuria valiuta, kuriuos siunčia arba gauna Sąjungoje įsisteigęs mokėjimo paslaugų teikėjas arba tarpinis mokėjimo paslaugų teikėjas;³²³

³¹⁵ *Ibid.*, 7 str.

³¹⁶ *Ibid.*, 8 str.

³¹⁷ *Ibid.*, 9 str.

³¹⁸ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006 2006 m. lapkričio 15 d. dėl mokėtojo informacijos, pateikiamos pervedant lėšas*. Konstatuojamosios dalies 6 p.

³¹⁹ *Ibid.*, 1 str.

³²⁰ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Reglamentas 2015/847 2015 m. gegužės 20 d. dėl informacijos, teikiamos pervedant lėšas, ir kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006*. Konstatuojamosios dalies 9 p.

³²¹ *Ibid.*, konstatuojamosios dalies 33 p.

³²² *Ibid.*, 1 str.

³²³ *Ibid.*, 2 str. 1 d.

- kai mokėjimo kortelė, elektroninių pinigų priemonė, mobilusis telefonas arba bet kuris kitas panašių savybių skaitmeninis ar IT prietaisas su išankstinio arba vėlesnio apmokėjimo funkcija naudojami vieno asmens lėšoms pervesti kitam asmeniui.³²⁴

Reglamentas 2015/847 netaikomas:

- lėšų pervedimams, atliekamiems naudojant mokėjimo kortelę, elektroninių pinigų priemonę, mobilųjį telefoną ar bet kurią kitą panašių savybių skaitmeninį ar IT prietaisą su išankstinio arba vėlesnio apmokėjimo funkcija, kai ta kortelė, priemonė arba prietaisas naudojami išimtinai mokėti už prekes ar paslaugas, kai tos kortelės, priemonės arba prietaiso numeris pateikiamas atliekant visus su operacija susijusius pervedimus;³²⁵

- asmenims, kurių vykdomą veiklą sudaro tik dokumentų popieriuje keitimas į elektroninius duomenis ir kurie tai atlieka pagal sutartį su mokėjimo paslaugų teikėju, arba asmenims, kurių vykdomą veiklą sudaro tik pranešimų arba kitų pervedant lėšas naudojamų pagalbinių sistemų arba tarpuskaitos ir atsiskaitymo sistemų suteikimas mokėjimo paslaugų teikėjams;³²⁶

- lėšų pervedimams, kai mokėtojas paima grynuosius pinigus iš savo mokėjimo sąskaitos, kai lėšos pervedamos viešosios valdžios institucijai, valstybėje narėje sumokant mokesčius, baudas ar kitas rinkliavas, kai ir mokėtojas, ir gavėjas yra mokėjimo paslaugų teikėjai, veikiantys savo vardu, kai lėšų pervedimas vykdomas keičiantis elektroninėmis čekių kopijomis, įskaitant suskaitmenintus čekius.³²⁷

Reglamente 2015/847 suteikta teisė valstybei narei nuspręsti netaikyti šio reglamento lėšų pervedimams savo teritorijoje į gavėjo mokėjimo sąskaitą, leidžiant atlikti mokėjimus išimtinai už prekių tiekimą ar paslaugų teikimą, kai įvykdomos visos nurodytos sąlygos (yra galimybė atsekti lėšų pervedimą iš asmens pagal unikalų operacijos atpažinties kodą, pervedamų lėšų suma neviršija 1 000 eurų, gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjui taikoma Direktyva (ES) 2015/849).³²⁸

Reglamente 2015/847 apibrėžtos mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjo pareigos pervedant lėšas Europos Sąjungos teritorijoje ir už Europos Sąjungos ribų, privaloma informacija, gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjo pareigos, tarpinių mokėjimo paslaugų teikėjų pareigos.

Mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjo pareigos užtikrinti, kad pervedant lėšas būtų:

- pateikta informacija apie mokėtoją (mokėtojo vardas ir pavardė (pavadinimas); mokėtojo mokėjimo sąskaitos numeris ir mokėtojo adresas, oficialaus asmens dokumento numeris, kliento identifikacinis numeris arba gimimo data ir vieta);³²⁹

- pateikta informacija apie gavėją (gavėjo vardas ir pavardė (pavadinimas), gavėjo mokėjimo sąskaitos numeris);³³⁰

- nurodytas unikalus operacijos atpažinties kodas, o ne mokėjimo sąskaitos numeris (-iai), kai pervedimas atliekamas ne iš mokėjimo sąskaitos arba ne į mokėjimo sąskaitą;³³¹

- pervedant lėšas patikrinta ar nurodyta informacija yra tiksli, remiantis dokumentais, duomenimis arba informacija, gauta iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio.³³²

³²⁴ *Ibid.*, 2 str. 3 d.

³²⁵ *Ibid.*, 2 str. 3 d. a, b p.

³²⁶ *Ibid.*, 2 str. 4 d.

³²⁷ *Ibid.*, 2 str. 4 d. a, b, c, d p.

³²⁸ *Ibid.*, 2 str. 5 d. a, b, c p.

³²⁹ *Ibid.*, 4 str. 1 d. a, b, c p.

³³⁰ *Ibid.*, 4 str. 2 d. a, b p.

³³¹ *Ibid.*, 4 str. 3 d.

³³² *Ibid.*, 4 str. 4 d.

Pagal Reglamento 2015/847 nuostatas, kai visi mokėjimo grandinėje dalyvaujantys mokėjimo paslaugų teikėjai yra įsisteigę Europos Sąjungoje, pervedant lėšas pateikiamas bent mokėtojo ir gavėjo mokėjimo sąskaitos numeris arba unikalus operacijos atpažinties kodas, tačiau, kai pervedamų lėšų suma viršija 1000 eurų, prašomi pateikti duomenys pagal Reglamento 2015/847 4 straipsnio 3 dalies reikalavimus, kai kelių pervedimų suma viršija 1 000 eurų, prašoma pateikti mokėtojo ir gavėjo vardus ir pavardes (pavadinimus), mokėtojo ir gavėjo mokėjimo sąskaitos numerius arba unikalų operacijos atpažinties kodą.³³³ Kai gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjas yra įsisteigęs ne Europos Sąjungos teritorijoje, pervedant 1 000 eurų neviršijančias lėšų sumas, pateikiama mokėtojo ir gavėjo vardai ir pavardės (pavadinimai), mokėtojo ir gavėjo mokėjimo sąskaitos numeriai arba unikalus operacijos atpažinties kodas.³³⁴

Reglamente 2015/847 nurodyta, kad į gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjo pareigas įeina:

- įgyvendinti veiksmingas procedūras, nustatančias ar pranešimų arba mokėjimo ir atsiskaitymo sistemos laukai, kuriuose pateikiama informacija apie mokėtoją ir gavėją, yra užpildyti naudojant simbolius arba kitas įvesties priemones, leidžiamus naudoti toje sistemoje;³³⁵
- nustatyti trūkstamą informaciją apie mokėtoją arba gavėją, įgyvendinant veiksmingas procedūras, įskaitant atitinkamais atvejais *ex post* stebėseną arba stebėseną realiuoju laiku, atsižvelgiant į tai ar mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjas yra įsisteigęs Sąjungos teritorijoje ar ne;³³⁶
- pervedant 1 000 eurų sumą viršijančias lėšas patikrinti ar nurodyta informacija apie gavėją yra tiksli remiantis dokumentais, duomenimis arba informacija, gauta iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio;³³⁷
- pervedant 1 000 eurų sumos neviršijančias lėšas patikrinti ar informacija apie gavėją yra tiksli, kai lėšas gavo grynaisiais pinigais, anonimiškais elektroniniais pinigais arba turi pagrįstų priežasčių įtarti pinigų plovimu ar teroristų finansavimu;³³⁸
- atmesti pervedimą arba pateikti papildomą informaciją, kai pervedant lėšas trūksta informacijos apie mokėtoją arba gavėją arba ji yra neišsami;³³⁹
- teikti įspėjimus ir nustatyti terminus arba atmesti lėšų pervedimus, kai mokėjimo paslaugų teikėjas pakartotinai nepateikia reikalaujamos informacijos apie mokėtoją arba gavėją;³⁴⁰
- pranešti apie tokį informacijos nepateikimo atvejį ir priemones, kurių imtasi, kompetentingai valdžios institucijai, atsakingai už kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu nuostatų laikymosi stebėseną.³⁴¹

Reglamente 2015/847 nurodyta, kad į tarpinių mokėjimo paslaugų teikėjų pareigas įeina:

- užtikrinti informacijos apie mokėtoją ir gavėją išsaugojimą kartu su pervedimu;³⁴²

³³³ *Ibid.*, 5 str. 1, 2 d.

³³⁴ *Ibid.*, 6 str. 1, 2 d.

³³⁵ *Ibid.*, 7 str. 1 d.

³³⁶ *Ibid.*, 7 str. 1, 2 d. a, b, c p.

³³⁷ *Ibid.*, 7 str. 3 d.

³³⁸ *Ibid.*, 7 str. 4 d.

³³⁹ *Ibid.*, 8 str. 1 d.

³⁴⁰ *Ibid.*, 8 str. 2 d.

³⁴¹ *Ibid.*

³⁴² *Ibid.*, 10 str.

- įgyvendinti veiksmingas procedūras, skirtas nustatyti, ar pranešimų arba mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų, naudojamų atlikti lėšų pervedimą, laukai, kuriuose pateikiama informacija apie mokėtoją ir gavėją, yra užpildyti naudojant simbolius arba kitas įvesties priemones, leidžiamas naudoti toje sistemoje;³⁴³

- įgyvendinti veiksmingas procedūras, atitinkamais atvejais įskaitant *x post* stebėseną arba stebėseną realiuoju laiku, kuriomis galėtų nustatyti, trūkstamą informaciją apie mokėtoją arba gavėją, kai mokėtojo ir gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjai yra įsisteigę Europos Sąjungos teritorijoje, ne Europos Sąjungos teritorijoje ar paketinio pervedimo atveju;³⁴⁴

- nustatyti veiksmingas rizika grindžiamas procedūras, kad nustatytų, ar atlikti, atmesti ar sustabdyti lėšų pervedimą, kai trūksta reikalaujamos informacijos apie mokėtoją ir gavėją, ir imtųsi atitinkamų tolesnių veiksmų;³⁴⁵

- teikti išpėjimus ir nustatyti terminus, atmesti, apriboti ar nutraukti visus būsimus to mokėjimo paslaugų teikėjo lėšų pervedimus, kai mokėjimo paslaugų teikėjas pakartotinai nepateikia reikalaujamos informacijos;³⁴⁶

- pranešti apie pakartotiną informacijos nepateikimo atvejį ir priemones, kurių imtasi, kompetentingai valdžios institucijai, atsakingai už kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu nuostatų laikymosi stebėseną;³⁴⁷

Reglamente 2015/847 nurodyti reikalavimai dėl informacijos teikimo, duomenų apsaugos ir informacijos saugojimo. Mokėjimo paslaugų teikėjai privalo:

- atsakyti išsamiai ir nedelsdami į tos valstybės narės valdžios institucijų, atsakingų už pinigų plovimo arba teroristų finansavimo prevenciją ir už kovą su jais, užklausimus;³⁴⁸

- tvarkyti asmens duomenis tik pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos tikslais, tvarkyti asmens duomenis komerciniais tikslais draudžiama;³⁴⁹

- pateikti reikalaujamą informaciją naujiems klientams prieš pradėdant verslo santykius arba prieš atliekant operaciją, kuri nėra nuolatinė;³⁵⁰

- užtikrinti, kad būtų laikomasi tvarkomų duomenų konfidencialumo reikalavimų;³⁵¹

- užtikrinti, kad informacija apie mokėtoją ir gavėją būtų saugoma ilgiau nei griežtai būtina (mokėtojo ir gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjai 4–7 straipsniuose nurodytą informaciją saugo penkerius metus);³⁵²

- užtikrinti, kad pasibaigus saugojimo laikotarpiui, asmens duomenys būtų ištrinti, nebent kitaip numatyta nacionalinėje teisėje, esant tolimesnio saugojimo būtinumui ir atlikusios proporcingumo vertinimą, tokiu atveju tolesnis saugojimo laikotarpis negali viršyti penkerių metų.³⁵³

- užtikrinti, kad informacija būtų saugojama tolesnį penkerių metų laikotarpį, tais atvejais, kai valstybėje narėje yra nebaigtų teismo procesų, susijusių su įtariamo pinigų plovimo ar teroristų finansavimo prevencija, nustatymu, tyrimu arba dėl to vykdomu baudžiamuoju persekiojimu, o mokėjimo paslaugų teikėjas turi informacijos arba dokumentų, susijusių su tais nebaigtais procesais.³⁵⁴

³⁴³ *Ibid.*, 11 str. 1 d.

³⁴⁴ *Ibid.*, 11 str. 2 d. a, b, c p.

³⁴⁵ *Ibid.*, 12 str. 1 d.

³⁴⁶ *Ibid.*, 12 str. 2 d.

³⁴⁷ *Ibid.*, 12 str. 2 d.

³⁴⁸ *Ibid.*, 14 str.

³⁴⁹ *Ibid.*, 15 str. 2 d.

³⁵⁰ *Ibid.*, 15 str. 3 d.

³⁵¹ *Ibid.*, 15 str. 4 d.

³⁵² *Ibid.*, 16 str. 1 d.

³⁵³ *Ibid.*, 16 str. 2 d.

³⁵⁴ *Ibid.*, 16 str. 3 d.

Reglamente 2015/847 nurodyta, kad taisyklės dėl administracinių sankcijų ir priemonių, taikomų už šio reglamento nuostatų pažeidimus, nustato valstybės narės, numatytos sankcijos ir priemonės turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Valstybės narės gali nuspręsti nenustatyti taisyklių dėl administracinių sankcijų ar priemonių už šio reglamento nuostatų pažeidimus, kuriems taikomos baudžiamosios sankcijos pagal jų nacionalinę teisę, tačiau apie šį sprendimą privalo pranešti Komisijai.³⁵⁵

Pagal Reglamento 2015/847 nuostatas valstybės narės užtikrina, kad :

- pažeidimo atveju sankcijas ar priemones būtų galima taikyti valdymo organo nariams ir visiems kitiems fiziniams asmenims, kurie pagal nacionalinę teisę yra atsakingi už pažeidimą;³⁵⁶

- būtų suteikti visus priežiūros ir tyrimų įgaliojimus kompetentingoms valdžios institucijoms būtinus jų funkcijoms vykdyti;³⁵⁷

- juridiniai asmenys būtų laikomi atsakingais už pažeidimus, kuriuos jų naudai įvykdo asmuo, veikiantis individualiai arba kaip atitinkamo juridinio asmens organo narys ir einantis vadovaujamas pareigas tame juridiniame asmenyje, remdamasis įgaliojimu atstovauti juridiniam asmeniui, priimti sprendimus juridinio asmens vardu arba vykdyti kontrolę juridiniame asmenyje;³⁵⁸

- juridiniai asmenys galėtų būti laikomi atsakingais tais atvejais, kai dėl nepakankamos priežiūros ar kontrolės juridinio asmens naudai padaro jam pavaldus asmuo;³⁵⁹

- kompetentingos valdžios institucijos naudodamosi savo įgaliojimais nustatytų administracines sankcijas ir priemones bet kuriuo būdu (tiesiogiai, bendradarbiaudamos su kitomis valdžios institucijomis, savo atsakomybe perduodamos įgaliojimus tokioms kitoms valdžios institucijoms, kreipdamosi į kompetentingas teismines institucijas);³⁶⁰

- administracinės sankcijos ir priemonės apimtų nustatytas priemones tam tikrais atvejais (mokėjimo paslaugų teikėjui pakartotinai arba sistemingai nepateikiant reikalaujamos informacijos apie mokėtoją arba gavėją, pakartotinai, sistemingai ar rimtai pažeidžiant pareigą saugoti informaciją, neįgyvendinant veiksmingų rizika grindžiamų procedūrų, tarpiniam mokėjimo paslaugų teikėjui rimtai pažeidžiant reikalavimus dėl trūkstamos informacijos apie mokėtoją arba gavėją);³⁶¹

- kompetentingos valdžios institucijos nepagrįstai nedelsdamos paskelbtų apie administracines sankcijas ir priemones, įskaitant informaciją apie pažeidimo rūšį ir pobūdį ir už jį atsakingų asmenų tapatybę, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad tai yra būtina ir proporcinga;³⁶²

- kompetentingos valdžios institucijos veiksmingai vykdytų stebėseną bei imtųsi priemonių, būtinų užtikrinti šio reglamento vykdymą, ir skatina pasitelkiant veiksmingus mechanizmus kompetentingoms valdžios institucijoms pranešti apie šio reglamento nuostatų pažeidimus.³⁶³

Reglamente 2015/847 nurodyta, kad Komisijai padeda Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos komitetas (toliau – Komitetas).³⁶⁴

³⁵⁵ *Ibid.*, 17 str. 1 d.

³⁵⁶ *Ibid.*, 17 str. 2 d.

³⁵⁷ *Ibid.*, 17 str. 4 d.

³⁵⁸ *Ibid.*, 17 str. 5 d. a, b, c p.

³⁵⁹ *Ibid.*, 17 str. 6 d.

³⁶⁰ *Ibid.*, 17 str. 7 d. a, b, c, d p.

³⁶¹ *Ibid.*, 18 str. a, b, c, d p.

³⁶² *Ibid.*, 19 str.

³⁶³ *Ibid.*, 22 str. 1 d.

³⁶⁴ *Ibid.*, 23 str. 1 d.

Reglamente 2015/847 nurodyta, kad Komisija gali leisti bet kuriai valstybei narei sudaryti susitarimą su trečiaja šalimi arba teritorija, kuri nėra Sąjungos teritorijos dalis, kuriame būtų nustatyta nuo šio reglamento nukrypti leidžiančių nuostatų, kad lėšų pervedimus tarp tos šalies arba teritorijos ir atitinkamos valstybės narės būtų galima laikyti lėšų pervedimais toje valstybėje narėje.³⁶⁵ Sudaryti tokius susitarimus gali būti leista tik tuomet, jeigu įvykdomos visos sąlygos:

- atitinkama valstybė ar teritorija bendrai naudojasi pinigų sąjunga su atitinkama valstybe nare, sudaro dalį tos valstybės narės valiutos zonos arba su Sąjunga, atstovaujama valstybės narės, yra pasirašiusi susitarimą dėl pinigų;³⁶⁶
- atitinkamos valstybės ar teritorijos mokėjimo paslaugų teikėjai tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvauja tos valstybės narės mokėjimo ir atsiskaitymo sistemose;³⁶⁷
- atitinkama valstybė ar teritorija reikalauja, kad jos jurisdikcijai priskiriami mokėjimo paslaugų teikėjai taikytų tokias pačias taisykles, kaip nustatyta pagal šį reglamentą.³⁶⁸

Valstybė narė, norinti sudaryti susitarimą, su trečiaja šalimi arba teritorija, kuri nėra Sąjungos teritorijos dalis, pateikia prašymą Komisijai ir suteikia jai visą informaciją, būtiną prašymui įvertinti.³⁶⁹ Komisija įvertina turimą informaciją, jeigu informacijos trūksta, kreipiasi į atitinkamą valstybę narę ir patikslina, kokios papildomos informacijos reikalaujama,³⁷⁰ gavusi reikiamą informaciją perduoda prašymo kopijas kitoms valstybėms narėms ir³⁷¹ per nustatytą terminą nusprendžia ar leisti atitinkamai valstybei narei sudaryti prašomą susitarimą.³⁷²

Europos parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba 2015 m. gegužės 20 d. priėmė **Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2015/849 2015 m. gegužės 20 d. dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB** (toliau – Direktyva (ES) 2015/849), siekiant užkirsti kelią Sąjungos finansų sistemos panaudojimui pinigų plovimo ir teroristų finansavimo tikslais.³⁷³ Direktyvoje (ES) 2015/849 reglamentuojama, kad valstybės narės užtikrina, kad pinigų plovimas ir teroristų finansavimas būtų uždrausti.³⁷⁴

Direktyva (ES) 2015/849 taikoma įpareigotiesiems subjektams kredito įstaigoms, finansų įstaigoms:

- kredito įstaigoms;
- finansų įstaigoms;
- fiziniams ar juridiniams asmenims, kai jie vykdo savo profesinę veiklą: auditoriams, išorės apskaitininkams ir mokesčių konsultantams; notarams ir kitiems nepriklausomiems teisininkams, kai jie dalyvauja kokiam nors finansų ar nekilnojamojo turto sandoryje, tiek veikdami kliento vardu ir jo naudai, tiek padėdami savo klientui planuoti ar vykdyti sandorius, susijusius su nekilnojamojo turto ar verslo subjektų pirkimu ir pardavimu;

³⁶⁵ *Ibid.*, 24 str. 1 d. a, b, c p.

³⁶⁶ *Ibid.*, 24 str. 1 d. a p.

³⁶⁷ *Ibid.*, 24 str. 1 d. b p.

³⁶⁸ *Ibid.*, 24 str. 1 d. c p.

³⁶⁹ *Ibid.*, 24 str. 2 d.

³⁷⁰ *Ibid.*, 24 str. 4 d.

³⁷¹ *Ibid.*, 24 str. 5 d.

³⁷² *Ibid.*, 24 str. 6 d.

³⁷³ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva (ES) 2015/849 2015 m. gegužės 20 d. dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB*. 1 str. 1 d.

³⁷⁴ *Ibid.*, 1 str. 2 d.

klientų pinigų, vertybinių popierių ar kito turto valdymu; banko, taupomųjų ar vertybinių popierių sąskaitų atidarymu ar valdymu; įnašų, reikalingų bendrovių sukūrimui, veikimui ar valdymui, organizavimu; patikros, bendrovių, fondų ar panašių struktūrų sukūrimu, veikimu ar valdymu; patikros ar bendrovių paslaugų teikėjams; nekilnojamojo turto agentams; kitiems prekiaujantiems asmenims, jeigu mokėjimai atliekami arba gaunami grynaisiais pinigais, o mokėjimo suma yra 10 000 eurų ar daugiau, nepriklausomai nuo to, ar sandoris vykdomas kaip viena operacija ar kaip keletas operacijų, kurios atrodo tarpusavyje susijusios; lošimo paslaugų teikėjams.³⁷⁵

Direktyvoje (ES) 2015/849 valstybėms narėms, atlikusioms tinkamą rizikos vertinimą, suteikta teisė:

- nuspręsti visiškai arba iš dalies netaikyti nacionalinių nuostatų tam tikrų lošimo paslaugų teikėjams, išskyrus kazino, remiantis įrodyta maža rizika, kurią kelia tokių paslaugų operacijų pobūdis ir mastas;³⁷⁶

- nuspręsti, kad asmenys, kurie finansine veikla užsiima retai arba labai ribotai, o pinigų plovimo ar teroristų finansavimo rizika yra maža, nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, jei laikomasi visų kriterijų (finansinės veiklos absoliuti vertė yra ribota, apribota sandoriais, nėra pagrindinė veikla, yra pagalbinė ir tiesiogiai susijusi su jų pagrindine veikla, pagrindinė veikla neįeina į taikomų sričių sąrašą, teikiama tik tokių asmenų pagrindinės veiklos klientams ir nėra apskritai siūloma visuomenei);³⁷⁷

- reikalauti, kad bendra finansinės veiklos apyvarta, nustatyta nacionaliniu lygiu, neviršytų ribinės vertės (1 000 eurų sumos), kuri turi būti pakankamai žema, atsižvelgiant į finansinės veiklos pobūdį, siekiant užtikrinti, kad nurodyto pobūdžio sandoriai būtų nepraktiškas ir neveiksmingas metodas pinigams plauti arba teroristams finansuoti;³⁷⁸

- reikalauti, kad finansinės veiklos, kuri nėra tokių asmenų pagrindinė veikla, apyvarta neviršytų 5 % bendros atitinkamo fizinio ar juridinio asmens vykdomos veiklos apyvartos;³⁷⁹

- nuspręsti atšaukti sprendimus dėl asmenų, kurie finansine veikla užsiima retai arba labai ribotai, pasikeitus aplinkybėms ir apie tokius sprendimus pranešti Komisijai, kuri praneša kitoms valstybėms narėms.³⁸⁰

- pradėti rizika grindžiamą stebėsenos veiklą arba imtis kitų pakankamų priemonių užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama pagal šį straipsnį priimtuose sprendimuose suteiktomis išimtimis;³⁸¹

- užtikrinti, kad šios direktyvos taikymo sritis visiškai arba iš dalies apimtų ne tik įpareigotuosius subjektus, bet ir kitas profesijas bei kitų kategorijų įmones, kurių veikla ypač gali būti panaudojama pinigų plovimo ar teroristų finansavimo tikslais, apie išplėstą taikymo sritį informuoti Komisiją.³⁸²

Direktyvoje (ES) 2015/849 nurodyta, kad Komisija atlieka pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos, darančios įtaką vidaus rinkai ir susijusios su tarpvalstybine veikla, įvertinimą:

- parengia ataskaitą, kurioje nustatoma, analizuojama ir įvertinama ta rizika Sąjungos lygiu, ataskaitą atnaujina kas dvejus metus arba, jei tikslinga, dažniau;³⁸³

³⁷⁵ *Ibid.*, 2 str. 1 d. 1, 2, 3 p. a, b, c, d, e, f pap.

³⁷⁶ *Ibid.*, 2 str. 2 d.

³⁷⁷ *Ibid.*, 2 str. 3 d. a, b, c, d, e, f p.

³⁷⁸ *Ibid.*, 2 str. 4, 5 d.

³⁷⁹ *Ibid.*, 2 str. 6 d.

³⁸⁰ *Ibid.*, 2 str. 8 d.

³⁸¹ *Ibid.*, 2 str. 9 d.

³⁸² *Ibid.*, 4 str. 1, 2 d.

³⁸³ *Ibid.*, 6 str. 1 d.

- ataskaitoje apima šiuos aspektus: vidaus rinkos sritis, kurioms kyla didžiausia rizika, su kiekvienu atitinkamu sektoriumi susijusias rizikas; labiausiai paplitusias priemones, kuriomis naudojasi nusikaltėliai iš neteisėtos veiklos gautoms pajamoms plauti;³⁸⁴

- leidžia susipažinti su ataskaita valstybėms narėms ir įpareigotiesiems subjektams, kad padėtų jiems nustatyti, suprasti, valdyti ir mažinti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką ir kad kiti suinteresuotieji subjektai, įskaitant nacionalinius teisės aktų leidėjus, Europos Parlamentą, EPI ir FŽP atstovus, galėtų geriau suvokti pavojus;³⁸⁵

- teikia rekomendacijas valstybėms narėms dėl nustatytai rizikai mažinti tinkamų priemonių. Jei valstybės narės, rengdamos savo kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu procedūras, nusprendžia nesilaikyti jokių rekomendacijų, jos apie tai praneša Komisijai ir nurodo tokio sprendimo priežastis;³⁸⁶

- organizuoja veiklą Sąjungos lygiu, atsižvelgia į bendras nuomones ir į tą veiklą įtraukia valstybių narių ekspertus pinigų plovimo ir teroristų finansavimo srityje, FŽP atstovus bei, kai tikslinga, kitas Sąjungos lygmens įstaigas ir leidžia susipažinti su bendromis nuomonėmis valstybėms narėms ir įpareigotiesiems subjektams.³⁸⁷

Direktyvoje (ES) 2015/849 nurodyta, kad kiekviena valstybė narė imasi tinkamų veiksmų jai kylančiai pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai, taip pat bet kokioms su tuo susijusioms duomenų apsaugos problemoms nustatyti, įvertinti, suprasti bei mažinti:³⁸⁸

- paskiria valdžios instituciją arba įsteigia mechanizmą, kuris koordinuotų nacionalinius atsakomuosius veiksmus į nurodytą riziką, apie instituciją pranešama arba to mechanizmo aprašymas pateikiamas Komisijai, EPI ir kitoms valstybėms narėms;³⁸⁹

- atlikdamos rizikos vertinimus, naudojasi Komisijos atliktos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos ataskaitos išvadomis;³⁹⁰

- rizikos vertinimą naudoja siekdama tobulinti savo kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu režimą, nustatydamą sritis, kuriose įpareigotieji subjektai turi taikyti griežtesnes priemones, sektorius arba sritis kur pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizika yra mažesnė ar didesnė, padeda paskirstyti išteklius kovai su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu ir nustatyti jų naudojimo prioritetus, nedelsdama leidžia įpareigotiesiems subjektams susipažinti su atitinkama informacija, kad jiems būtų lengviau atlikti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą;³⁹¹

- su savo rizikos vertinimų rezultatais leidžia susipažinti, Komisijai, EPI ir kitoms valstybėms narėms.³⁹²

- užtikrina, kad įpareigotieji subjektai imtųsi tinkamų veiksmų jiems kylančiai pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai nustatyti ir įvertinti, atsižvelgdami į rizikos veiksnius, tie veiksmai turi būti proporcingi atsižvelgiant į įpareigotųjų subjektų pobūdį ir dydį;³⁹³

- rizikos vertinimai įforminami dokumentais, nuolat atnaujinami ir teikiami atitinkamoms kompetentingoms institucijoms bei atitinkamiems savireguliacijos organams;³⁹⁴

³⁸⁴ *Ibid.*, 6 str. 2 d.

³⁸⁵ *Ibid.*, 6 str. 3 d.

³⁸⁶ *Ibid.*, 6 str. 4 d.

³⁸⁷ *Ibid.*, 6 str. 6 d.

³⁸⁸ *Ibid.*, 7 str. 1 d.

³⁸⁹ *Ibid.*, 7 str. 2 d.

³⁹⁰ *Ibid.*, 7 str. 3 d.

³⁹¹ *Ibid.*, 7 str. 4 d. a, b, c, d, e p.

³⁹² *Ibid.*, 7 str. 5 d.

³⁹³ *Ibid.*, 8 str. 1 d.

³⁹⁴ *Ibid.*, 8 str. 2 d.

- užtikrina, kad įpareigotieji subjektai būtų įdiegę politiką, kontrolės priemones ir procedūras, skirtas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikai, nustatytai Sąjungos, valstybės narės ir atskiro įpareigotojo subjekto lygmenimis, veiksmingai mažinti ir valdyti;³⁹⁵

- nurodyta politika, kontrolė ir procedūros apima: vidaus politikos, kontrolės priemonių ir procedūrų, įskaitant pavyzdines rizikos valdymo priemones, deramą klientų tikrinimą, pranešimą, įrašų saugojimą, vidaus kontrolę, atitikties užtikrinimo valdymą, įskaitant atitikties užtikrinimo pareigūno paskyrimą vadovybės lygiu, kai tikslinga atsižvelgiant į verslo apimtį ir pobūdį, taip pat darbuotojų tikrinimą, parengimą; kai tikslinga atsižvelgiant į verslo apimtį ir pobūdį – nepriklausomą audito funkciją, a punkte nurodytai vidaus politikai, kontrolės priemonėms ir procedūroms išbandyti;³⁹⁶

- reikalauja, kad įpareigotieji subjektai iš savo vyresniosios vadovybės gautų jų diegiamos politikos, kontrolės priemonių ir procedūrų patvirtinimą, ir stebi bei prireikus griežtina taikomas priemones.³⁹⁷

Direktyvoje (ES) 2015/849, siekiant apsaugoti tinkamą vidaus rinkos veikimą, nustatomos trečiųjų valstybių jurisdikcijos, kurių nacionaliniai kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu režimai turi strateginių trūkumų, dėl kurių Sąjungos finansų sistemai kyla didelių grėsmių (toliau – didelės rizikos trečiosios valstybės).³⁹⁸

Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais nustatomos didelės rizikos trečiosios valstybės, atsižvelgiant į strateginius trūkumus, visų pirma susijusius su: trečiosios valstybės teisine ir institucine kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu sistema; trečiosios valstybės kompetentingų institucijų įgaliojimais ir procedūromis kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu srityje; kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu sistemos veiksmingumu mažinant pinigų plovimo ar teroristų finansavimo riziką trečiojoje valstybėje.³⁹⁹

Deleguotieji aktai, priimami per vieną mėnesį po to, kai buvo nustatyti toje dalyje nurodyti strateginiai trūkumai.⁴⁰⁰ Komisija, rengdama deleguotuosius aktus, atitinkamais atvejais atsižvelgia į tarptautinių organizacijų ir standartus nustatančių subjektų, kompetentingų pinigų plovimo prevencijos ir kovos su teroristų finansavimu srityje, parengtus aktualius įvertinimus arba ataskaitas apie atskirų trečiųjų valstybių keliamą riziką.⁴⁰¹

Direktyvoje (ES) 2015/849 reglamentuojama, kad valstybės narės draudžia savo kredito įstaigoms ir finansų įstaigoms turėti anoniminių sąskaitų arba anoniminių banko atsiskaitymo knygelių ir reikalauja, kad egzistuojančių anoniminių sąskaitų arba anoniminių banko atsiskaitymo knygelių savininkams ir jomis besinaudojantiems asmenims kuo greičiau ir bet koku atveju iki pradėdant naudotis tokiomis sąskaitomis arba banko atsiskaitymo knygėmis būtų taikomos deramo klientų tikrinimo priemonės.⁴⁰²

Valstybės narės užtikrina, kad įpareigotieji subjektai deramo klientų tikrinimo priemonės taikytų šiais atvejais:

- pradėdami verslo santykius; vykdydami nenuolatinį sandorį;
- kurio vertė – 15 000 eurų ar daugiau, nepriklausomai ar sandoris vykdomas kaip viena, ar kaip keletas susijusių operacijų; kuriuo pervedamos 1 000 eurų suma viršijančios lėšos;

³⁹⁵ *Ibid.*, 8 str. 3 d.

³⁹⁶ *Ibid.*, 8 str. 4 d. a, b p.

³⁹⁷ *Ibid.*, 8 str. 5 d.

³⁹⁸ *Ibid.*, 9 str. 1 d.

³⁹⁹ *Ibid.*, 9 str. 2 d. a, b, c p.

⁴⁰⁰ *Ibid.*, 9 str. 3 d.

⁴⁰¹ *Ibid.*, 9 str. 4 d.

⁴⁰² *Ibid.*, 10 str. 1 d.

- prekėmis prekiaujančių asmenų atveju, kai vykdomi nenuolatiniai sandoriai grynaisiais pinigais, kurių vertė – 10 000 eurų ar daugiau, nepriklausomai ar sandoris vykdomas kaip viena, ar kaip keletas susijusių operacijų;
- lošimo paslaugų teikėjams – laimėjimo atsiėmimo ar sumų statymo metu arba abiem atvejais, kai vykdomi sandoriai, kurių vertė – 2 000 eurų ar daugiau, nepriklausomai nuo to, ar sandoris vykdomas kaip viena operacija, ar kaip keletas operacijų, kurios atrodo susijusios tarpusavyje;
- kai įtariamas pinigų plovimas ar teroristų finansavimas, nepaisant jokios leidžiančios nukrypti nuostatos, išimties ar ribinės vertės;
- kai esama abejonių dėl anksčiau gautų kliento tapatybės duomenų teisingumo ar pakankamumo.⁴⁰³

Remdamosi tinkamu rizikos vertinimu, kuris įrodo mažą riziką, valstybės narės gali leisti įpareigotiesiems subjektams netaikyti tam tikrų deramo klientų tikrinimo priemonių elektroninių pinigų atžvilgiu, jei laikomasi visų toliau išdėstytų rizikos mažinimo sąlygų:

- mokėjimo priemonės negalima papildyti arba jai taikoma maksimali 250 eurų dydžio mokėjimo sandorių mėnesinė riba ir ją galima naudoti tik toje valstybėje narėje;⁴⁰⁴
- didžiausia elektroniniu būdu saugoma suma neviršija 250 eurų;⁴⁰⁵
- mokėjimo priemonė yra naudojama tik prekėms ar paslaugoms pirkti;⁴⁰⁶
- mokėjimo priemonė negali būti finansuojama anoniminiais elektroniniais pinigais;⁴⁰⁷
- tokių pinigų išleidėjas vykdo pakankamą sandorių arba verslo santykių stebėseną, kad būtų galima nustatyti neįprastus ar įtartinus sandorius.⁴⁰⁸

Valstybės narės užtikrina, kad netaikyti tam tikrų deramo klientų tikrinimo priemonių leidžiančios nuostatos elektroninių pinigų piniginės vertės išpirkimui grynaisiais pinigais arba grynujų pinigų išėmimui, kai išperkama suma viršija 100 eurų.⁴⁰⁹

Deramo klientų tikrinimo priemonės sudaro:

- kliento identifikavimas ir kliento tapatybės patikrinimas remiantis iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio gautais dokumentais, duomenimis ar informacija;⁴¹⁰
- tikrojo savininko tapatybės nustatymas ir pagrįstų priemonių, reikalingų to asmens tapatybei patikrinti tam, kad įpareigotasis subjektas įsitikintų žinantis, kas yra tikrasis savininkas, taikymas, be kita ko, juridinių asmenų, patikros struktūrų, bendrovių, fondų ir panašių juridinių vienetų atveju imantis pagrįstų priemonių, reikalingų kliento nuosavybės ir kontrolės struktūrai suprasti;⁴¹¹
- verslo santykių tikslo ir numatomo pobūdžio vertinimas, o atitinkamais atvejais – informacijos apie juos gavimas;⁴¹²
- nuolatinė verslo santykių stebėseną, įskaitant sandorių, kurie buvo sudaryti tokių santykių metu, tikrinimą, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų įpareigotojo subjekto turimas žinias apie klientą, jo verslą ir rizikos pobūdį, prireikus įskaitant žinias apie lėšų šaltinį bei užtikrinant, kad turimi dokumentai, duomenys ar informacija būtų nuolat atnaujinami.⁴¹³

⁴⁰³ *Ibid.*, 11 str. a, b, c, d, e, f p.

⁴⁰⁴ *Ibid.*, 12 str. 1 d. a p.

⁴⁰⁵ *Ibid.*, 12 str. 1 d. b p.

⁴⁰⁶ *Ibid.*, 12 str. 1 d. c p.

⁴⁰⁷ *Ibid.*, 12 str. 1 d. d p.

⁴⁰⁸ *Ibid.*, 12 str. 1 d. e p.

⁴⁰⁹ *Ibid.*, 12 str. 2 d.

⁴¹⁰ *Ibid.*, 13 str. 1 d. a p.

⁴¹¹ *Ibid.*, 13 str. 1 d. b p.

⁴¹² *Ibid.*, 13 str. 1 d. c p.

⁴¹³ *Ibid.*, 13 str. 1 d. d p.

Direktyvoje (ES) 2015/849 valstybės narės reikalauja, kad kliento ir tikrojo savininko tapatybė būtų patikrinta prieš pradėdant verslo santykius ar prieš vykdant sandorį.⁴¹⁴

Direktyvoje (ES) 2015/849 numatytas supaprastintas ir sustiprintas deramas klientų tikrinimas.

Supaprastintas deramas klientų tikrinimas taikomas, kai valstybė narė arba įpareigotasis subjektas nustato mažesnės rizikos sritis, ta valstybė narė gali leisti įpareigotiesiems subjektams taikyti supaprastinto deramo klientų tikrinimo priemones.⁴¹⁵

Sustiprintas deramas klientų tikrinimas taikomas trečiosiose valstybėse, kurias Komisija yra nustačiusi kaip didelės rizikos trečiąsias valstybes, įsikūrusių fizinių asmenų ar įsisteigusių juridinių asmenų atžvilgiu, taip pat kitais valstybių narių ar įpareigotųjų subjektų nustatytos didesnės rizikos atvejais valstybės narės reikalauja, kad įpareigotieji subjektai taikytų sustiprinto deramo klientų tikrinimo priemones siekiant tos rizikos tinkamo valdymo ir mažinimo.⁴¹⁶

Valstybės narės reikalauja, kad įpareigotieji subjektai, kiek pagrįstai įmanoma, išnagrinėtų visų sudėtingų ir neįprastai didelės sumos sandorių aplinkybes bei tikslą ir visas neįprastas sandorių struktūras, kurios neturi akivaizdaus ekonominio ar teisėto tikslo. Visų pirma, įpareigotieji subjektai sugriežtina verslo santykių stebėsenos laipsnį ir pobūdį, kad nustatytų, ar tie sandoriai ar veiksmai atrodo įtartini.⁴¹⁷

Taip pat sustiprintas deramas klientų tikrinimas taikomas tarpvalstybinėms korespondentinių santykių su trečiosios valstybės įstaigomis respondentėmis; sandorių arba verslo santykių su politikoje dalyvaujančiais asmenimis atvejais; kai gyvybės draudimo ar kito su investicijomis susijusio draudimo sutarties naudos gavėjai ir (arba), naudos gavėjo tikrasis savininkas yra politikoje dalyvaujantys asmenys; kai politikoje dalyvaujantis asmuo nustoja eiti svarbias viešąsias pareigas valstybėje narėje arba trečiojoje valstybėje arba svarbias viešąsias pareigas tarptautinėje organizacijoje; politikoje dalyvaujančių asmenų šeimos nariams ir artimiems pagalbininkams.⁴¹⁸

Direktyvoje (ES) 2015/849 numatyti atvejai, kai Valstybės narės gali leisti įpareigotiesiems subjektams, remtis trečiosiomis šalimis. Vis dėlto galutinė atsakomybė už tų reikalavimų įvykdymą tenka trečiaja šalimi besiremiančiam įpareigotajam subjektu.⁴¹⁹

Direktyvoje (ES) 2015/849 apibrėžtas terminas „trečiosios šalys“ reiškia išvardytus įpareigotuosius subjektus, tiems įpareigotiesiems subjektams priklausančias organizacijas ar federacijas arba kitas įstaigas ar asmenis, esančius valstybėje narėje arba trečiojoje valstybėje: kurie taiko deramo klientų tikrinimo reikalavimus ir įrašų saugojimo reikalavimus, atitinkančius šioje direktyvoje nustatytus reikalavimus, ir kurie taiko deramo klientų tikrinimo reikalavimus ir įrašų saugojimo reikalavimus, atitinkančius šioje direktyvoje nustatytus reikalavimus, ir kurių atitiktis prižiūrima laikantis direktyvos reikalavimų.⁴²⁰

Direktyva (ES) 2015/849 įpareigoja valstybes nars laikytis reikalavimų, susijusių su informacija apie tikruosius savininkus. Valstybės narės privalo:

- užtikrinti, kad būtų reikalaujama, jog jų teritorijoje įsteigtos įmonės ir kiti juridiniai asmenys gautų ir saugotų adekvačią, tikslią ir atnaujintą informaciją apie savo tikruosius savininkus, įskaitant informaciją apie turimas naudos teises;⁴²¹

⁴¹⁴ *Ibid.*, 14 str. 1 d.

⁴¹⁵ *Ibid.*, 15 str. 1 d.

⁴¹⁶ *Ibid.*, 18 str. 1 d.

⁴¹⁷ *Ibid.*, 18 str. 2 d.

⁴¹⁸ *Ibid.*, 19-24 str.

⁴¹⁹ *Ibid.*, 25 str.

⁴²⁰ *Ibid.*, 26 str. 1 d. a, b p.

⁴²¹ *Ibid.*, 30 str. 1 d.

- reikalauti, kad informaciją apie tikruosius savininkus laiku galėtų gauti kompetentingos institucijos ir FŽP, įpareigotieji subjektai, kai vykdomas deramas klientų tikrinimas, bet kuris asmuo arba organizacija, kurie gali įrodyti teisėtą interesą;⁴²²

- užtikrinti kad informacija apie tikruosius savininkus būtų laikoma kiekvienos valstybės narės centriniame registre ir būtų adekvati, tiksli ir atnaujinta;⁴²³

- numatyti atvejus, kad išimtinėmis aplinkybėmis, būtų netaikoma galimybė susipažinti su visa informacija apie tikruosius savininkus arba jos dalimi, jei dėl to tikrajam savininkui kiltų sukčiavimo, pagrobimo, šantažo, smurto ar bauginimo rizika arba jei tikrasis savininkas yra nepilnametis ar kitaip neveiksnius, išimties netaikomos kredito ir finansų įstaigoms, taip pat įpareigotiesiems subjektams, kurie yra valstybės pareigūnai;⁴²⁴

- reikalauja, kad tiesioginės patikros patikėtiniai, kurių veiklą reglamentuoja jų teisė, gautų ir saugotų adekvačią, tikslią ir atnaujintą informaciją apie patikros struktūros tikruosius savininkus. Ta informacija apima šių subjektų tapatybę: patikėtojo; patikėtinio (-ių); saugotojo (jei jų esama); naudos gavėjų tapatybę arba naudos gavėjų kategoriją ir bet kurio kito fizinio asmens, faktiškai kontroliuojančio patikros struktūrą;⁴²⁵

Direktyva (ES) 2015/849 įpareigoja valstybes nares, siekiant užkirsti kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui, įsteigti FŽP.⁴²⁶

- raštu pranešti Europos Komisijai atitinkamų savo FŽP pavadinimus ir adresus;⁴²⁷

- reikalauja, kad įpareigotieji subjektai ir atitinkamais atvejais jų direktoriai ir darbuotojai visapusiškai bendradarbiautų ir skubiai informuotų FŽP, parengdami ataskaitą, jeigu įpareigotasis subjektas žino, įtaria ar turi pakankamai pagrindo įtarti, kad lėšos, neatsižvelgiant į atitinkamą sumą, yra pajamos iš nusikalstamos veiklos arba yra susijusios su teroristų finansavimu;⁴²⁸

- gali tinkamą atitinkamos profesijos savireguliacinio organą paskirti ta institucija, kuri gautų informaciją dėl pajamų gautų iš nusikalstamos veiklos arba yra susijusios su teroristų finansavimu;⁴²⁹

- išimties tvarka netaiko notarams, kitiems nepriklausomiems teisininkams, auditoriams, išorės apskaitininkams ir mokesčių konsultantams tik tokia apimtimi, kokia ta išimtis susijusi su informacija, kurią jie gauna iš savo kliento arba apie savo klientą, nustatinėdami savo kliento teisinę padėtį arba gindami savo klientą ar jam atstovaudami teismo procese arba su juo susijusiais atvejais, įskaitant konsultacijų dėl proceso inicijavimo ar vengimo teikimą, neatsižvelgiant į tai, ar tokia informacija yra gauta arba įgyta prieš tokį procesą, tokio proceso metu ar jam pasibaigus.⁴³⁰

Direktyvoje (ES) 2015/849 nustatytas draudimas atskleisti informaciją. Įpareigotieji subjektai ir jų direktoriai bei darbuotojai nei susijusiam klientui, nei kitiems tretiesiems asmenims neatskleidžia, kad informacija yra, bus ar buvo perduodama FŽP arba paskirtajam savireguliacinio organui, arba kad yra ar gali būti atliekamas tyrimas dėl pinigų plovimo ar teroristų finansavimo.⁴³¹

⁴²² *Ibid.*, 30 str. 2, 5 d. a, b, c p.

⁴²³ *Ibid.*, 30 str. 3, 4 d.

⁴²⁴ *Ibid.*, 30 str. 9 d.

⁴²⁵ *Ibid.*, 31 str. 1 d. a, b, c, d, e p.

⁴²⁶ *Ibid.*, 32 str. 1 d.

⁴²⁷ *Ibid.*, 32 str. 2 d.

⁴²⁸ *Ibid.*, 33 str. 1 d. a p.

⁴²⁹ *Ibid.*, 34 str. 1 d.

⁴³⁰ *Ibid.*, 34 str. 2 d.

⁴³¹ *Ibid.*, 39 str. 1 d.

Direktyvoje (ES) 2015/849 reglamentuojama kaip valstybės narės privalo vykdyti duomenų apsaugą, įrašų saugojimą ir išsamių statistinių duomenų, susijusių su kovos su pinigų plovimu ar teroristų finansavimo sistemų veiksmingumu, kaupimą.⁴³²

- reikalauja, kad pagal nacionalinę teisę saugotų dokumentus ir informaciją FŽP ar kitų kompetentingų institucijų vykdomos galimo pinigų plovimo ar teroristų finansavimo prevencijos, nustatymo ir tyrimo tikslais;⁴³³

- užtikrina kovos su pinigų plovimu ar teroristų finansavimu sistemų veiksmingumą, tuo tikslu kaupdamos išsamius statistinius duomenis;⁴³⁴

- užtikrina, kad būtų skelbiama jų statistinių duomenų konsoliduota apžvalga ir perduoda Komisijai šioje direktyvoje nustatytus statistinius duomenis.⁴³⁵

Direktyvoje (ES) 2015/849 valstybės narės įpareigojamos pareikalauti, kad grupėi priklausantys įpareigotieji subjektai įgyvendintų visos grupės politiką ir procedūras, įskaitant duomenų apsaugos politiką, taip pat politiką ir procedūras, susijusias su keitimusi informacija grupės viduje, kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu tikslais. Valstybės narės:

- reikalauja, kad įpareigotieji subjektai, valdantys padalinius kitoje valstybėje narėje, užtikrintų, kad tie padaliniai laikytųsi tos kitos valstybės narės nacionalinių nuostatų, kuriomis įgyvendinama ši direktyva;⁴³⁶

- užtikrina, kad tais atvejais, kai įpareigotieji subjektai turi filialų ar patronuojamųjų įmonių, kuriose jie turi daugumą akcijų, trečiosiose valstybėse, įgyvendintų valstybės narės reikalavimus, įskaitant duomenų apsaugos reikalavimus, kiek tai leidžiama pagal trečiosios valstybės teisę;⁴³⁷

- pasikeičia informacija su EPI apie atvejus, kai trečiosios valstybės teisė neleidžia įgyvendinti reikiamos politikos ir procedūrų ir imasi suderintų veiksmų sprendimui rasti, tokiu atveju EPI parengia techninių reguliavimo standartų projektus, kuriuose nurodoma, kokios rūšies papildomų priemonių ir kokių būtiniausių veiksmų turi imtis kredito įstaigos ir finansų įstaigos;⁴³⁸

- reikalauja, kad įpareigotieji subjektai užtikrintų, kad filialai ir patronuojamosios įmonės, kuriose jie turi daugumą akcijų, toje trečiojoje valstybėje imtųsi papildomų priemonių veiksmingai valdyti pinigų plovimo ar teroristų finansavimo riziką ir informuotų savo buveinės valstybės narės kompetentingas institucijas;⁴³⁹

- užtikrina, kad grupės viduje būtų leidžiama keistis informacija apie įtarimus, kad lėšos yra pajamos iš nusikalstamos veiklos arba yra susijusios su teroristų finansavimu, jei FŽP nenurodo kitaip;⁴⁴⁰

- gali reikalauti, kad elektroninių pinigų išleidėjai ir mokėjimo paslaugų teikėjai, kurie jų teritorijoje įsteigti ne filialų forma ir kurių pagrindinė buveinė yra kitoje valstybėje narėje, jų teritorijoje paskirtą pagrindinį kontaktinį punktą, siekiant skiriančiosios įstaigos vardu užtikrinti, kad būtų laikomasi kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu taisyklių, bei sudaryti palankesnes sąlygas kompetentingoms institucijoms vykdyti priežiūrą;⁴⁴¹

⁴³² *Ibid.*, 40 str. 1 d.

⁴³³ *Ibid.*, 40 str. 1 d. a, b p.

⁴³⁴ *Ibid.*, 44 str. 1, 2 d. a, b p.

⁴³⁵ *Ibid.*, 44 str. 3, 4 d.

⁴³⁶ *Ibid.*, 45 str. 1 d.

⁴³⁷ *Ibid.*, 45 str. 3 d.

⁴³⁸ *Ibid.*, 45 str. 4, 6 d.

⁴³⁹ *Ibid.*, 45 str. 5 d.

⁴⁴⁰ *Ibid.*, 45 str. 8 d.

⁴⁴¹ *Ibid.*, 45 str. 9 d.

Direktyvoje (ES) 2015/849 Komisijai suteikiami įgaliojimai EPI parengia techninių reguliavimo standartų projektus nurodytus techninius reguliavimo standartus.⁴⁴²

Direktyvoje (ES) 2015/849 reglamentuojama kokią priežiūrą turi užtikrinti valstybės narės:

- nustato, kad valiutos keityklos, čekių gryninimo įstaigos ir patikros arba bendrovių paslaugų teikėjai būtų licencijuojami ar registruojami, o lošimo paslaugų teikėjų veikla būtų reguliuojama;⁴⁴³

- reikalauja, kad kompetentingos institucijos užtikrintų, kad asmenys, kurie valiutos keityklose, čekių gryninimo įstaigose ir patikos arba bendrovių paslaugas teikiančiuose subjektuose eina vadovaujamas pareigas arba yra tokių subjektų tikrieji savininkai, būtų kompetentingi ir tinkami;⁴⁴⁴

- užtikrina, kad kompetentingos institucijos imtųsi būtinų priemonių, siekdamos užkirsti kelią už atitinkamų rūšių nusikaltimus nuteistiems nusikaltėliams ar jų bendrininkams eiti vadovaujamas pareigas įpareigotuose subjektuose ar būti tų įpareigotųjų subjektų tikraisiais savininkais;⁴⁴⁵

- reikalauja, kad kompetentingos institucijos vykdytų veiksmingą stebėseną ir imtųsi priemonių, būtinų užtikrinti atitiktį šiai direktyvai (turėtų pakankamai įgaliojimų (įskaitant įgaliojimą reikalauti pateikti bet kokią informaciją, reikalingą atitikties stebėsenai ir patikrinimams vykdyti), žmogiškųjų ir techninių išteklių savo funkcijoms vykdyti (kredito įstaigų, finansų įstaigų ir lošimo paslaugų teikėjų atžvilgiu suteikiami didesni priežiūros įgaliojimai));⁴⁴⁶

- užtikrina, kad valstybės narės, kurioje įpareigotasis subjektas valdo padalinius, kompetentingos institucijos prižiūrėtų, kad tie padaliniai laikytųsi tos valstybės narės nacionalinių nuostatų, kuriomis perkeliama ši direktyva;⁴⁴⁷

- užtikrina, kad valstybės narės, kurioje įpareigotasis subjektas valdo padalinius, kompetentingos institucijos bendradarbiautų su valstybės narės, kurioje yra įpareigotojo subjekto pagrindinė buveinė, kompetentingomis institucijomis;⁴⁴⁸

- užtikrina, kad priežiūrai taikydamos rizika grindžiamą požiūrį kompetentingos institucijos: aiškiai suprastų jų valstybėje narėje kylančią pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką; turėtų galimybę vietoje ir nuotoliniu būdu susipažinti su visa atitinkama informacija; vietoje ir nuotoliniu būdu vykdomos priežiūros periodiškumą ir nuodugnumą grįstų įpareigotųjų subjektų rizikos pobūdžiu ir toje valstybėje narėje kylančia pinigų plovimo bei teroristų finansavimo rizika.⁴⁴⁹

- užtikrina, kad kompetentingos institucijos atsižvelgtų į įpareigotajam subjektui leidžiamos diskrecijos laipsnį ir atitinkamai peržiūrėtų su šia diskrecija susijusius rizikos vertinimus, taip pat jo vidaus politikos, kontrolės ir procedūrų pakankumą ir įgyvendinimą;⁴⁵⁰

Direktyvoje (ES) 2015/849 išskiriamas bendradarbiavimas šalies viduje, su EPI, FŽP bendradarbiavimas tarpusavyje ir su Komisija:

- valstybės narės užtikrina, kad politikos formuotojai, FŽP, priežiūros institucijos ir kitos kompetentingos institucijos, dalyvaujantys kovoje su pinigų plovimu ir teroristų

⁴⁴² *Ibid.*, 45 str. 11 d.

⁴⁴³ *Ibid.*, 47 str. 1 d.

⁴⁴⁴ *Ibid.*, 47 str. 2 d.

⁴⁴⁵ *Ibid.*, 47 str. 3 d.

⁴⁴⁶ *Ibid.*, 48 str. 2 d.

⁴⁴⁷ *Ibid.*, 48 str. 4 d.

⁴⁴⁸ *Ibid.*, 48 str. 5 d.

⁴⁴⁹ *Ibid.*, 48 str. 6 d. a, b, c p.

⁴⁵⁰ *Ibid.*, 48 str. 8 d.

finansavimu, turėtų veiksmingus mechanizmus, kad galėtų šalies viduje bendradarbiauti ir koordinuoti veiksmus plėtojant ir įgyvendinant kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu politiką ir veiklą.⁴⁵¹

- kompetentingos institucijos teikia EPI visą informaciją, būtiną jų pareigoms pagal šią direktyvą vykdyti;⁴⁵²

- Komisija gali suteikti būtiną paramą, kad palengvintų koordinavimą, taip pat ir keitimąsi informacija tarp FŽP Sąjungoje, reguliariai rengti valstybių narių FŽP atstovų susitikimus, kad sudarytų palankesnes sąlygas FŽP bendradarbiauti tarpusavyje, būtų keičiamasi nuomonėmis ir ji teiktų konsultacijas FŽP ir pranešimus teikiantiems subjektams svarbiais įgyvendinimo, su bendradarbiavimu susijusiais klausimais, taip pat pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimui nacionaliniu ir viršvalstybiniu lygmeniu svarbių tendencijų bei veiksmų nustatymas.⁴⁵³

Direktyvoje (ES) 2015/849 valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad įpareigotuosius subjektus būtų galima traukti atsakomybėn už nacionalinių nuostatų, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama ši direktyva, pažeidimus. Taikomos sankcijos arba priemonės turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos.⁴⁵⁴ Tačiau šioje direktyvoje valstybės narėms palikta teisė numatyti baudžiamąsias sankcijas ir jas taikyti, bei nustatyti taisykles dėl administracinių sankcijų bei priemonių ir užtikrinti, kad jų kompetentingos institucijos galėtų taikyti tokias sankcijas bei priemones už nacionalinių nuostatų, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama ši direktyva, pažeidimą, taip pat užtikrina, kad jos būtų taikomos.⁴⁵⁵

Valstybės narės gali nuspręsti nenustatyti taisyklių dėl administracinių sankcijų ar priemonių už pažeidimus, kuriems taikomos baudžiamosios sankcijos pagal jų nacionalinę teisę. Tokiu atveju valstybės narės pateikia Komisijai atitinkamas jų baudžiamosios teisės nuostatas.⁴⁵⁶

Europos Komisija 2016 m. liepos 14 d. priėmė **Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2016/1675, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 nustatant strateginių trūkumų turinčias didelės rizikos trečiąsias valstybes** (toliau - Reglamentą (ES) 2016/1675), siekiant užtikrinti veiksmingus visos Europos Sąjungos vidaus rinkos apsaugos mechanizmus, tikslu padidinti ekonominės veiklos vykdytojų ir suinteresuotųjų subjektų santykių su trečiųjų valstybių jurisdikcijomis teisinį tikrumą. Finansų rinkų vientisumui ir tinkamam vidaus rinkos veikimui didelę grėsmę kelia jurisdikcijos, kurių nacionalinės kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu sistemos turi strateginių trūkumų. Šių jurisdikcijų trūkumų turinčios teisinės ir institucinės struktūros, kuriose nustatyti prasti pinigų srautų kontrolės standartai, kelia didelę grėsmę Sąjungos finansų sistemai.⁴⁵⁷ Reglamento (ES) 2016/1675 nuostatomis papildoma direktyva (ES) 2015/849 pridedant sąrašą trečiųjų šalių, kurių kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu režimuose yra strateginių trūkumų, kurie kelia didelę grėsmę Sąjungos finansų sistemai („didelės rizikos trečiosios valstybės“):

- Reglamento I priede įvardintos didelės rizikos trečiosios valstybės, kurios pateikė rašytinį aukšto lygio politinį išipareigojimą pašalinti nustatytus trūkumus ir kartu su FATF

⁴⁵¹ *Ibid.*, 49 str.

⁴⁵² *Ibid.*, 50 str.

⁴⁵³ *Ibid.*, 51 str.

⁴⁵⁴ *Ibid.*, 58 str. 1 d.

⁴⁵⁵ *Ibid.*, 58 str. 2 d.

⁴⁵⁶ *Ibid.*

⁴⁵⁷ Europos Komisija. *Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/1675, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 nustatant strateginių trūkumų turinčias didelės rizikos trečiąsias valstybes*. Konstatuojamoji dalis.

parengė veiksmų planą (Afganistanas, Bosnija ir Hercegovina, Gajana, Irakas, Laoso Liaudies Demokratinė Respublika, Sirija, Uganda, Vanuatu, Jemenas);⁴⁵⁸

- Reglamento II priede Nurodytos trečiosios valstybės, FATF viešame pareiškimе nustatytos didelės rizikos trečiosios valstybės, kurios pateikė rašytinį aukšto lygio politinį įsipareigojimą pašalinti nustatytus trūkumus ir nusprendė prašyti techninės pagalbos vykdant FATF veiksmų planą (Iranas);⁴⁵⁹

- Reglamento III priede Nurodytos trečiosios valstybės, FATF viešame pareiškimе nustatytos didelės rizikos trečiosios valstybės, kurios kelia nuolatinę ir didelę pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką ir kurios pakartotinai nesiėmė priemonių, kad pašalintų nustatytus trūkumus.⁴⁶⁰

Europos Komisija 2018 m. liepos 27 d. priėmė **Europos Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2018/1467, kuriuo dėl Pakistano įtraukimo į priedo I punkto lentelę iš dalies keičiamas Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/1675, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849**, siekiant užtikrinti veiksmingą Sąjungos finansinės sistemos vientisumo ir tinkamo veikimo apsaugą ir vidaus rinkos apsaugą nuo pinigų plovimo ir teroristų finansavimo. FATF nustatė, kad Pakistano kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu režimas turi strateginių trūkumų, keliančių didelę grėsmę tarptautinei finansų sistemai, tad kartu su FATF buvo parengtas veiksmų planas.⁴⁶¹ Todėl papildomas Deleguotojo reglamento (ES) 2016/1675, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 priedo I punkto lentelėje įterpiančią su įrašu Pakistanas.⁴⁶²

Europos Parlamentas ir Taryba 2018 m. gegužės 30 d. priėmė **Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES** (toliau - Direktyva (ES) 2018/843), siekiant skubiai įgyvendinti priemones, priimtas norint sustiprinti Europos Sąjungos nustatytą pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos sistemą.⁴⁶³

Pakeitimai buvo priimti atsižvelgiant į paskutinių teroristų išpuolių naujas tendencijas, būdus, kuriais teroristų grupuotės finansuoja ir atlieka savo operacijas. Kaip alternatyvios finansų sistemos vis labiau populiarėja tam tikros šiuolaikinių technologijų paslaugos, kadangi jos nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį arba joms taikomos teisinių reikalavimų išimtis. Norint neatsilikti nuo naujų tendencijų, reikėtų imtis tolesnių priemonių didesniai finansinių sandorių, bendrovių ir kitų juridinių asmenų bei patikros fondų ir juridinių struktūrų, turinčių panašią į patikros fondų struktūrą arba funkcijas (toliau – panašios juridinės struktūros), skaidrumui užtikrinti pagal Sąjungoje taikomas prevencines teisinės sistemos nuostatas, siekiant gerinti esamą prevencinę sistemą ir veiksmingiau kovoti su teroristų finansavimu. Taikomos priemonės turėtų būti proporcingos atitinkamai rizikai;⁴⁶⁴

Virtualiųjų valiutų ir dekretinių valiutų (t. y. teisėta mokėjimo priemone paskelbtų šalies monetų ir banknotų bei elektroninių pinigų, kurie jų emisijos valstybėje pripažįstami kaip

⁴⁵⁸ *Ibid.*, priedo I p.

⁴⁵⁹ *Ibid.*, priedo II p.

⁴⁶⁰ *Ibid.*, priedo III p.

⁴⁶¹ Europos Komisija. *Deleguotasis reglamentas (ES) 2018/1467, kuriuo dėl Pakistano įtraukimo į priedo I punkto lentelę iš dalies keičiamas Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/1675, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849*. Konstatuojamoji dalis.

⁴⁶² *Ibid.*, 1 str.

⁴⁶³ Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES*. Konstatuojamosios dalies 53 p.

⁴⁶⁴ *Ibid.*, konstatuojamoji dalis 2 p.

atsiskaitymo priemonė) konvertavimu užsiimantiems paslaugų teikėjams ir depozicinės piniginės paslaugos teikėjams netaikomas Sąjungos įpareigojimas atskleisti įtartiną veiklą. Teroristų grupuotės turi galimybę pervesti pinigus į Sąjungos finansų sistemą arba virtualių valiutų tinkluose maskuodami pervedimus arba pasinaudodami tam tikro laipsnio anonimiškumu tose platformose. Todėl būtina išplėsti Direktyvos (ES) 2015/849 taikymo sritį ir į ją įtraukti virtualių valiutų ir dekretinių valiutų konvertavimo bei depozicinės piniginės paslaugų teikėjus.⁴⁶⁵

Direktyvos (ES) 2018/843 įpareigotų ūkio subjektų sąrašas papildomas įrašant: virtualių valiutų ir dekretinių valiutų konvertavimo paslaugų teikėjus, depozicinės piniginės paslaugų teikėjus; asmenis, vykdančius prekybą arba tarpininkavimo veiklą prekybos meno kūriniuose srityje (be kita ko, kai tai atlieka meno galerijos ir aukcionų namai), jei sandorio ar grupės susijusių sandorių vertė siekia 10 000 eurų arba daugiau; asmenis, vykdančius saugojimo, prekybą arba tarpininkavimo veiklą prekybos meno kūriniuose srityje, jei tai atlieka laisvieji uostai (angl. *freeports*) ir sandorio ar grupės susijusių sandorių vertė siekia 10 000 eurų arba daugiau.⁴⁶⁶

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys papildomos šiais punktais:

„18. virtualioji valiuta - skaitmeninė vertės forma, kuri nėra išleista arba užtikrinta centrinio banko ar viešosios valdžios institucijos, nebūtinai susieta su teisės aktais nustatyta valiuta ir neturinti teisinio valiutos ar pinigų statuso, tačiau pripažįstama fizinių arba juridinių asmenų kaip atsiskaitymo priemonė ir galinti būti perduodama, laikoma arba perduodama elektroniniu būdu;

19. depozicinės piniginės paslaugų teikėjas – subjektas, kuris teikia paslaugas, skirtas privatiems šifravimo raktams savo klientų vardu apsaugoti ir virtualiosioms valiutoms laikyti, saugoti ir perduoti.“⁴⁶⁷

3.3. Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) rekomendacijos

Tarptautinė kovos su pinigų plovimu organizacija (toliau – FATF) yra tarpvyriausybė įsteigta 1989 m., siekiant skatinti politiką, kuria siekiama apsaugoti pasaulinę finansų sistemą nuo pinigų plovimo. Nuo pat FATF įsteigimo, jos pagrindinis tikslas buvo sukurti standartus rekomendacijų forma, kurie galėtų būti patvirtinti nacionalinių valdžios organų ir būti nuosekliai taikomi tarptautiniu mastu.⁴⁶⁸ FATF veikia kaip politiką formuojanti įstaiga, kuri, pasinaudodama savo politine galia, skatina tobulinti netinkamą nacionalinę arba tarptautinę teisinę reguliavimą. FATF darbuotojai vertina valstybių teisinę reguliavimą pinigų plovimo srityje ir rengia oficialias ataskaitas bei teikia rekomendacijas, skirtas kiekvienai valstybei.⁴⁶⁹

FATF 1990 m. pirmą kartą pristatė 40 rekomendacijų, kurių tikslas yra imtis atsakomųjų priemonių prieš tarptautinį pinigų plovimą. Valstybėms yra suteikiamas tam tikras lankstumas įgyvendinant šias rekomendacijas pagal savo konstitucines sistemas, kadangi rekomendacijos nėra teisiškai įpareigojanti tarptautinė konvencija. Tačiau šioms rekomendacijoms pritarė daug tarptautinių organizacijų, o visas pagrindines valstybes vienija

⁴⁶⁵ *Ibid.*, konstatuojamoji dalis 8 p.

⁴⁶⁶ *Ibid.*, 2 str. 1 d. 3 p.

⁴⁶⁷ *Ibid.*, 3 str.

⁴⁶⁸ GILMORE, W. *Dirty money: The evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism (fourth edition)*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011, p. 95.

⁴⁶⁹ COX, D. *An Introduction to Money Laundering Deterrence*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2011, p. 16.

politinis išipareigojimas kovoti su pinigų plovimu ir laikytis šių taisyklių.⁴⁷⁰ Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2015 m. atliktoje pirmojoje Lietuvos Respublikos nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo ataskaitoje nurodoma, kad atsiskaityti, kaip įgyvendina FATF rekomendacijas, Lietuva privalo Europos Tarybos pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ekspertų „Moneyval“ komitetui.⁴⁷¹ Šioje ataskaitoje taip pat nurodoma, kad pati svarbiausia ir aktualiausia naujovė 2012 m. FATF rekomendacijose – reikalavimas valstybėje atlikti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą nacionaliniu mastu, kurį šiuo atveju atliko Lietuvos institucijos ir viešojo pirkimo konkursą laimėjusi UAB „Deloitte Lietuva“.⁴⁷²

Pirmoji 40-ies FATF rekomendacijų versija buvo pristatyta 1990 m.,⁴⁷³ tačiau rekomendacijos buvo nuolat tobulinamos ir 2012 m. vasario 16 d. FATF plenariniame posėdyje buvo priimta naujausioji rekomendacijų versija, kuri, su paskutiniais pakeitimais atliktais 2019 m. birželio mėn., galioja iki šiol.⁴⁷⁴ FATF 2001 m. spalio mėn., po tragiškų 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių JAV, išleido 9 specialiąsias rekomendacijas, kurių tikslas buvo padėti kovoti su terorizmo finansavimu ir kuriomis siekiama iš esmės išplėsti 40-ies FATF rekomendacijų taikymą, įtraukiant terorizmo finansavimą, ir nustatant naujus reikalavimus, susijusius su tokiais paslaugomis kaip alternatyvūs pinigų pervedimai, elektroniniai pervedimai ir grynųjų pinigų kurjeriai, taip pat su ne pelno siekiančiomis organizacijomis, įskaitant labdaros organizacijas.⁴⁷⁵⁴⁷⁶ FATF 40 rekomendacijų ir 9 specialiosios rekomendacijos visuotinai yra pripažįstamos kaip tarptautinis kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu standartas.⁴⁷⁷

3.4. Bazelio komiteto pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų rinkinys

Bazelio bankų priežiūros komitetas yra paskelbęs pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų rinkinį (angl. *Core Principles for Effective Banking Supervision*) ir papildomą dokumentą – pagrindinių principų metodiką (angl. *the Core Principles Methodology*).⁴⁷⁸ Pagrindiniai efektyvios bankų priežiūros principai reikalauja, kad bankas

⁴⁷⁰ *Ibid.*

⁴⁷¹ Lietuvos Respublikos Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas [interaktyvus]. Vilnius: Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2015, p. 6. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <http://www.fntt.lt/data/public/uploads/2016/10/d2_nrv2015.pdf>.

⁴⁷² *Ibid.*

⁴⁷³ *The Forty Recommendations of the Financial Action Task Force on Money Laundering* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 1990, p. 1. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf>>.

⁴⁷⁴ *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019, p. 2. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>>.

⁴⁷⁵ COX, D. *An Introduction to Money Laundering Deterrence*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2011, p. 38.

⁴⁷⁶ *FATF IX Special Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2008. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>>.

⁴⁷⁷ *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019, p. 6. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>>.

⁴⁷⁸ *Core Principles Methodology* [interaktyvus]. Basel: Basel Committee on Banking Supervision, 2006, p. 1-2. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.bis.org/publ/bcbs130.pdf>>.

turėtų savo tinkamą politiką ir procesus, o tai apima griežtas „pažink savo klientą“ (angl. „*know-your-customer*“) taisykles, kurios skatina aukštus etinius ir profesinius standartus finansų sektoriuje bei neleidžia bankui tyčia ar netyčia būti panaudojamam nusikalstamai veikai vykdyti.⁴⁷⁹ Šiuo atžvilgiu, tarptautiniai kovos su pinigų plovimu standartai klientų identifikavimui ir kruopščiam patikrinimui užtikrina, kad bankai žino ir stebi savo klientus, taigi dėl to sumažėja nusikalstamų veikų tikimybė.⁴⁸⁰ Naujusias pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų rinkinys buvo paskelbtas 2012 m. rugsėjo 14 d.⁴⁸¹

Išnagrinėjus tarptautinį pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reglamentavimą galima teigti, kad pinigų plovimo problema tarptautiniu mastu egzistuoja dešimtmečius, pinigų plovėjai tampa vis kūrybingesni, jiems dėl technologijų ir verslų vystymosi bei atvirų Šengeno erdvės sienų atsiranda naujų būdų vykdyti pinigų plovimą, todėl greta to tarptautinės institucijos taip pat turi tobulinti reglamentavimą siekdamos pažaboti pinigų plovimą ir vėliau sekantį neteisėtais būdais įgytų lėšų panaudojimą. Taip pat kuriant teisės aktus reikia atsižvelgti ir į Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) rekomendacijos bei Bazelio komiteto pagrindinius efektyvios bankų priežiūros principus, kurie padeda sukurti efektyvų teisinį reglamentavimą kovai su pinigų plovimu. Egzistuojantis pinigų plovimo prevencijos teisinis reglamentavimas yra pakankamas efektyviai kovoti su pinigų plovimu, tačiau labai svarbu, kad rinkos dalyviai aktyviai bendradarbiautų su valstybės institucijomis ir nedelsiant praneštų apie pastebėtą įtartina savo klientų veiklą, nes tai gali padėti ne tik užkirsti kelią pinigų plovimui, bet ir išaiškinti ankstesnes nenustatytas veikas, kurios yra žalingos visuomenei ir valstybei.

⁴⁷⁹ CHATAIN, P., *et al.* *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009, p. 5. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mone101Official0Use0Only1.pdf>>.

⁴⁸⁰ *Ibid.*

⁴⁸¹ *Core Principles for Effective Banking Supervision* [interaktyvus]. Basel: Basel Committee on Banking Supervision, 2012. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf>>.

IŠVADOS

1. Lingvistiškai ištyrus pinigų plovimo sampratą darytina išvada, kad pinigų plovimu yra laikoma neteisėtai įgytų lėšų maskavimas, slėpimas, rengimasis, pasikėsinimas ir pagalba vykdant tokią neteisėtą veiklą. Tuo tarpu išnagrinėjus pinigų plovimo procesą pastebėta, kad jį sudaro pirminiai nusikaltimai bei trys etapai (talpinimas, sluoksniavimas, integravimas), o tam tikri konkretūs pinigų plovimo būdai pasižymi tuo, kad teisės pažeidėjų veiksmai neatitinka įprastos vartotojų veiklos (pvz., yra išigijami kazino žetonai, tačiau su jais nėra lošiama kazino lošimo salone, o vietoje to jie netrukus yra išsinešami iš kazino lošimo salono) ir kuo ankstesnis pranešimas apie tokią įtartiną jų veiklą užtikrina didesnius šansus užkirsti kelią pinigų plovėjams įgyvendinti jų neteisėtus tikslus.
2. Išnagrinėjus kaip turi būti sukuriama efektyvi kovos su pinigų plovimu priežiūros sistema nustatyta, kad ji turi atitikti tam tikrus magistro darbe nagrinėtus principus bei tai, kad valstybė turi teisingai pasirinkti jai priimtinausia organizacinę kovos su pinigų plovimu priežiūros būdą ir tinkamai jį įgyvendinti, nes priešingu atveju valstybėje kova su pinigų plovimu bus neefektyvi. Analizuojant Lietuvos pasirinktą organizacinę kovos su pinigų plovimu būdą nustatyta, kad Lietuva prieš tai aptartus klausimus įgyvendino sėkmingai ir tai, kad Lietuva yra laikoma vienas mažiausių rizikų pinigų plovimo srityje turinčia pasaulio valstybe.
3. Išnagrinėjus Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir nacionalinę Lietuvos pinigų plovimo prevencijos teisinio reglamentavimo raidą nustatyta, kad teisinis reglamentavimas vystėsi ne vieną dešimtmetį ir atsiradus naujiems pinigų plovimo būdams, vystantis technologijoms buvo nuolatos pildomas, tobulinamas, kad galėtų tinkamai užtikrinti pinigų plovimo prevenciją Europoje, Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. Pažymėtina, kad teisinis reglamentavimas turi būti kuriamas atsižvelgiant į Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) rekomendacijas ir Bazelio komiteto pagrindinius efektyvios bankų priežiūros principus, kurie padeda valstybėms kovoti su pinigų plovimu ir finansiniais nusikaltimais. Egzistuojantis pinigų plovimo prevencijos teisinis reglamentavimas yra pakankamas efektyviai kovoti su pinigų plovimu, tačiau labai svarbu, kad rinkos dalyviai aktyviai bendradarbiautų su valstybės institucijomis ir nedelsiant praneštų apie pastebėtą įtartiną savo klientų veiklą.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

1.1. Tarptautinės sutartys

1. Europos 1990 metų konvencija „Dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo“. *Valstybės žinios*, 1995-02-08, nr. 12-263.

1.2. Europos Sąjungos teisės aktai

1. Europos Sąjungos Taryba. *Tarybos sprendimas 2000 m. spalio 17 d. dėl valstybių narių finansinės žvalgybos padalinių bendradarbiavimo susitarimų dėl keitimosi informacija*.

2. Europos Sąjungos Taryba. *Tarybos pamatinis sprendimas 2005/212/TVR 2005 m. vasario 24 d. dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo*.

3. *Europos Sąjungos sutarties ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija (2016/C 202/01)* [interaktyvus]. 59 tomas, 2016 m. birželio 7 d., p. 21. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_lt_txt.pdf>.

4. Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva 2005/60/EB 2005 m. spalio 26 d. dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui*.

5. Europos Komisija. *Komisijos direktyva 2006/70/EB 2006 m. rugpjūčio 1 d. nustatanti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB įgyvendinimo priemones, susijusias su „politikoje dalyvaujančių asmenų“ apibrėžimu, ir supaprastinto deramo klientų tikrinimo procedūroms taikomus techninius kriterijus bei išimtis, suteikiamas dėl to, kad finansine veikla verčiamasi retai arba labai ribotai*.

6. Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva 2008/20/EB 2008 m. kovo 11 d. iš dalies keičianti Direktyvos 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais*.

7. Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva (ES) 2015/849 2015 m. gegužės 20 d. dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012*.

8. Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 2005 m. spalio 26 d. dėl grynujų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės*.

9. Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006 2006 m. lapkričio 15 d. dėl mokėtojo informacijos, pateikiamos pervedant lėšas*.

10. Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Reglamentas 2015/847 2015 m. gegužės 20 d. dėl informacijos, teikiamos pervedant lėšas, ir kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1781/2006*.

11. Europos Komisija. *Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/1675, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 nustatant strateginių trūkumų turinčias didelės rizikos trečiąsias valstybes.*

12. Europos Komisija. *Deleguotasis reglamentas (ES) 2018/1467, kuriuo dėl Pakistano įtraukimo į priedo I punkto lentelę iš dalies keičiamas Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/1675, kuriuo papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849.*

13. Europos Parlamentas; Europos Sąjungos Taryba. *Direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES.*

1.3. Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-10, nr. VIII-275.

2. Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2018-03-01, nr. IX-816.

3. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997-07-04, nr. 64-1502.

4. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999-11-24, nr. 99-2845.

5. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2, 12 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-06-06, nr. 48-1659.

6. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001-12-30, nr. 112-4079.

7. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002-03-30, nr. 33-1255.

8. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003-12-17, nr. 117-5318.

9. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 14 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004-04-30, nr. 73-2523.

10. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 14 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo priedo papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007-05-19, nr. 55-2123.

11. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008-01-24, nr. 10-335.

12. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 4 straipsnių pakeitimo ir priedo papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2009-12-28, nr. 153-6897.

13. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 10 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011-06-04, nr. 68-3215.

14. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29,

48, 49, 51 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 7-1, 14-1, 25-1, 25-2 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2019-12-03, nr. 20552.

15. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *Teisės aktų registras*, 2020-02-08, nr. XII-1869.

16. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Teisės aktų registras*, 2020-01-01, nr. VIII-1968.

17. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas „Dėl įtartinų piniginių operacijų ar sandorių sustabdymo ir informacijos apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo ir informacijos apie grynųjų pinigų operacijas ir sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2017, nr. 1V-701.

2. Specialioji literatūra

1. COX, D. *An Introduction to Money Laundering Deterrence*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2011.

2. CHATAIN, P., et al. *Preventing money laundering and terrorist financing: a practical guide for bank supervisors* [interaktyvus]. Washington, DC: The World Bank, 2009. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/893901468166157283/pdf/488950PUB0mon101Official0Use0Only1.pdf>>.

3. GILMORE, W. *Dirty money: The evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism (fourth edition)*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2011.

4. MASCIANDARO, D.; TAKÁTS, E.; UNGER, B. *Black Finance: The Economics of Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2007.

5. SANCTIS, F. *Football, gambling, and Money Laundering – A Global Criminal Justice Perspective* [interaktyvus]. Heidelberg: Springer, 2014. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?id=6b0pBAAAQBAJ&pg=PA88&dq=&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwi4obXR5f_kAhXoy6YKHfk5DIE4ChDoAQhPMAU#v=onepage&q=gambling&f=false>.

3. Teismų praktika

3.1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai:

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. balandžio 25 d. sprendimo *Jyske Bank Gibraltar*, C-212/11, EU:C:2013:270, 64 punktą.

3.2. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai:

1. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2012 m. gruodžio 6 d. sprendimas *Michaud prieš Prancūziją* byloje, Nr. 12323/11, § 6, 8. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115377%22%5D%7D>>.

4. Kita praktinė medžiaga

1. *Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes: Research Report* [interaktyvus]. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime, 2011. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf>.

2. *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Cayman Islands Mutual Evaluation Report* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsr/CFATF-Cayman-Islands-Mutual-Evaluation.pdf>>.

3. *Money Laundering and Terrorist Financing Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors* [interaktyvus]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.oecd.org/tax/crime/money-laundering-and-terrorist-financing-awareness-handbook-for-tax-examiners-and-tax-auditors.pdf>>.

4. *Trade based money laundering* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2006. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trade%20Based%20Money%20Laundering.pdf>>.

5. *FATF Report: Money laundering / terrorist financing risks and vulnerabilities associated with gold* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2015. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML-TF-risks-vulnerabilities-associated-with-gold.pdf>>.

6. *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Lithuania Fifth Round Mutual Evaluation Report* [interaktyvus]. Strasbourg: Moneyval, 2018. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/committee-of-experts-on-the-evaluation-of-anti-money-laundering-measur/16809247ed>>.

7. *Annual Global Summary: 2018 Production, Imports, Exports and KPC Counts* [interaktyvus]. Kimberley Process Statistics, 2018. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://kimberleyprocessstatistics.org/static/pdfs/public_statistics/2018/2018GlobalSummary.pdf>.

8. *FATF Report: Money laundering and terrorist financing through trade in diamonds* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2013. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML-TF-through-trade-in-diamonds.pdf>>.

9. VAINIENĖ, R. *Ekonomikos terminų žodynas*, Tyto alba, 2005.

10. *Money Laundering Using New Payment Methods* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2010. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>>.
11. SEGAL, T. *Open Loop Card* [interaktyvus]. New York: Investopedia, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.investopedia.com/terms/o/open-loop-card.asp>>.
12. KAGAN, J. *Closed Loop Card* [interaktyvus]. New York: Investopedia, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.investopedia.com/closed-loop-card-definition-4683996>>.
13. Lietuvos bankas. *El. pinigų įstaigos* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/el-pinigu-istaigos>>.
14. FRANKENFIELD, J. *VeChain Definition* [interaktyvus]. New York: Investopedia, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.investopedia.com/terms/v/vechain.asp>>.
15. JUŠKAITĖ, A.; ŠIAUDINIS, S.; REICHENBACHAS, T. *CBDC – in a whirlpool of discussion* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos bankas, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/23938_45070151bf4a3d1041e870e3fce8a0d1.pdf>.
16. Lietuvos bankas. *UAB „Mobilieji mokėjimai“* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/finansu-rinku-dalyviai/uab-mobilieji-mokejimai>>.
17. Lietuvos bankas. *Elektroninių pinigų įstaigos steigimas ir licencijavimas: EPI ribotos veiklos licencija* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/elektroniniu-pinigu-istaigos-steigimas-ir-licencijavimas#ex-1-2>>.
18. Lietuvos bankas. *Finansų rinkos dalyviai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/lt/finansu-rinku-dalyviai?market=1&subject=1&business_form=33>.
19. Telia Lietuva. *Atsiskaitymas „Google Play“* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.telia.lt/privatiems/rysys/kitos-paslaugos/google-play-atsiskaitymai>>.
20. Bitė Lietuva. *„Google Play“ su „BITĖS“ sąskaita* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.bite.lt/paslaugos/google-play>>.
21. Statista. *Gross gaming yield worldwide from 2010 to 2018, by region* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 30 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.statista.com/statistics/549138/global-gross-gaming-yield-by-region>>.
22. *Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2009. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Vulnerabilities%20of%20Casinos%20and%20Gaming%20Sector.pdf>>.

23. Lietuvos bankas. *Valiutos keityklos operatoriai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.lb.lt/lt/valiutos-keityklos-operatoriai>>.
24. UAB Olympic Casino Group Baltija. *Olympic Casino Lietuva* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://lt.olympic-casino.com/casinos_lt/olympic-casino-lietuva_n134#element38485>.
25. UAB Olympic Casino Group Baltija. *Olympic Casino Akropolis* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <https://lt.olympic-casino.com/casinos_lt/olympic-casino-akropolis_n135#element38532>.
26. Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. *Nelegalios lošimų veiklos vykdytojų sąrašas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://lpt.lrv.lt/lt/nelegalios-losimu-veiklos-vykdytojai/nelegalios-losimu-veiklos-vykdytoju-sarasas>>.
27. Egmont Group of Financial Intelligence Units. *About Egmont* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://egmontgroup.org/en/content/about>>.
28. Egmont Group of Financial Intelligence Units. *Lithuania – Financial Crime Investigation Service under the Ministry of Interior* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://egmontgroup.org/en/content/lithuania-financial-crime-investigation-service-under-ministry-interior>>.
29. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos ataskaitos* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencija/veikla/ataskaitos/73>>.
30. *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: the FATF Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2019, p. 22. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>>.
31. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įsakymai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/teisine-informacija/isakymai/40>>.
32. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie vidaus reikalų ministerijos nuostatai* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/veikla/nuostatai/23>>.
33. *Guidance for a risk-based approach: the banking sector* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2014, p. 3. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk-Based-Approach-Banking-Sector.pdf>>.
34. *Core Principles for Effective Banking Supervision* [interaktyvus]. Basel: Basel Committee on Banking Supervision, 2012. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf>>.

35. *Basel AML Index 2019* [interaktyvus]. Basel: Basel Institute on Governance, 2019. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.baselgovernance.org/sites/default/files/2019-08/Basel%20AML%20Index%202019.pdf>>.
36. *Basel AML Index 2018 Report* [interaktyvus]. Basel: Basel Institute on Governance, 2018, p. 3–5. [žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <https://www.baselgovernance.org/sites/default/files/2019-02/basel_aml_index_10_09_2018.pdf>.
37. *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 4 straipsnių pakeitimo ir priedo papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas*. Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2009-03-25, nr. 371(11)-01.
38. *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo ir papildymo ir 11, 13, 14 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto*. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnyba, 2011-02-23, nr. 10-4216-04.
39. *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 10 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto*. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija; Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnyba; Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2010-05-31, nr. 10-980-03.
40. *Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 5, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 141 straipsniu įstatymo projekto*. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2013-12-11, nr. 13-2044-04.
41. *Aiškinamasis raštas dėl Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 4, 7, 9, 10, 11, 19, 20, 25 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25(1) straipsniu įstatymo projekto*. Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2019-06-19, nr. XIIIIP-3584.
42. *Lietuvos Respublikos Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas* [interaktyvus]. Vilnius: Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2015. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <http://www.fntt.lt/data/public/uploads/2016/10/d2_nrv2015.pdf>.
43. *The Forty Recommendations of the Financial Action Task Force on Money Laundering* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 1990. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf>>.
44. *FATF IX Special Recommendations* [interaktyvus]. Paris: Financial Action Task Force, 2008. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>>.

45. *Core Principles Methodology* [interaktyvus]. Basel: Basel Committee on Banking Supervision, 2006, p. 1-2. [žiūrėta 2020 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.bis.org/publ/bcbs130.pdf>>.

SANTRAUKA

Magistro darbe, remiantis Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionaliniais teisės aktais, mokslinė literatūra ir tarptautinių organizacijų veikalais, nagrinėta pinigų plovimo samprata, procesas, būdai, kaip turi būti sukuriama efektyvi pinigų plovimo priežiūros sistema valstybėje ir teisinio reglamentavimo raida.

Pirmajame skyriuje yra nagrinėjama pinigų plovimo samprata, neigiama įtaka valstybės ekonomikai, įstaigoms, procesas, būdai. Taip pat šiame skyriuje, remiantis Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) veikalais, yra išsamiau nagrinėjami tam tikri pinigų plovimo būdai: prekyba pagrįstas pinigų plovimas, pinigų plovimas susijęs su auksu, deimantais, naujais mokėjimo būdais, kazino ir lošimų sektoriumi, atskleidžiant kaip yra vykdomas pinigų plovimas šiose srityse ir remiantis kokiais požymiais jį galima identifikuoti bei užkirsti jam kelią bendradarbiaujant su valdžios institucijomis.

Antrajame skyriuje yra nagrinėjama kaip valstybėje turi būti sukuriama efektyvi kovos su pinigų plovimo priežiūros sistema valstybėje, nurodant pagrindines pinigų plovimo prevencijos užduotis valstybėms, pareigas jų atsakingoms institucijoms bei veiksmingos kovos su pinigų plovimu priežiūros sistemos principus. Taip pat šiame skyriuje analizuota pasaulyje egzistuojantys organizaciniai efektyvios kovos su pinigų plovimu priežiūros metodai bei kurių konkrečiai modelių yra pasirinkusi Lietuva ir kitos pasaulio valstybės.

Trečiajame skyriuje yra nagrinėjama Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinio teisinio reglamentavimo raida pinigų plovimo prevencijos srityje. Kadangi teisės pažeidėjai atranda vis naujų pinigų plovimo būdų ir dėl technologijų vystimosi atsiranda vis naujų paslaugų, teisinis reglamentavimas taip pat privalėjo būti tobulinamas, kad galėtų užtikrinti veiksmingą pinigų plovimo prevenciją.

SUMMARY

In this Master's thesis, based on the Council of Europe, the European Union, Lithuania's national legislation, scientific literature and works of the international organizations, the concept and the process, methods of money laundering, ways to create an effective money laundering supervision system in the state and the development of legal regulation is examined.

In the first chapter, the concept and the process, methods of money laundering, the negative impact on the state economy and institutions is examined. In this chapter, based on the Financial Action Task Force (FATF) works, some specific methods of money laundering were examined in detail: trade-based money laundering, money laundering related with gold, diamonds, new payment methods, casinos and gambling sector. This chapter reveals how money laundering is carried out in these specific areas and how it can be identified and prevented by collaborating with the authorities.

In the second chapter, the creation of an effective anti-money laundering supervision system in the state is examined by indicating the main tasks for the states, obligations to their responsible authorities and by providing principles of an effective anti-money laundering supervision system. This chapter also analyzes the existing organizational approaches of effective anti-money laundering supervision and which approach has been chosen by Lithuania and other countries of the world.

In the third chapter, the development of the Council of Europe, the European Union and the Lithuanian national legislation in the field of money laundering prevention is examined. As law offenders discover new ways to launder money and due to the technology advancements, the legal framework also required to be improved in order to ensure effective prevention of money laundering.